

T.C.
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İSLÂM TARİHİ VE SANATLARI ANABİLİM DALI
İSLÂM TARİHİ BİLİMDALI

709042

OSMANLI-BİZANS MÜNASEBETLERİ
(1402 – 1451)

(Yüksek Lisans Tezi)

109042

Danışman
Yrd.Doç.Dr. Salih PAY

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

ALİ BAYAZIT
Bursa / 2001

ÖNSÖZ

Selçukluların uç beyliği konumunda olan Osmanlı Beyliği aynı zamanda Bizans'la komşu idi. Osmanlı Beyliği kısa sürede bir devlet şekline dönüştü. Osmanlılar Anadolu beyliklerinin sorunlarıyla uğraşma yerine Bizans istikametinde ilerlemeyi tercih etti. Bu vesileyle Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan itibaren Osmanlı-Bizans münasebetleri başlamış oldu.

Bir tarafta Ortaçağın en güçlü devleti Bizans, diğer tarafta 13. yüzyılın sonunda kurulan genç ve dinamik bir Osmanlı Devleti bulunmaktaydı. Bu iki devletin ilişkileri Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan itibaren Bizans'ın yıkılışına kadar devam etmiştir. Bu ilişkiler her iki devletin kendi çıkarları ve menfaatleri doğrultusunda olmuştur.

15. yüzyılın ilk yarısı, gerek yüzyıllar boyunca dünyanın en büyük güçlerinden biri olan Bizans İmparatorluğunun yıkılışına sahne olması, gerekse giderek güçlenmekte olan Osmanlı Devleti'nin bir yükseliş devrinin arefesinde olduğunun sinyallerini vermesi bakımından çok önemli bir dönüm noktasıdır.

Bizans aleyhine devamlı gelişme gösteren Osmanlı Devleti, Bizans'ın başkenti olan Konstantinopolis'i 29 Mayıs 1453 yılında fethetmiştir. Osmanlılar bu hadise ile hem Bizans'ın başkentini kendilerine başkent edinmiş, hem de bir imparatorluk olmuşlardır.

1402-1451 yılları arasındaki Osmanlı-Bizans münasebetleri, süper güçlerin dünya dengesini ele geçirme çerçevesinde görev değişimi olarak kabul edilebilir. Bu değişim; ilişkileri ve olayları ile gerek Türk tarihi ve gerekse dünya tarihinin en önemli gelişmelerindedir. Bu nedenle çalışmamızda, önemli tarihi gelişmelerin yaşandığı Fetret döneminden II.Murad'ın saltanatının sonuna kadar olan 1402-1451 yılları arasındaki Osmanlı-Bizans münasebetleri ele alınacaktır.

Tez Giriş ve üç bölümden oluşmaktadır. Giriş'te Osmanlı Devleti'nin kuruluş yılları; Birinci Bölüm'de; Bizans'ın (1402-1451) yılları arasındaki genel durumu; İkinci

Bölüm'de, Osmanlı Devleti'nin (1402-1451) yılları arasındaki genel durumu; Üçüncü Bölüm'de ise (1402-1451) tarihleri arasındaki Osmanlı-Bizans münasebetleri ele alınmıştır.

Tezin yürütülmesinde değerli yardımlarını ve rehberliğini her zaman yanımda hissettiğim değerli hocam Yard.Doç.Dr.Salih Pay'a teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Ali BAYAZIT

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	3
İÇİNDEKİLER	5
KISALTMALAR	10
GİRİŞ	11

BİRİNCİ BÖLÜM

1402-1451 YILLARI ARASINDA BİZANS'IN GENEL DURUMU

A. SİYASÎ DURUM	17
B. ASKERÎ DURUM	19
C. SOSYAL DURUM	20
D. EKONOMİK DURUM	21
E. HARİCİ DURUM	23

İKİNCİ BÖLÜM

1402 – 1451 YILLARI ARASINDA OSMANLI DEVLETİNİN GENEL DURUMU

A. FETRET DEVRİ VE ŞEHZADELERİN MÜCADELESİ (1402-1413)	25
1. Çelebi Mehmed – Süleyman Çelebi Mücadelesi	27
2. Musa – Süleyman Çelebi Mücadelesi	27
3. Musa – Mehmed Çelebi Mücadelesi	28
B. ÇELEBİ MEHMED DEVRİ	29
1. I. Mehmed'in Edirne'de Tahta Çıkışı	29
2. Anadolu'daki Gelişmeler	30
a) Karaman Seferi	30

b) <u>İsfendiyar İlinden Bir Kısımının Kasım Bey'e Terki</u>	31
c) <u>Samsun'un Fethi</u>	32
d) <u>Sultan Mehmed'in Gebze, Hereke, Pendik, Darıca'yı Bizans'tan Geri Alması</u>	32
3. <u>Rumeli'deki Gelişmeler</u>	33
a) <u>Eflak Seferi</u>	33
b) <u>Tatarların Filibe'ye Sürgünü</u>	33
c) <u>Börklüce Mustafa ve Torlak Kemal'in Halli</u>	34
d) <u>Şeyh Bedreddin'in Halli</u>	34
4. <u>Diğer Olaylar</u>	35
a) <u>Venediklilerle İlk Deniz Savaşı</u>	35
b) <u>Mustafa Çelebi'nin Ortaya Çıkışı</u>	36
c) <u>Mehmed Çelebi'nin Vefatı</u>	37
C. <u>II.MURAD DEVRİ</u>	38
1. <u>II.Murad'ın Tahta Çıkışı</u>	38
2. <u>Anadolu'daki Gelişmeler</u>	38
a) <u>Mustafa Çelebi Olayı</u>	38
b) <u>Şehzade Mustafa Olayı</u>	40
c) <u>İsfendiyaroğlu ile Anlaşma</u>	41
d) <u>Menteşe Beyliğinin Osmanlı Devletine Katılması</u>	41
e) <u>Cüneyt Bey Meselesi ve Halli</u>	41
f) <u>Karamanoğullarının Antalya'yı Kuşatması</u>	42
g) <u>Lala Yörgüç Paşa'nın Faaliyeti (Kızıl Kocaoğulları sorununun çözümü)</u>	42
h) <u>Germiyan Beyliğinin Osmanlı'ya Katılması</u>	43

1) <u>Karaman Seferi</u>	44
3. <u>Rumeli'deki Gelişmeler</u>	44
a) <u>İstanbul'un Kuşatılması</u>	44
b) <u>Eflak'ın Osmanlı Devleti'ne İtaati</u>	45
c) <u>Güğercinliğin Fethi</u>	45
d) <u>Selanik ve Yanya'nın Fethi (Osmanlı-Venedik Savaşı)</u>	46
e) <u>Macaristan'a Akın</u>	46
f) <u>Sırbistan İşgali ve Belgrad Muharasası</u>	47
g) <u>Macaristan'a Sefer ve Haçlı İttifakı</u>	48
h) <u>Morova Savaşı</u>	48
ı) <u>İzladı Yenilgisi</u>	49
i) <u>Edirne – Segedin Antlaşması</u>	49
j) <u>Varna Savaşı</u>	50
k) <u>II.Murad'ın Mora Seferi</u>	51
l) <u>Arnavutluk Seferi</u>	52
m) <u>II.Kosova Savaşı</u>	52
4. <u>Diğer Olaylar</u>	53
a) <u>Sultan II.Murad'ın Tahtı Oğlu II.Mehmed'e Bırakması</u>	53
b) <u>Sultan II.Murad'ın Yeniden Tahta Çıkması</u>	54
c) <u>Sultan II.Murad'ın Tahtı 2.Kez II.Mehmed'e Bırakması</u>	54
d) <u>II.Mehmed'in Düğünü</u>	54
e) <u>Sultan II.Murad'ın Vefatı ve Şahsiyeti</u>	55

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

1402-1451 YILLARI ARASINDA OSMANLI-BİZANS MÜNASEBETLERİ

A. SİYASİ MÜNASEBETLER	56
1. İsa Çelebi'nin Bizans'a Sığınması	56
2. Musa Çelebi'nin Bizans'la Mücadelesi	57
3. Musa Çelebi'ye Karşı II.Manuel - Mehmed Çelebi İşbirliği	57
4. Çelebi Mehmed'in Sulh Siyaseti	58
5. Bizans'ın Mustafa Çelebi'yi Himaye Etmesi	59
6. II.Murad Zamanında Düzmece Mustafa Olayında Bizans'ın Etkisi.....	60
7. Küçük Mustafa'nın İsyanı.....	61
8. 1402-1451 Yılları Arasında Osmanlı Bizans Münasebetlerinin Siyasi Yönden Tahlili	62
a) Bizans Açısından	62
b) Osmanlı Devleti Açısından	63
B. ASKERİ MÜNASEBETLER	64
1. Musa Çelebi'nin İstanbul Kuşatması	64
2. Hereke, Gebze, Darıca, Pendik ve Kartal'ın İkinci Kez Bizans'tan Geri Alınması	65
3. II.Murad'ın İstanbul Muhasarası	65
4. Selanik ve Yanya'nın Zaptı, ...	66
5. Varna Savaşı	67
6. Mora'daki Bazı Yerlerin Zaptı.....	68
7. II.Kosova Savaşı ve Sonuçları	69
8. 1402-1451 Yılları Arasında Osmanlı Bizans Münasebetlerinin Askeri Yönden Tahlili	70

a) Bizans Açısından	70
b) Osmanlı Devleti Açısından	70
<u>C. DİPLOMATİK MÜNASEBETLER</u>	72
1. Süleyman Çelebi – Manuel İttifakı	72
2. Çelebi Mehmed ve II.Manuel Arasında Üsküdar Anlaşmasının Yapılması	73
3. Osmanlı-Venedik Mücadelesinde Bizans ile Olan Münasebetler (1416).....	74
4. Çelebi Mehmed ile II.Manuel'in Buluşmaları	74
5. Çelebi Mehmed ile Bizans Elçilerinin Görüşmesi.....	75
6. II.Murad'ın Tahta Çıkışı ve Bizans Elçileriyle Görüşmesi	75
7. II.Murad'ın Bizans'la Sulhu	76
8. 1402 – 1451 Yılları Arasında Osmanlı Bizans Münasebetlerinin Diplomatik Yönden Tahlili	76
a) Bizans Açısından	76
b) Osmanlı Devleti Açısından	77
<u>SONUÇ</u>	79
<u>BİBLİYOGRAFYA</u>	83
<u>HARİTALAR</u>	86

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı geçen eser
a.g.m.	: Adı geçen makale
a.y.	: Aynı yer
b.	: Bin, ibn
bk.	: Bakınız
bsm.	: Basımevi
c.	: Cilt
ev.	: Çeviren
DİA	: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
H.	: Hicri
haz.	: Hazırlayan
M.	: Miladi
nşr.	: Neşreden
s.	: Sayfa
sy.	: Sayı
trc.	: Tercüme
TTK	: Türk Tarih Kurumu
ts.	: Tarihsiz

GİRİŞ

Türklerle Bizanslılar arasındaki münasebetler 11. ve 15.yüzyıl arasında çoğunlukla mücadele şeklinde gelişmiştir. Bu mücadelenin başlangıcı Türklerin yurt olarak Anadolu'ya gelme zamanlarına dayanır. Bizanslılar açısından baktığımızda; Türklerin bu hareketi bir istila ve topraklarının ellerinden alınması özelliğini taşıyordu. Bu mücadelelerde zaman zaman Türklerin, zaman zaman da Bizanslıların üstünlükleri söz konusudur. Türklerin Anadolu'ya hakim olmaları, onları genelde başarılı, Bizanslıları ise başarısız kılmıştır. Bizanslılar bu varoluş mücadelesinde Hıristiyanlık dininin özelliklerini kullanarak haçlı ruhu ile Avrupa devletlerini de işin içine çekmişlerdir. Türkler üstün güçleriyle, karşılaştıkları bu aşamaları hep başarıyla atlattırlardır. Nitekim 13.yüzyılda Anadolu'da Türk beyliği olarak kurulan Osmanoğulları, güçlerine dayanarak Bizans'tan toprak almışlar ve devlet olmayı başarmışlardır. Osmanlıların bu başarılarında; başa geçen kişilerin üstün yetenekleri, yönetimlerindeki adil tutumları ve sağlam teşkilatları etkili olmuştur. Ayrıca Bizans'ın taşradaki yöneticileri olan tekfurlar, zorbalığa baş vurarak, halkta bıkkınlık meydana getirmişlerdir. Bizans'ın içinde bulunduğu idarî, askerî ve malî bozukluklar da Anadolu'daki eyaletlerine ilgisiz kalmalarına yol açmıştı.

Bizim tez konumuzu oluşturan 15.yüzyılın ilk yarısında Osmanlı Devleti ile Bizans imparatorluğu arasında meydana gelen ilişkiler yukarıda bahsettiğimiz olaylara bağlı olarak önemli sonuçlar doğurmuştur. Bu dönemde gelişen olaylar sonucunda Bizans imparatorluğu ortadan kalkmış ve Osmanlı Devleti de yükselme dönemine geçmiştir. Bizans'ın yıkılışı, dünya tarihinde Ortaçağın kapanışına Yeniçağın başlangıcına sebep olmuştur. Bu dönem olayları Osmanlı devletinin kuruluştan yükselme devrine geçişte de önemli bir yer tutar.

Tezimizde bu kritik dönem (1402-1451 yılları arası) Osmanlı – Bizans münasebetlerini inceleme esasına dayanır. Ancak Bizans tarihini birinci el kaynaklardan

araştıracak tarihçilerimiz olmadığından, bu dönem kaynaklar ya ikinci el kaynaklar ya da bu kaynakların Türkçeye çevrilmesinden ibarettir. Osmanlı devletinde ise hanedan tarihçiliğinin olması, tarihi olayların günümüze aktarılmasında objektiflik göz önünde bulundurulmamıştır. Tez çalışmamızda Aşıkpaşazade tarihi, Neşrî, Münecimbaşı tarihleri ve Tevarih-i Al-i Osman'lar ile daha sonraki tarihlerde yazılmış olan kaynaklardan yararlanılmıştır. Bizans tarihiyle ilgili Dukas, Ostrogorsky ve Levçenko gibi tarih otoritelerinin eserlerinden de faydalanılmıştır.

Tezin konusuna ve olayların anlatımına girmeden önce Osmanlı devletinin kuruluşu ve Ankara Savaşı'nın sonucu hakkında bilgi verilmiştir.

Osmanlı sülalesini oluşturan ve devleti kuran ailenin Selçuklular ile birlikte Anadolu'ya gelen Türkmenlerden yani Oğuz Türklerinden olduğu hususunda kaynakların ittifak halinde olduğu söylenebilir. Fakat bu küçük Türkmen boyunun Oğuzların hangi şubesine mensup olduğu bazı kaynaklarda pek açıkça belirtilmediği halde bazılarında da kesin olarak "Kayı" boyundan geldikleri ifade edilmektedir.¹

Oğuz boyları arasında Kayıların üstün bir mevkiye ve asalete sahip olduğu kaydedilerek Osmanlıların bu kabileden olduğu artık kabul edilmiş bir husustur.²

Moğol istilası, Türkiye Selçuklularının bölgedeki hakimiyetini tamamen zayıflatmıştır. Kısa süre sonra Selçuklu Devleti sona ermiş; onun arazisi üzerinde çok sayıda Türk beyliği kurulmuştur. Anadolu'nun kuzey batısında, Bizans hudutları üzerinde yerleşen bir Oğuz boyu, bulunduğu coğrafi durumdan faydalanmasını bildi. Kısa zamanda büyük bir siyasî birlik oluşturdu.³ Selçukluların uç beyi olan Ertuğrul Bey ve oğlu Osman Gazi, Selçuklu hanedanının artık nüfusu kalmayınca onlara bağlılığı gereksiz görür ve 1299 yılında bağımsızlığını ilan eder.⁴

---

¹ Üçler Bulduk, "Osmanlı Beyliğinin Oluşumunda Oğuz /Türkmen Geleneğinin Yeri", Osmanlı, Yeni Dünya Yayınları, Ankara 1999, c.I, s.161.

² Bulduk, a.y.

³ Şerif Baştav, "Osmanlı İmparatorluğunun Kuruluşunda Bizans ve Avrupa", Osmanlı, Yeni Dünya Yayınları, Ankara 1999, c.I, s.169.

⁴ Osman Turan, Türk Cihan Hakimiyeti Mefkuresi Tarihi, Boğaziçi yayınları, c.I-II, İstanbul 1993, s. 25.

Osmanlı Beyliğinin büyük bir kuvvet haline gelmesinde milli ve tarihi şuurun rolü büyüktür. Ayrıca Osmanlı Beyliğinin ortaya çıkışında 13.yüzyıl Anadolu'sunun içinde bulunduğu, siyasi, sosyal ve ekonomik ortamın önemli katkısı olmuştur.⁵

Osmanlı Beyliği kuruluşundan itibaren Bizans yönünde hızla gelişmekteydi. Bizanslılar, Türk ilerleyişi karşısında çaresiz kalmışlardı. Onlarla yapılan ilk savaş 1301'de Yalova yakınında Baphaon (Koyunhisar) denilen yerde oldu. Burada Osmanlılar Bizans'a karşı ilk zaferini elde etti.

Osman Gazi'nin yerine geçen oğlu Orhan Gazi (1326-1362) Bursa'yı fethederek 6 Nisan 1326'da burayı Osmanlı'nın başkenti yaptı.⁶ Osmanlı'nın fetih hareketleri devam edince Bizanslılar bir ordu gönderdi. Bu sırada İznik Osmanlı kuşatması altındaydı. İki ordu 1329'da Pelekanon (Maltepe) denilen yerde karşılaştı. Bizanslılar yenildi. 1 Mart 1331'de İznik Osman Gazi tarafından fethedildi. 1337 yılında da İzmit ele geçirildi. Böylece Bizans'ın Anadolu'daki hakimiyeti geri gelmemek üzere son buldu.⁷ Kocaeli bölgesinin alınışı, Karesioğullarının ilhaki (1334) Osmanlıların önlerinde yeni bir hedefin açılmasına zemin hazırladı. Bu hedef öteden beri sahil Türkmen beylikleri tarafından tanınan Gelibolu yarımadası ve Trakya idi. Bizanslıların yaşadığı iç savaşta (1341-1347), Osmanlılara Rumeli'ye geçmek için bir fırsat vermiş oldu.⁸

Orhan Gazi'nin oğlu Süleyman Paşa 1352'de Bizanslıların yardım isteği üzerine Rumeli'ye geçti. Bu yardımlarına karşılık kendisine ordu karargâhı olarak Gelibolu yarımadasında Çimpe kalesi verildi. Böylece Osmanlılar Rumeli'ye geçmiş oldu.⁹

Orhan Gazi'nin ölümünden sonra tahta geçen I.Murad (1362-1389), Rumeli fetihlerine devam etti. Trakya'da hakimiyet sağlanıp 1363'te Edirne alındı. Devletin merkezi Edirne başkent yapılarak, ağırlıklı olarak Avrupa'ya taşınmış oldu.¹⁰

---

⁵ Ekmeleddin İhsanoğlu, *Osmanlı Devleti Tarihi*, Yayınlayan Feza Gazetecilik c.I-II, İstanbul 1999, s. 5; Yaşar Yücel - Ali Sevim, *Türkiye Tarihi (Osmanlı dönemi) 1330-1566*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1990, c.II, s.69.

⁶ İhsanoğlu, a.g.e., c.I, s.12.

⁷ Işın Demirkent, "*Bizans*", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, İstanbul 1992, c.VI, s.240.

⁸ İhsanoğlu, a.g.e., c.I, s.12.

Sırplarla yapılan Çirmen zaferi (26 Eylül 1371) kazanılınca, Makedonya bölgesi Osmanlıların eline geçti. Böylece Bizans imparatorluğu ve Bulgar krallığı Osmanlıların Rumeli hakimiyetini kabul ediyordu. Rumeli’de Bizans artık vassal devlet durumuna düşmüştü.¹¹

I.Murad 1389’da Sırplarla I.Kosova Savaşı’nı yaptı. Savaşı Osmanlıların kazanması fetihlerin tüm Balkan yarımadasına yayılmasında etkili oldu. Bu savaşın bitiminde şehit olan I.Murad’ın yerine Osmanlı tahtına Yıldırım Bayezid çıktı.¹²

Yıldırım Bayezid’in öncelikli siyaseti; Anadolu’da dağınık olan Türk birliğini sağlamak, Anadolu Türklüğünü bir devletin çatısı altında toplamaktı. Yine bu siyasetini Rumeli üzerinde de devam ettirmiştir. Buna göre Bizans’ı hakimiyeti altına alacak, Balkanlı devletlerden yeni topraklar ele geçirecek, Osmanlı’yı Rumeli’de en güçlü devlet yapacaktı.¹³

Yıldırım Bayezid, Balkan siyasetine dayalı olarak İstanbul’u abluka altına aldığı gibi, Bulgar krallığını ve Dobruca despotluğunu ortadan kaldırdı. Eflak’taki Macar nüfusunu kırdı. Böylece batıdaki Venedik ve Macaristan’ı doğrudan tehdit eder bir hale geldi. Bu gelişmeler Avrupa’da genel bir heyecan uyandırdı. Papa’nın desteği ile Avrupa ülkelerinden Haçlı ruhu ile ordu kurmak için askerler toplanmaya başlandı. Amaç; Türkleri Rumeli’den söküp atmak, İstanbul’u kuşatmadan kurtarmaktı. Harekete geçen Haçlı ordusu ile Osmanlı ordusu Niğbolu’da karşılaştı. Haçlı kuvvetleri burada büyük bir bozguna uğratıldı (1396). Osmanlıların Niğbolu’da kazandığı bu zafer, Türklerin Rumeli’den atılamayacağı fikrini pekiştirdi. Böylece Balkanlardaki Osmanlı hakimiyeti perçinlenmiş oldu.¹⁴

Bundan sonra Osmanlılar, Ankara Savaşı’na kadar Balkanlarda ve Anadolu’da en güçlü devlet olarak bulundular. Meydana gelen olaylar bize gösteriyor ki;

---

⁹ Başstav, a.g.m., c.I, s.169; Demirkent, a.g.m., DİA, c.VI, s.240.

¹⁰ Demirkent, a.g.m., DİA, c.VI, s.240.

¹¹ Demirkent, a.g.m., DİA, c.VI, s.241, İhsanoğlu, a.g.e., c.I, s.15.

¹² Demirkent, a.g.m., DİA, c.VI, s.241.

¹³ İhsanoğlu, a.g.e., c.I, s.17.

¹⁴ İhsanoğlu, a.g.e. c.1 s.17-18.

Osmanoğulları 14.yüzyılda bir uç toplumu iken hoş görülu ve adil bir yönetim sayesinde gönülleri feth etme politikasına bağılı olarak devlet ve toplum ilişkilerinde önemli bir dinamizm yakalamışlardır. Bu sayede de Tuna'dan Kızılırmak'a uzanan bölgenin önemli bir devleti olmayı başarmışlardır. Ancak, Ankara Savaşı'nda Yıldırım Bayezid'in Timur'a karşı yaşadığı talihsizlik, zaman içerisinde Osmanlı devlet yapısında sarsılmalara sebep olmuştur.¹⁵

Timur, Niğbolu zaferi ile büyük ün kazanmış olan Yıldırım Bayezid'in üzerine yürümekte bir süre tereddüt etti. Timur kendini Selçuklu ve İlhanlıların vârisi olarak görüyordu. Anadolu'da kendisine karşı gelen güçleri ortadan kaldırmayı hedefliyordu. O, aslında Osmanlıları kendisine bağılı olması gereken uç beyliklerinden biri olmasını istiyordu. Timur, Yıldırım Bayezid'in Anadolu'da kurduğu dengeleri sarsacak, birliğı temin etme gayretlerine ve onun hâmilik ve vâsilik sıfatına büyük bir darbe vurmak isteyecekti.¹⁶

Sonunda, Çubuk ovasında 28 Temmuz 1402'de Timur'un ordusu Osmanlıları ağır yenilgiye uğrattı.¹⁷

Ankara Savaşı Türk İslâm tarihi açısından büyük öneme sahiptir. Bu savaşın sonunda; Timur, binlerce kişiyi esir aldı. Anadolu halkını uzun ve ızdırap dolu yıllara sürükledi.

Anadolu Beylikleri yeniden canlandı. Osmanlılar dahil hepsini kendine tâbi etti. Böylece Anadolu birliğı bozulmuş oldu.¹⁸ Nitekim bu dönemde devletin sınırları I.Murad zamanındaki sınırlara kadar geriledi.¹⁹

---

¹⁵ Metin Kunt, "*Siyasal Tarih (1300-1600)*", *Türkiye Tarihi (Osmanlı Devleti) 1300-1600*, Cem yayınları, İstanbul 1991, c.II, s.55.

¹⁶ P.Witteck, *Ankara Bozgunundan İstanbul'un Zaptına 1402-1455*, Trc.Halil İnalçık, Belleten sy.27, Ankara 1943, s.19.

¹⁷ İsmail Aka, "*Timur Devri Anadolusu*", *Osmanlı*, c.I, Yeni Dünya Yayınları Ankara 1999 s.232.

¹⁸ Aka, a.g.m., c.I, s. 233.

¹⁹ Hakkı Dursun Yıldız, *Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi*, Çağ yayınları, İstanbul 1989, c.X, s.164.

Osmanlı ordusu dağılmış, Rumeli’de fetihler durmuş, can çekişmekte olan Bizans dirilmişti. Osmanlının Bizansla ilgili planlarında yarım asra yakın bir duraklama doğmuştur.²⁰

Yıldırım Bayezid’in oğulları arasında taht kavgaları başladı. Şehzadeler arasındaki hakimiyet mücadelesi toparlanmayı geciktirdiği gibi bu dönemde buhran yıllarının yaşanmasına ve merkezi yapının yeniden oluşturulması için yarım asırlık gecikmeye sebep olmuştur.²¹

---

²⁰ Aka, a.g.m., c.I, s.233.

²¹ Wittek, a.g.m., Belleten sy. 27, s.19.

BİRİNCİ BÖLÜM

1402-1451 YILLARI ARASINDA BİZANS'IN GENEL DURUMU

A. SİYASÎ DURUM

Bizans imparatorluğunun başında bulunan imparatorlar, genelde veraset sistemi ile iş başına geliyordu. Varislerin birden fazla olması bir takım problemleri beraberinde getiriyordu. Bu durum, zaman zaman aristokrasi ve ordudan, hanedana karşı siyasî mücadelelerin başlamasına ve ülke içinde büyük karışıklıkların çıkmasına sebep olmuştur. Bizans imparatorluğunun içindeki siyasî çekişmeler; taht mücadelelerini, siyasi, ekonomik, askerî ve sosyal yıkımları beraberinde getirmiştir. Bununla birlikte halk, devam eden ağır vergiler karşısında zor durumda kalmıştır.²²

15.yüzyılda devletin yapısı çözülmekte ve merkez ile eyaletler arasındaki bağlar durmadan gevşemekteydi. Artık, eyaletler sadece valinin şahsına göre merkezi iktidar ile birlikteydi. Bundan dolayı da valiliklere çoğunlukla imparatorun akrabaları ve en yakın çevresindeki adamları atanmaktaydı. Bunlara duyulan güven sürekli olmadığı için sık sık değişirlerdi. Bizans devletinin gururu ve belkemiğini oluşturan idarî sistem, ciddi merkeziyetçi karakterini ve hiyerarşik yapısını yitirmiş bulunmaktaydı.²³

---

²² Reşat Ekrem Koçu, **Bizans Tarihi Şarki Roma İmparatorluğu (395-1453)**, Muallim Ahmet Halit Kitaphanesi , İstanbul 1934, s.72.

²³ George Ostrogorsky, **Bizans Devleti Tarihi**, Trc.Fikret Işıltan, TTK. Bsm. Ankara 1995, s.444.

15.Yüzyıl başında Bizans İmparatoru II.Manuel idi. II.Manuel 1391-1425 yılları arasında Bizans'ın tahtında kalmıştı. Bu dönemde Bizans imparatorluğunun sınırları surlar arasında kalan İstanbul ile sınırlıydı.²⁴

Osmanlıların, 1402 Ankara Savaşı'nda Timur'a yenilmesiyle Anadolu'da Moğolların hakimiyeti başladı. Yıldırım Bayezid Timur'a esir düştü. Bundan sonra kardeşler arasında başlayan taht mücadeleleri Bizans'ın işine yaradı. II.Manuel, müzakereler yoluyla Selanik ve civarı ile Marmara ve Karadeniz kıyılarını geri aldı.²⁵

II.Manuel, Çelebi Mehmed'in gütmüş olduğu barışçı siyaset sayesinde Bizans imparatorluğunun mevcut sınırlarını korumuştur. Çelebi Mehmed zamanında, Bizans imparatorluğunun sınırları Silivri'den Varna'ya kadar olan Rumeli kıyıları ile Selanik, Teselya ve Mora eyaleti, imparatorun oğulları ve yakınlarının idaresindeydi. Bu topraklar arasında kalan yerler Osmanlı devletinin elinde bulunuyordu.²⁶

II.Manuel, 1421'de devletin başına müşterek imparator olarak oğlu VIII.İoannes'i geçirmiştir.²⁷

II.Manuel'in VIII.İoannes'ten başka altı oğlu daha vardı. Bunlardan Teodoros'a Mora'daki Isparta'yı, Teselya ve Selanik'i Andronikos'a; Karadeniz sahilindeki Ahyol ve Misivri'yi Konstantin'e, Silivri'yi Andreas'e vermiştir. Henüz küçük yaşta olan Dimitriyos ile Tomas'ı yanında alıkoymuştur. Dimitriyos ile Tomas, Konstantin'in imparatorluğu zamanında Mora'da bulunmuştur ve birbirleriyle mücadele etmişlerdir.²⁸

II.Manuel'in ölümünden sonra tahta geçen oğlu VIII.İoannes (1425-1448) ilk iş olarak II.Murad'la sulh yaptı. II.Murad'la iyi geçinerek devletin sınırlarını korumaya çalıştı.²⁹

---

²⁴ Işın Demirkent, "Bizans", Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi. İstanbul 1992, c.VI, s.241.

²⁵ M.V Levçenko, *Kuruluşundan Yıkılışına Bizans Tarihi*, Çev. Maide Selen, Özne Yayınları, İstanbul 1999, s.253-254; Auguste Bailly, *Bizans Tarihi*, Trc. Haluk Şaman, Tercüman 1001 Temel Eser (ts.), c.II, s.420-421.

²⁶ Hayrullah Efendi, *Devlet-i Aliye-i Osmaniyye Tarihi*, Haz.Zuhuri Danışman, İstanbul 1971, c.III, s.241.

²⁷ Demirkent, a.g.m. DİA, c.VI, s.241.

²⁸ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, TTK, Bsm. Ankara 1988, c.I, s.150.

²⁹ Bailly, a.g.e., c.II, s.422; Demirkent, a.g.m. DİA, c.VI, s.242.

İmparator VIII.İoannes 31 Ekim 1448'de evlat bırakmadan öldü. İmparatorluğun içindeki taht mücadelesi Bizans'ın gücünü iyice zayıflatmıştı. Bu taht mücadeleleri esnasında devletin ileri gelenlerinin desteğiyle Mora despotu Konstantinos XI Dragazes (1448-1453) tahta geçti. 1448'den itibaren Bizans'ın yıkılış tarihi olan 1453 yılına kadar Konstantinos XI.Dragazes Bizans imparatorluğunun başında kalmıştır.³⁰

B. ASKERİ DURUM

15.yüzyıl başında Bizans imparatorluğunun askerî durumu son derece zayıftı. İmparatorluğun zayıflamasına bağlı olarak kara ordusu sayı ve güç olarak çökmüştü. İmparatorluğun tek dayanağı kaleler ve ücretli askerlerdi.³¹

Bizans, başlangıçta donanmasına önem vermemişti. Özellikle Paleologlar devrinde donanma örgütlenmiş ancak İtalyan Cumhuriyetleriyle (Venedik ve Ceneviz) rekabet edememişti. 15.yüzyılda Bizans donanması Venedik ve Cenevizlilerin baskısıyla yok olma noktasına gelmişti.³²

14.yüzyıl başında kurulan Osmanlı beyliği gittikçe güçlenerek, Bizans yönünde genişlemekteydi. Osmanlı beyliğinin Bizans aleyhine genişlemesi, Bizans için bir tehdit oluşturmaktaydı. Ancak Bizans'ın kendi topraklarını, Osmanlı akınlarına karşı koyacak askerî gücü yoktu.³³

15.yüzyılın başında Bizanslılar etkili bir şekilde savaşacak durumda değildi. Çünkü Bizans içindeki taht mücadeleleri ve Osmanlı devletinin akınları karşısında çok yıpranmıştı. Bizans imparatoru II.Manuel ve halefi VIII.İoannes dönemleri bütünüyle Batı'dan destek bulmaya yönelik çabalarla geçmiştir. Batı, Bizans'ın isteğine VIII.İoannes'in son dönemlerinde Osmanlılara karşı Haçlı seferleri düzenleyerek cevap vermiştir. Bu amaçla papanın öncülüğünde oluşan Macar, Polonya ve Rumenlerden

---

³⁰ Levçenko, a.g.e., s.255; Uzunçarşılı, a.g.e., c.I, s.151; Demirkent, a.g.m. DİA, c.VI, s.242.

³¹ Koçu, a.g.e., s.76.

³² "Bizans", Meydan Larousse, Sabah Yayınları, (ts.), c.III, s.250.

³³ "Bizans", Thema Larousse, Tematik Ansiklopedi, Milliyet Yayınları, İstanbul 1993, c.I, s.113.

oluşturulan Haçlı ordusu, 1444'te Varna ve 1448'de II.Kosova'da büyük hezimete uğramışlardır.³⁴

Kısaca, saltanat mücadelesiyle kendini toparlayamayan Bizans, bir yandan Ceneviz ve Venediklilerin ticari hegemonyasına girmiş; diğer yandan Osmanlı devletinin baskısı altında kalmıştı. Ancak Bizans bunlara karşı koyabilecek askerî durumdan yoksun durumdaydı.

C. SOSYAL DURUM

Bizans imparatorluğunun sosyal durumu, siyasî çekişmelere paralel olarak son derece bozuktur. Devlet ve halkın arası açıldı. Halk arasında özellikle sınıf ayrımından kaynaklanan bölünmeler ve üst sınıfın alt sınıflar üzerindeki baskısının doğurduğu güvensizlik ve nefret hakimdi.

14.yüzyılda Bizans halkı üç grupta toplanmıştı. Birincisi; büyük toprak sahipleri ve soyluların oluşturduğu üst sınıftı. İkincisi; tüccarlar, büyük zanaatçılar, küçük mülk sahibi kentliler ve serbest meslek sahiplerinden meydana gelen orta sınıftı. Üçüncüsü ise yoksullar yani küçük çiftçiler, küçük zanaatçılar, denizciler ve işçiler oluşturmaktaydı.³⁵

14.yüzyılda Bizans'ta hala büyük servet sahipleri vardı. Ama hemen her şey önemli ve kârlı yönetsel görevleri ele geçirmiş birkaç aristokrat aileye, zengin tüccarlara, yüksek ruhban sınıfına, özellikle keşişlere aitti.³⁶

10.yüzyılda yoksullardan sayılan küçük toprak sahipleri, 14.yüzyılın sonunda orta sınıfa yükselmişlerdi. Ama orta sınıfın toplumsal yaşamda fazla bir rolü yoktu. Yoksullar ise halkın en kalabalık katmanını oluşturuyordu. Yoksul köylülerin büyük bir bölümü köle durumundaydı. Tüm köylüler yaklaşık olarak bir malikaneye ve efendiye bağlıydı. Ancak az sayıda toprak sahibi köylü vardı.³⁷

---

³⁴ Thema Larousse, a.g.m. c.I, s.113.

³⁵ Levçenko, a.g.e., s.246.

³⁶ Levçenko, a.y.

³⁷ Levçenko, a.g.e., s.247.

Bizans halkı arasında sosyal dengesizlikler ve sınıf ayrımının doğurduğu toplumsal çatışmaların yanı sıra, zaman zaman dini görüş ayrılıkları da halk arasında çatışmaya sebep olmuştur. Bizans toprakları içinde yaşayan halk etnik olarak çoğunlukla Rum, mezhep olarak da çoğunlukla Ortodokslardan meydana gelmekteydi. Rum ve Ortodoksların yanı sıra Latin ve Katolikler de oldukça fazla idi. Bu farklılıkların dolaylı halk arasında Grek-Latin ve Ortodoks-Katolik çatışmaları eksik olmuyordu.³⁸

15.yüzyılda Bizans devletinde açılan sosyal uçurum daha da derinleşmiştir. Durmak bilmeyen düşman akınları, iç savaşlar, memurların suistimalleri, güçlüklerin baskı ve sömürüleri Bizans imparatorluğunun sosyal bakımdan parçalanmasına sebep olmuştur. Gittikçe artan iktisadi sıkıntı sosyal ayrılıkları keskinleştirmiştir. İmparatorluğun çöktüğü ve fakirleştiği ölçüde köylerde ve şehirlerde geniş halk tabakalarının sefaleti de artmış durumdaydı. Kırsal kesimlerde olduğu gibi şehirlerde de mülkiyet, sayısı az bir asilzade tabakasının elinde bulunmaktaydı. Sefalet düşen kitlelerin kin ve nefreti üst sınıfın üzerinde toplanmıştı.³⁹

D. EKONOMİK DURUM

15.yüzyıl başında Bizans devleti sadece siyasî değil aynı zamanda malî ve ekonomik bakımdan çok zayıf durumdaydı. Gelirler sürekli olarak azalırken, ülkeyi korumak için yapılan harcamalar anormal bir şekilde artmıştı. Büyük arazi sahipleri vergilerini ödememişti. Vergi ödeyen köylü ve küçük asalet sahiplerinin işleri iyice bozulmuştu. Böylece devletin hazinesine giren vergi miktarı azalmış, vergi idaresinde suistimallerin çoğalması da buna yardımcı olmuştur.⁴⁰

---

³⁸ V.Vasiliev, *Bizans Devleti Tarihi*, Trc.Arif Müfit Mansel, Ankara 1943, c.I, s.174.

³⁹ Ostrogorsky, a.g.e., s.474.

⁴⁰ Ostrogorsky, a.g.e., s.445; Peter Charanis, "*Bizans İmparatorluğunun Çöküşündeki Ekonomik Faktörler*" Çev.Melek Delilbaşı, *Belleten*, sy. 48 (1984), s.535.

Bu dönemde Bizans devletinin en önemli gelir kaynağı olan ziraat gelirleri de çok azalmıştır. Anadolu ve Rumeli'nin Türklerin eline geçmesi Bizans'ın topraklarını daraltmıştır. Böylece Bizans'ın topraktan elde ettiği gelirler yok olmuştur.⁴¹

Bizans imparatorluğunun diğer önemli gelir kaynağı da ticarettir. Fakat Bizans ticareti, Venedik ve Cenevizlilerin eline geçmişti. Bizans, Venedik ve Cenevizlilerden ödünç aldığı paralar karşılığında, onlara geniş haklar vermek zorunda kalmıştır. Bunlar İstanbul'da küçük devlet şeklinde koloniler kurdular.⁴²Venedik ve Cenevizliler Bizans'ın ticaret merkezlerini kontrol ederek imparatorluk ekonomisini çökertmiştir.⁴³

Bizans devletinin malî çöküşünde dış saldırılarda etkili olmuştur. Devlet düşman saldırılarını önlemek için çoğu zaman ücretli askerler tutarlar ve bunlara yüklü miktarda para öderlerdi. Bizans devleti, zaman zaman da düşman akınlarını durdurmak içinde saldırgan devletlere vergi ödemek zorunda kalırdı. Bu da Bizans'ın ekonomik kaynaklarını tüketmişti.⁴⁴ Bunun yanında çok masrafa ihtiyaç gösteren donanmanın korunmasından dolayı Cenevizlilere iktisadi bağımlılık, devletin ekonomisini ağırlaştırmıştır.⁴⁵

15.yüzyılda parçalanmış ve kuvvetten düşmüş imparatorluk, iktisadi ve malî bakımdan tamamiyle mahvolmuştu. Daha II.Manuel devrinde ancak nadiren altın para basılabiliyordu. VIII.İoannes devrinde ise Bizans'ta altın sikke baskısı tamamiyle durdu ve fiilen gümüş sisteme geçildi.⁴⁶

Bizans bütçesinin giderleri arasında sivil idare, binlerce memur, hizmetli ve muhafız çalıştıran sarayda verilen parlak ziyafetler ve törenler devlete çok masraflı ve pahalıya mal olmuştur.⁴⁷

---

⁴¹ Ahmet Refik, *Bizans Karşısında Türkler*, İstanbul 1927, s.62.

⁴² Meydan Larousse, a.g.m., c.III, s.250.

⁴³ Ahmet Refik, a.g.e., s.66.

⁴⁴ Ahmet Refik, a.g.e., s.69.

⁴⁵ Ostrogorsky, a.g.e., s.446; Peter Charanis, a.g.m., Belleten sy.48, s.535.

⁴⁶ Ostrogorsky, a.g.e., s.516.

⁴⁷ "*Bizans*", Meydan Larousse, c.III, s.250.

Bizans devletinin başlıca gelir kaynakları; devlet atelye ve arazilerinin gelirlerinden başka, vergi ve gümrüklerdi. Ancak Bizans, son yüzyıllarında İtalyan Cumhuriyetlerine (Venedik ve Cenevizliler) verdiği çeşitli gümrük indirmeleri, bu geliri çok düşürdü. Vergiler 14.yüzyıl ortalarına kadar düzenli olarak tahsil edilirdi. Bu tarihten sonra buna da imkan kalmadı. Gelirler azaldı, giderler çoğaldı. İmparatorlar Venedik'ten borç para almaktan başka çare bulamadılar. Bu borçlar hiçbir zaman geri ödenmedi ve devlet maliyece iflas etti.⁴⁸

Sonuç olarak; 15.yüzyılın ilk yarısında Bizans hazinesi tamtakır kalmıştı. Paranın değeri düşmüş, gelir kaynakları kurumuştur. Eskiden kalmış hazinelerde anormal harcamalar sayesinde yok olmuştu. Bu durum Bizans'ın ekonomik yönden çökmesine neden olmuştur.

E. HARİCİ DURUM

Bizans Devletinin son yarım yüzyılı, imparatorluktaki iç bunalımların yanında her geçen gün artan dış baskıların meydana gelmesi, Bizans'ın çöküşünü hızlandırmıştır. Bizans üzerinde baskı kuran unsurlardan en önemlisi Türklerdi. Bunun yanında Bizans, denizlerde Venedik ve Cenevizlilerin hegemonyası altına girmişti.

Bizans ile Türkler arasındaki dış ilişkileri iki bölümde ele alabiliriz. Bunlardan ilki, fetret devrindeki Osmanlı devletinin içinde bulunduğu taht mücadeleleri esnasında Bizans'ın kardeşler ile olan ilişkileri, diğeri ise Osmanlıya karşı Avrupalı devletlerle olan ittifakıydı.⁴⁹

Ankara Savaşı'nda Osmanlı kuvvetlerinin yenilmesiyle Anadolu'da beylikler yeniden kurulmuştur. Yıldırım Bayezid'in ölümü üzerine şehzadeler arasındaki saltanat mücadelelerinde kanlı olaylar olduğundan fetihler durmuştur. Bu durum Bizans'ın işine yaramıştır. Bizans imparatorluğu, tam aradığı ortamı bulmuştur. Bizans saltanat mücadelesinde kardeşlerden bazılarını destekleyerek Osmanlı devletinin yeniden güçlü

---

⁴⁸ Ostrogorsky, a.g.e., s.447; "Bizans", Meydan Larousse, c.III, s.250.

⁴⁹ Hayrullah Efendi, a.g.e., c.III, s.81.

ve kuvvetli olmasını engellemeye çalışmıştır. Böylece Bizans, bir takım hilelere kendi menfaatlerini korumaya çaba göstermiştir.⁵⁰

15.yüzyıl başlarında Bizans, askeri, ekonomik ve siyasî yönden çok güçsüz bir durumdaydı. Bu nedenle Bizans imparatorluğunun saygı ve itibar edilecek bir durumu kalmamıştı. Bundan dolayı, Osmanlıya karşı Hıristiyan dünyasıyla işbirliği yaptı.⁵¹ Papalığın öncülüğünde Haçlı seferleri düzenlenerek Osmanlı devletinin ilerlemesini engellemek istemiştir. Çünkü Bizans'ın Türklerin ilerleyişi karşısında başka bir çıkış yolu kalmamıştır. Bizans, denizlerde de Venedik ve Cenevizlilerin hegemonyası altında bulunmaktaydı. Batı'dan yardım alamayan Bizans, uzun bir çöküş döneminin ardından son zamanlarını yaşamaktaydı.⁵²

---

⁵⁰ Mustafa Nuri Paşa, *Netayic-ü'l-Vukuat (Kurumları ve Örgütleri ile Osmanlı Tarihi)*, Sadeleştiren Neşet Çağatay, Ankara 1979, c.I-II, s.59; Yaşar Yücel-Ali Sevim, *Türkiye Tarihi*, TTK. Bsm., Ankara 1990, c.II, s.70.

⁵¹ Hayrullah Efendi, a.g.e., c.III, s.81.

⁵² Thema Larousse, a.g.m. c.I, s.113.

İKİNCİ BÖLÜM

1402 – 1451 YILLARI ARASINDA OSMANLI DEVLETİNİN GENEL DURUMU

A. FETRET DEVRİ VE ŞEHZADELERİN MÜCADELESİ (1402-1413)

Ankara Savaşı mağlubiyetinden sonra Osmanlı Devleti için yeni bir felaket ve karışıklık devri başlamıştı. Merkezi otorite sarsılmış, şehzadeler arasında kavgalar baş göstermişti. Bu kavgaları destekleyen ve kızıştıran Timur idi.⁵³

Yıldırım Bayezid'in esir düşmesi, ilk anda devleti başsız bırakmıştı. Anadolu beylikleri ellerinden çıkan toprakları fazlasıyla geri almışlardı. I.Bayezid'in hayatta kalan oğulları arasında başlayan rekabet yüzünden de memleket anarşiye sürüklenmiş, bitmez tükenmez mücadeleler Anadolu şehirlerini iktisadi bir bunalıma itmişti.⁵⁴

Yıldırım Bayezid Ankara Savaşı'na girdiği sırada Emir Süleyman, İsa, Musa, Mehmed, Mustafa ve Kasım adlarında altı oğlu vardı. Kasım küçük olduğundan Bursa'da kalmış, diğerleri babalarıyla birlikte Ankara Savaşı'na katılmışlardı.

Ankara Savaşı'nın kaybedildiğini Emir Süleyman anlayınca, yanında bulunan Vezir-i Azam Candarlı zade Ali Paşa, Subaşı Eyne Bey ve Yeniçeri ağası Hasan Ağa ile beraber Bursa'ya kaçmış, buradan da küçük şehzade Kasım'ı yanına alarak Rumeli'ye geçmişti. İsa Çelebi ise Balıkesir taraflarında saklanmış, Mehmed Çelebi Amasya'ya çekilmiş, Musa ve Mustafa ise esir düşmüştü.⁵⁵

---

⁵³ Ziya Nur Aksun, **Osmanlı Tarihi**, Ötüken Neşriyat, İstanbul 1994 c.I s.91.

⁵⁴ Hakkı Dursun Yıldız, **Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi**, Çağ Yayınları, İstanbul 1989 c.I0 s.167.

⁵⁵ Uzunçarşılı, Hakkı İsmail, **Osmanlı Tarihi**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1988 c.I s.325-326 Hakkı Dursun Yıldız, a.g.e., c.I0 s.167-168.

Timur'un esas amacı, büyük ve kudretli bir Osmanlı Devleti yerine, kendisine tâbi parçalanmış birkaç Osmanlı Beyliği meydana getirmektir. Bu nedenle daha önce Anadolu beylerine ait olan memleketleri Osmanlılardan alıp onlara geri verdi. Geri kalan Osmanlı ülkesini de Yıldırım Bayezid'in dört oğlu arasında bölüştürüp on bir yıl süren ve Osmanlı Devletinin parçalanmasından dolayı tarihe " Saltanat fâsılası " veya "Fetret Devri " olarak geçen kanlı olaylarla dolu bir dönemin başlamasına ve fetihlerin durmasına sebep olmuştur. Bizans imparatoru da türlü entrikalarla bu durumu körükleyince Timur'un amacı gerçekleşmiş oldu.⁵⁶

Büyük Şehzade Emir Süleyman Bizans'la Gelibolu anlaşmasını (1403) yaptı. Aynı zamanda Osmanlı kuvvetlerini Anadolu'dan Rumeli'ye geçirmiş olan Venedik ve Ceneviz'le anlaştıktan sonra Edirne'de tahta oturdu. Timur Anadolu'dan ayrıldığı sırada İsa Çelebi Bursa'da idi. Musa Çelebi babasının nâşısı ile Bursa'ya gelince İsa Bursa'dan kaçtı. Musa Bursa'da hükümdarlığını ilan etti. Ancak İsa topladığı kuvvetlerle Bursa'ya gelip burayı tekrar ele geçirince Musa Çelebi kaçtı.⁵⁷

Mehmed Çelebi, İsa'ya Anadolu'yu aralarında paylaşmayı önerdiği halde, İsa "ben büyük kardeşim" diyerek kabul etmedi. İsa ile Mehmed Çelebi arasındaki Ulubat yakınındaki savaşta İsa Çelebi yenildi. Bizans'a kaçtı; oradan Edirne'ye geldi. Mehmed Çelebi önce Bursa'yı, sonra da İznik'i aldı.⁵⁸

Emir Süleyman, İsa'ya yardımcı kuvvet verdi. Anadolu'ya gelen İsa Çelebi Karesi taraflarına gitti ve sonra da Bursa'ya geldi. İsa Çelebi şehri kendisine teslim etmemeleri üzerine Bursa'yı yaktı. Bunu haber alan Çelebi Mehmed acele Bursa'ya geldi. Kardeşi İsa'nın kuvvetlerini yendi. İsa, Candaroğlu İsfendiyar Bey'in yanına gitti. Onun yardımı ile Ankara'yı almaya kalktı, ancak başarılı olamadı. Yaptığı savaşı kaybedince, İsfendiyaroğlu ile birlikte Kastamonu'ya kaçtı.⁵⁹

---

⁵⁶ Uzunçarşılı, a.g.e., c.I, s.326-327, Yücel - Sevim, a.g.e., c.II, s.70.

⁵⁷ Uzunçarşılı, a.g.e., c.I, s.328-330; Nuri Ünlü, *İslam Tarihi (Osmanlı Cihan Devleti)*, Marmara Üniversitesi İlahiyat Yayınları, İstanbul 1994, c.II, s.49.

⁵⁸ Neşri, *Kitab-ı Cihannuma*, Yayınlayan F.R.Unat, M.A.Köymen, TTK Basımevi, Ankara 1987, c.II, s.425-429; Uzunçarşılı, a.g.e., c.I, s.331-332, Ünlü, a.g.e., c.II, s.49.

⁵⁹ Neşri, a.g.e., c.II, s.435-445, Ünlü, a.g.e., c.II, s.49.

Çelebi Mehmed Bursa'ya gelip oradan Tokat'a döndü. İsa Çelebi, mücadelesini sürdürüp az bir adamla Mihaliç'a geldi. Çelebi Mehmed'in geldiğini öğrenince Batı Anadolu'ya çekildi ve Aydınoğlu Cüneyt'in yanına gitti. Aydınoğlu Cüneyt Bey ile Aydın, Saruhan, Mentеше ve Teke'den yardım istedi ve aldı. Mehmed Çelebi ile yaptığı savaşta yenildi ve Karamanoğlu'nun yanına kaçtı. İsa Çelebi, sonra Eskişehir'de yakalanıp boğularak öldürüldü ve nâşi Bursa'ya gönderilip defnedildi.⁶⁰

1. Çelebi Mehmed – Süleyman Çelebi Mücadelesi

Çelebi Mehmed'in güçlendiğini gören Süleyman Çelebi kuvvetleri ile Anadolu'ya geçti ve Bursa'yı aldı. Çelebi Mehmed Amasya'ya çekildi. Ankara'yı alan Süleyman Çelebi Bursa'da eğlenceye daldı. Anadolu'da Karamanoğlu, Emir Süleyman ve Mehmed Çelebi arasında mücadeleler hızlandı. Bu sırada 1409'da Vezir-i Azam Ali Paşa vefat etti. Bursa'ya yerleşen Süleyman Çelebi'yi, Rumeli'ye geçirmek için önce Karamanoğlu sonra da Musa ile anlaşan Mehmed Çelebi, Musa'yı Eflak'a, oradan da Trakya'ya yolladı. Bunu haber alan Emir Süleyman süratle Edirne'ye geçti. Mehmed Çelebi'de Anadolu'da serbest kaldı.⁶¹

2. Musa – Süleyman Çelebi Mücadelesi

Emir Süleyman Rumeli'den Anadolu'ya geçti. Bursa'ya gelerek oradan Ankara üzerine yürüdü ve orayı aldı. Bu arada Anadolu'da rahat hareket edemeyen Çelebi Mehmed kardeşi Musa ile ittifak kurdu. Sonra Musa Sinop'tan ayrılıp Balkanlara geçti. Eflak da Mirça'dan aldığı yardımlarla Silistre'ye geldi. Buradan da asker topladı. Bunun haber alan ve Bursa'da eğlence içinde olan Emir Süleyman süratle Edirne'ye döndü. Bizans'tan yardım aldı. Yapılan savaşta Musa Çelebi yenildi ve kaçtı.⁶²

Musa Çelebi'yi takip etmeyen ve bir daha geleceğini düşünmeyen Süleyman Çelebi Edirne'de eğlence içindeydi. Bu sırada Musa Çelebi Rumeli beylerini elde edip topladığı kuvvetlerle Emir Süleyman üzerine yürüdü. Hamamda eğlenen Emir

---

⁶⁰ Neşri, a.g.e., c.II, s.445-451; Ünlü, a.g.e., c.II, s.49.

⁶¹ Neşri, a.g.e., c.II, s.455-461; Ünlü, a.g.e., c.II, s.49-50.

Süleyman'ın etrafında kimse kalmadı. Adamları Musa Çelebi'nin tarafına geçti. Emir Süleyman yakalanıp öldürüldü. (1411) Cesedi Bursa'ya gönderilerek Çekirge'de büyükbabası I.Murad Hüdavendigâr'ın yanına gömüldü. Emir Süleyman'ın hükümdarlığı sekiz sene yedi ay on gün sürmüştür.⁶³

3. Musa – Mehmed Çelebi Mücadelesi

Rumeli'ndeki Osmanlı eyaletlerinin yegane hakimi olarak Musa Çelebi Edirne'de tahta geçti. (Şubat 1411) Mehmed Çelebi ile olan anlaşmasına rağmen bağımsızlığını ilan etti. Adına para bastıran Musa Çelebi gerçek bir hükümdar gibi hareket etmeye başladı.⁶⁴

Musa Çelebi işleri yoluna koyduktan sonra Kır Şahmelik'i vezir, Mihaloğlu Mehmed Bey'i beylerbeyi, Sınavna Kadıoğlu Şeyh Bedreddin'i kadıasker edindi.⁶⁵

Musa Çelebi önce Emir Süleyman'a yardım eden Sırp despotundan öç almak için Novaberda'yı zaptetti. Oradan Bulgar beyini itaat altına aldı. Sonra Süleyman'ın bıraktığı yerleri işgal ederek İstanbul'u kuşattı.⁶⁶

Bu sırada Çelebi Mehmed Çandarlızâde İbrahim Paşayı kendine vezir yaptı. Çelebi Mehmed Bizans'la anlaştı. Bizans'ın yardımı ile İstanbul'a oradan da Rumeli'ye geçti. (814/1411) Rumeli'de yaptığı savaşı kaybetti. Ertesi yıl da (815/1412) yaptığı savaşta mağlup oldu. Çelebi Mehmed Bizans'a sığındı. Daha sonra Çelebi Mehmed, Musa Çelebi'nin çeşitli sebeplerle küstürdüğü Rumeli beylerini elde etti ve tekrar Rumeli'ye geldi. Musa dayanamayınca kaçtı. Sofya'nın güneyinde yapılan savaştan sonra yenilen ve yaralanan Musa Çelebi yakalandı ve boğuldu. Nâşı Bursa'ya

---

⁶²Uzunçarşılı, a.g.e., c.I, s.337, Zuhuri Danişman, **Osmanlı İmparatorluğu Tarihi**, Yeni matbaa, İstanbul 1964, c.III, s.170-171, Yücel - Sevim, a.g.e., c.II, s.74.

⁶³ Uzunçarşılı, a.g.e., c.I, s.338-339.

⁶⁴ Yıldız, a.g.e., c.X, s.170.

⁶⁵ **Tevarih-i Al-i Osman**, F.Giese Neşri, haz. Nihat Azamat, Marmara Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları Basımevi, İstanbul 1992, s.54; Uzunçarşılı, a.g.e., c.I, s.339.

⁶⁶ Uzunçarşılı, a.g.e., c.I, s.340.

gönderilip babasının yanına defnedildi.(816/1413) Musa Çelebi'nin Rumeli'ndeki hükümdarlığı üç yıldan azdır.⁶⁷

Timur'un, Osmanlı padişahı Yıldırım Bayezid'ı Ankara savaşında mağlup etmesinden sonra Osmanlı Devleti'nde on bir yıl süren Osmanlı şehzadeleri arasında saltanat mücadelesi başladı. Bu mücadele kanlı bir şekilde kıyasıya devam etti. Bu sebeple Osmanlı Devleti yıprandı, şehirler yağmalandı. Birçok insan öldü, can güvenliği kalmadı. İnsanlar arasında bıkkınlık başladı. Ümitsizlik giderek arttı. Osmanlı Devleti'ni bu bunalımlı ve karışık dönemden çıkararak, Türkleri yeniden bir yönetim altında toplamayı başaran, son derece azimli, sabırlı ve mücadele gücüne sahip olan, tarihimizde Osmanlı Devleti'nin ikinci kurucusu olarak bilinen Mehmed Çelebi olmuştur.

B. ÇELEBİ MEHMED DEVRİ

1. I. Mehmed'in Edirne'de Tahta Çıkışı

Çelebi Mehmed kardeşi Musa'yı yendikten sonra Osmanlı Devleti'nin başına geçti. Her ne kadar devleti tek yönetim altında toplamış olsa da, Osmanlı Devleti Ankara Savaşı'ndan sonra özellikle Anadolu'da oldukça büyük toprak kaybına uğramıştı. Rumeli'de ise; İstanbul'dan Silivri'ye kadar olan yerleri ile Karadeniz'in Rumeli kıyısının büyük bir kısmı, Selanik, Kuzey Yunanistan (Teselya) ve nihayet Anadolu'da Kartal, Pendik, Gebze gibi yerleri Bizanslılara bırakmak zorunda kalmıştı.

68

Çelebi Mehmed, ülke içindeki işleri yeniden düzene koydu. Sonra bozulan devlet teşkilâtını değiştirip düzeltmek zorunda kaldı. Mehmed Çelebi; devletin İslâm ve Hıristiyan devletleri ile barış içinde yaşamasını esas prensip kabul ediyordu. Hükümdarlığını kutlamaya gelmiş olan Balkan ve Mora Prensleri ile diğer yabancı

---

⁶⁷ Şükrullah, *Behçetî't-Tevarih*, Trc. Atsız, İstanbul 1947, s.56.

⁶⁸ Yücel - Sevim, a.g.e., c.II, s.77.

devletlerin elçilerine “kendisinin barış taraftarı olduğunu” söylemiş ve bu amaçla onlarla antlaşmalar yapmıştır. ⁶⁹

Çelebi Mehmed Rumeli’deki devletlerle barışı gerçekleştirip emniyeti sağladıktan sonra, daha önce elden çıkan toprakları almak ve karışıklıkları düzeltmek için gözlerini Anadolu’ya çevirdi. ⁷⁰

2. Anadolu’daki Gelişmeler

a) Karaman Seferi

Çelebi Mehmed, Müslüman ve Hıristiyan devletler ile dost geçinme siyasetini benimsedi. Başlangıçta tuttuğu yol ona memleketin ıslahı için faydalı oldu. ⁷¹

Çelebi Mehmed, Musa Çelebi ile Rumeli’de mücadele ederken, Karamanoğlu Mehmed Bey bundan faydalanarak önce Germiyanoglu Yakup Bey’in topraklarını işgal etti. Ertesi yıl da Bursa’ya saldırdı. ⁷² Bursa muhafızı Hacı İvaz Paşa kaleyi bir ay savundu ve teslim etmedi. Karamanoğlu Mehmed Bey’in kuvvetleri şehri yağmaladı. Musa Çelebi’nin cenazesinin Bursa’ya geldiğini görünce şehri ateşe verip kaçtılar. Bursa halkı ve kendi arkadaşı “Sultanım, Osmanlı’nın ölüsünden böyle kaçarsın, eğer dirisi gelse halin ne olurdu ? ” dediği için Karamanoğlu Mehmed Bey onu ağaca astırdı. Baskınlar yaparak Konya’ya ulaştı. (816 / 1413) ⁷³

Karamanoğlu’nun Bursa’yı yağmalaması olayını duyan Çelebi Mehmed hemen Anadolu’ya geçti. İlk iş olarak Ohri’den kaçarak İzmir’e gelen ve Osmanlıların Aydınli valisini öldüren Aydınoğlu Cüneyt Bey üzerine yürüdü. İzmir’i kuşattı. Cüneyt Bey kaçtı. Cüneyt Bey’in annesi ve zevcesi şehri teslim edip af diledi. Bir daha Osmanlı

---

⁶⁹ Yücel - Sevim, a.g.e., c.II, s.78.

⁷⁰ Aksun, a.g.e., c.I, s.99.

⁷¹ Danışman, a.g.e., c.III, s.195

⁷² Neşri, a.g.e., c.II, s.517, Uzunçarşılı, a.g.e., c.I, s.349.

⁷³ Neşri, a.g.e., c.II, s.517-523; Aşıkpaşazade, *Tevarih-i Âl-i Osman*, Matbaa-i Amir, İstanbul H.1332, s.91; Edirne’li Oruç Bey, *Oruç Beğ Tarihi*, Haz. Atsız Tercuman 1001 Temel Eser (ts.), s.72.

Devletine âsi olmayacağına yemin ettiler. Bunun üzerine Cüneyt Bey'e Niğbolu sancağı verildi. Ayrıca Çelebi Mehmed İzmir'in surlarını da yıktırdı.⁷⁴

Bundan sonra Osmanlı kuvvetleri Karamanoğlu üzerine yürüdü. Çelebi Mehmed Anadolu beylerine haber gönderip yardımcı kuvvetler göndermelerini istedi. Germiyanoglu Yakup Bey ile Candaroglu İsfendiyar Bey kuvvetleri yardımcı olarak Osmanlı ordusuna katıldı. İsfendiyar Bey'de oğlu Kasım Bey kumandasıyla asker gönderdi.

Sultan Mehmed bir taraftan Anadolu'da babasının mülkünü yeniden toplamak ve geri almak, diğer taraftan Karamanoğlu'nun Bursa'ya saldırısına cevap vermek maksadıyla Konya'ya yürüdü. Önce Akşehir, Beyşehir, Seydişehir, Saideli (Kadınhan)'ı savaşız ülke topraklarına kattı. Daha sonra şiddetli yağmur sebebiyle ordu zarar gördüğünden dolayı Karamanoğlu'nun barış teklifi kabul edildi ve anlaşma yapıldı. (H.817/M.1414)⁷⁵

Bunun devamında Çelebi Mehmed Canik tarafına sefere çıkınca, Karamanoğlu Mehmed Bey anlaşmayı bozup yeniden Osmanlı topraklarına saldırdı. Sultan Mehmed bu duruma üzüldü ve hastalandı. Bunun üzerine Bayezid Paşa, Karamanoğlu üzerine gitti. Bayezid Paşa, Karamanoğlu Mehmed Bey'i Konya önündeki savaşta yendi. Sonra oğlu Mustafa ile Karamanoğlu'nu Sultan'ın huzuruna getirtti. Karamanoğlu Mehmed Bey daha ağır şartlar taşıyan bir antlaşmayı imzalamak zorunda kaldı. Karamanoğlu, daha önce Osmanlılara ait olan; Beypazarı, Sivrihisar, Akşehir, Yalvaç, Seydişehir'i terk etmek zorunda kaldı. Bayezid Paşa'ya bu hizmetinden dolayı Beylerbeyilik verildi.⁷⁶

b) İsfendiyar İlinden Bir Kısımın Kasım Bey'e Terki

Candaroglu İsfendiyar Bey Ankara Savaşı'ndan sonra kardeşler mücadelesinde, Çelebi Mehmed'in rakiplerini destekledi. Osmanlılara ait olan Kastamonu, Çankırı,

⁷⁴ Uzunçarşılı, a.g.e., c.I, s.350-351; Aksun, a.g.e., c.I, s.100; Ünlü, a.g.e., c.II, s.54

⁷⁵ Neşri, a.g.e., c.II, s.529-531; Oruç Bey, a.g.e., Neş.Atsız, s.73; Lütfü Paşa, Tevârih-i Âl-i Osman, Matba-i Amir, İstanbul H.1341, s.71; Uzunçarşılı, a.g.e., c.I, s.352; bk. Aksun, a.g.e., c.I, s.101.

⁷⁶ Uzunçarşılı, a.g.e., c.I, s.352-353; Aksun, a.g.e., c.I, s.101.

Kalecik, Tosya ve Safranbolu'yu aldı, Canik Beyleri arasındaki kavgalardan faydalanarak Osmanlılara ait olan Samsun ile Bafra'yı topraklarına kattı. İsfendiyar Bey bunları ikinci oğlu Hızır Bey'e verdi. Bu durum sonucunda aradaki ilişkiler bozulsa da sonra düzeldi. İsfendiyar Bey Karaman ve Eflak seferlerinde Çelebi Mehmed'e oğlu Kasım Bey idaresinde kuvvetler göndererek yardım etmişti. Kasım Bey, Eflak seferi dönüşünde babasından bazı yerleri istedi. İsteği kabul edilmeyince Osmanlılara sığındı.

Kasım Bey, bu yerlerin kendisine verilmesi için Çelebi Mehmed'den yardım istedi. Çelebi Mehmed İsfendiyar Bey'e bir mektup göndererek Kastamonu, Tosya, Kalecik ve Çankırı'nın Kasım Bey'e verilmesini istedi. Bu isteği reddedilince Osmanlı kuvvetleri Sinop'u kuşattı. İsfendiyar Bey karşı koyamayacağı anlayınca Osmanlı egemenliğini tanımak zorunda kaldı.⁷⁷

c) Samsun'un Fethi

Ankara Savaşı'ndan önce Samsun, Kubadoğlu Cüneyt Bey'in elinden alındı. Ankara Savaşı sonrası, tekrar Kubadoğlu'nun eline geçtiyse de, burayı İsfendiyar Bey işgal ederek oğlu Hızır Bey'e vermişti.

Sultan Çelebi Mehmed, oğlu Murad'ı Amasya'ya sancak Beyi olarak gönderirken Biçeroğlu Hamza Bey'i de lalaliğe atadı. Hamza Bey Cenevizlilerin elinde olan Samsun'u aldıktan sonra, bizzat Çelebi Mehmed Samsun üzerine geldi. Bunun üzerine Hızır Bey şehri hiç savunmadan, kan dökülmeden padişaha teslim etti. (H.822/M.419)⁷⁸

d) Sultan Mehmed'in Gebze, Hereke, Pendik, Darıca'yı Bizans'tan Geri Alması

Gebze, Hereke, Pendik ve Darıca Sultan Orhan zamanında Osmanlılara geçmişti. Fakat Ankara Savaşı'ndan sonraki karışıklıklar sırasında Bizans imparatoru tarafından geri alındı. Bunun üzerine Çelebi Mehmed Timurtaşoğlu Umur Bey'i bu şehirlerin fethi için görevlendirdi. Çelebi Mehmed'in kumandanlarından Umur Bey

---

⁷⁷ Aşıkpaşazade, a.g.e., s.95 bk.Uzunçarşılı, a.g.e., c.I, s.356-357; Aksun, a.g.e., c.I, s.101-102.

önce Hereke'yi sonra Gebze, Darıca, Pendik ve çevresini aldı. (M.1419) Birçok ganimetlerle Sultan'a döndü. Sultan Çelebi Mehmed feth edilen yerlerin gelirlerini yaptırdığı hayır eserlerine vakfetti.⁷⁹

3. Rumeli'deki Gelişmeler

a) Eflak Seferi

Osmanlı Devleti'nde kardeşler arası saltanat mücadelesinde önemli rol oynayan Eflak Prensi Mirça, Musa Çelebi'ye yardım etti. Üç yıl vergisini göndermedi. Bu sırada Mirça'ya karşı isyan eden Prens Dan, Osmanlılardan yardım istedi. Çelebi Mehmed, Anadolu'dan Karamanoğlu ile İsfendiyaroğulları'ndan yardımcı kuvvetlerle Eflak seferine çıktı. Mirça'yı da Macarlar destekliyordu. İki taraf arasında yapılan savaşı Mirça kaybetti ve barış istedi. Ödemediği vergisini gönderdi. Eflak yeniden Osmanlı egemenliğine girdi. (H. 819 / M. 1416)⁸⁰

b) Tatarların Filibe'ye Sürgünü

Sultan Çelebi Mehmed Samsun seferinden dönüşte İskilip taraflarında gördüğü Minnetoğlu Mehmed Bey yönetimindeki Samagar Tatarlarını Rumeli'ye göç ettirdi. Tatarların Ankara Savaşı'ndaki ihanetleri sebebiyle Çelebi Mehmed bunları İskilip'ten Rumeli'ye sürgüne gönderdi.⁸¹ Bunların bir bölümünü Filibe taraflarına diğerlerinin ise Arnavutluk çevresine iskan ettirilmesini emretti. İskilip'te rastlanılan ve Rumeli'ye nakledilerek iskan edilen Tatar topluluğunun yerleştiği yer daha sonra "Tatarpazarcığı" adını aldı. Minnetoğlu Mehmed Bey burada cami, imaret ve kervansaray yaptırdı.⁸²

---

⁷⁸ Neşri, a.g.e., c.II, s.543; Uzunçarşılı, a.g.e., c.I, s.357-358.

⁷⁹ Müneccimbaşı Ahmet Dede, *Müneccimbaşı Tarihi (Sahaif-ül Ahbar fi Vekayi-ü Basar)*, Trc.İsmail Erünsal, İstanbul (ts), c.II, s.188; Danışman, a.g.e., c.III, s.213; Aşıkpaşaoğlu, *Aşıkpaşaoğlu Tarihi*, Düzenleyen Atsız, Milli Eğitim Yayınları, İstanbul 1992, s.79-80.

⁸⁰ Neşri, a.g.e., c.II, s.535-537; Aşıkpaşaoğlu, a.g.e., Atsız, s.76; Aksun, a.g.e., c.I, s.102.

⁸¹ Uzunçarşılı, a.g.e., c.I, s.359

⁸² Aşıkpaşaoğlu, a.g.e., s.78; Oruç Bey, a.g.e., s.74; Uzunçarşılı, a.g.e., c.I, s.359; Ömer Lütfi Barkan, "Osmanlı İmparatorluğunda Bir İskan ve Kolonizasyon Metodu Olarak Sürgünler", İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası, c.XIII, s.210.

c) Börklüce Mustafa ve Torlak Kemal'in Halli

Çelebi Mehmed padişah olduktan sonra Şeyh Bedreddin'i kazaskerlikten aldı. İlmine saygı göstererek, ona aylık bağlayarak İznik'te oturtmaya mecbur etti. Bu arada adamlarından Börklüce Mustafa; Aydın ve İzmir taraflarında, Yahudi dönmesi olan Torlak Kemal ise Manisa ve civarında faaliyetlerini sürdürüyordu.⁸³

Şeyh Bedreddin, müritlerini isyan için hazırladı. Börklüce Mustafa İzmir Karaburun'da etrafına topladığı kişilerle isyan etti. Dede Sultan diye anılan Börklüce Mustafa Osmanlı kuvvetlerini yendi. Sonunda padişah Çelebi Mehmed, Bayezid Paşa ile oğlu Şehzade Murad'ı üzerlerine gönderdi. İsyani bastırıldı ve Dede Sultan da sonunda öldürüldü.⁸⁴

Bu sırada Manisa'da bulunan Torlak Kemal'de isyan etti. Börklüce Mustafa'nın isyanı bastırıldıktan sonra, Bayezid Paşa ile Şehzade Murad, Torlak Kemal ayaklanmasını bastırdı. Torlak Kemal ve adamlarını yakalayıp öldürdü.⁸⁵

d) Şeyh Bedreddin'in Halli

Şeyh Bedreddin Mahmud b.İsrail'in büyükbabası olan Abdülaziz Osmanlıların Rumeli'deki fetihlerinde beraber bulunmuş ve Dimetoka muhaberesinde şehit olmuştur.⁸⁶

Abdülaziz'in İsrail adındaki oğlu Dimetoka kalesi Rum beyinin kızıyla evlenmiştir. Bu evlilikten Şeyh Bedreddin doğmuştur. Şeyhin doğum yeri Dimetoka'nın az kuzeyinde Samona denen yerdir. Bu yüzden "Simavna Kadısıoğlu" diye meşhur oldu. İsrail'in bu kazanın kadısı olduğu anlaşılmaktadır. Oğlu Bedreddin'i de ilmiye mesleğinde yetiştirmiştir. Konya, Mekke ve Kahire gibi ilim merkezlerinde okumuş ve devrinin önemli bilginlerinden olmuştur.⁸⁷

⁸³ Uzunçarşılı, a.g.e., c.I, s.363.

⁸⁴ Neşri, a.g.e., c.II, s.545; Oruç Bey, a.g.e., s.74-75; Uzunçarşılı, a.g.e., c.I, s.363-364.

⁸⁵ Oruç Bey, a.g.e., s.76; Uzunçarşılı, a.g.e., c.I, s.364.

⁸⁶ Uzunçarşılı, a.g.e., c.I, s.360-361; Yılmaz Öztuna, *Büyük Türkiye Tarihi*, Ötüken yayınları, İstanbul 1983, c.II, s.377.

⁸⁷ Uzunçarşılı, a.g.e., c.I, s.361-362; Öztuna, a.y.

Şeyh Bedreddin, irşad yoluyla Anadolu'yu dolaşarak gezdiği yerlerde hep alevi Türkmenlerle görüşüp onları amacına göre hazırlamaya çalışıyordu. Osmanlı devletinin fetret döneminde bundan faydalanarak şeyhlikten hükümdarlığa çıkmak istiyordu. Musa Çelebi Şeyh Bedreddin'in ilim ve fazlını öğrendiğinden dolayı Rumeli'de hükümdar olunca onu kadıasker yaptı.⁸⁸

Çelebi Mehmed padişah olunca (H.816 / M.1413) Şeyh Bedreddin'i affedip kendisine maaş bağlattı. Ailesi ile birlikte İznik'te oturttu.⁸⁹

Şeyh Bedreddin müritleri Börklüce Mustafa ve Torlak Kemal'i isyana hazırladıktan sonra Hacca gitmek bahanesiyle İznik'ten ayrılıp önce Kastamonu sonra Sinop'tan gemi ile Kefe'ye, ardından Eflak'a gitti. Oradan da Deliorman'a geçti. Anadolu'daki isyanın gelişmesini bekledi. Anadolu isyanın bastırılması moralini bozdu. Etrafındaki adamlarını bir kısmı dağıldı. Üzerine gönderilen kuvvetler kendisini yakalayıp Serez'e getirdiler.

Çelebi Mehmed, Şeyh Bedreddin için ulemâdan fetva istedi. Heratlı Mevlana Haydar kendisi ile ilmi münakaşa yaptı. Sonuçta Şeyh Bedreddin'i cemiyet düzenini bozmaya çalışmakla suçladı. Vermiş olduğu fetvayı Şeyh Bedreddin'de kabul etti. Şeyh Bedreddin, Serez pazarında bir dükkanın önünde asıldı. Malları mirasçılara verildi. (H.823 / M.1420)⁹⁰

4. Diğer Olaylar

a) Venediklilerle İlk Deniz Savaşı

Osmanlı devletinin denizciliği; Yıldırım Bayezid zamanında Saruhan Aydın ve /Menteşe Beyliklerinin alınması ve Yıldırım'ın Ege denizine sahip olma isteği doğrultusunda Gelibolu'da yaptırdığı tersane ile başlamıştı.

Osmanlıların denizlerdeki bu başarısı, Akdeniz'in hakimi olan Venediklilerle Osmanlıları karşı karşıya getirdi. Venedikliler, Osmanlı ticaret gemilerine düşman

---

⁸⁸ Uzunçarşılı, a.g.e., c.I, s.362.

⁸⁹ Uzunçarşılı, a.y..

muamelesi yaptığından dolayı 1415'te Çalı Bey, Gelibolu limanında hazırladığı kadirga ile Akdeniz'e gönderildi.

Gelibolu'dan hareket eden Osmanlı donanması Andros, Paros ve Milos adalarına geldi. Çalı Bey adalar çevresinde çok miktarda esir alıp bir çok zararlar yaptılar. Sonra Venedik tüccar gemilerine de saldırıp döndüler.⁹¹

Bu durum üzerine ertesi yıl Venedikliler Çanakkale Boğazını geçerek Marmara denizinde Çalı Bey'in gemisi ile karşılaştı. Yapılan savaşta Çalı Bey şehit düştü. Bunun üzerine Osmanlı donanması bozularak çekildi. Fakat Amiral Loredano'nun iki yerinden yaralanması ve ağır zarar görmeleri karşısında Venedikliler de Bozcaada'ya çekildiler.⁹²

Bizans aracılığıyla barış yapıldı. Bu sefer, Osmanlıların ilk deniz seferi kabul edilir. 1417'de yapılan antlaşma gereğince Venedik'e bir Türk elçisi gönderildi. Bu elçi Avrupa'ya gönderilen ilk Türk elçisi sayıldı.⁹³

b) Mustafa Çelebi'nin Ortaya Çıkışı

Mustafa Çelebi, Yıldırım Bayezid'in oğludur. Kardeşleri ile beraber Ankara savaşına katıldı. Ankara savaşında esir düştü, daha sonra Timur'la beraber Semerkant'a götürülmüştü. Timur'un ölümünden sonra serbest bırakıldı. Semerkant'tan Anadolu'ya döndü. Bir süre Karamanoğlu Bengi Ali Bey'e ait Niğde'de kaldı. Mustafa Çelebi, taht üzerinde hak iddia ettiği için kendisine karşı olanlar Yıldırım'ın oğlu olmadığını ileri sürdüler. Kendisine "Düzmece" adını verdiler. Mustafa Çelebi Anadolu'ya geldiğinde Bizans İmparatoru Manuel'den kardeşi Çelebi Mehmed'e karşı kendisine yardım etmesini istedi. Bizans İmparatoru II. Manuel ile anlaştı. Daha sonra Eflak'a gitti. Eflak prensi tarafından iyi karşılandı. Eflak sınırı üzerinde bulunan Niğbolu sancakbeyi

---

⁹⁰ Oruç Bey, a.g.e., s.77; Uzunçarşılı, a.g.e., c.I, s.363-366.

⁹¹ Uzunçarşılı, a.g.e., c.I, s.353-354.

⁹² Danışman, a.g.e., c.III, s.205-206; Öztuna, a.g.e., c.II, s.371.

⁹³ Uzunçarşılı, a.g.e., c.I, s.355; Aksun, a.g.e., c.I, s.102; Öztuna, a.g.e., c.II, s.371.

Aydinoğlu Cüneyt Bey, Mustafa Çelebi'nin safında yer aldı. Eflak'ta kendisine katılan yeni kuvvetlerle güney Makedonya da faaliyete başladılar.⁹⁴

Selanik yöresinde Çelebi Sultan Mehmed ağabeyi Mustafa Çelebi'yi yendi. Mustafa Çelebi'de Cüneyt Bey ve yanındakilerle beraber Selanik'e girip Bizans İmparatoruna sığındı.

Selanik valisi Dimitrios Laskaris Leontarios, Mustafa Çelebi'yi koruyarak onu Osmanlılara teslim etmedi. İmparator Çelebi Mehmed'e hayatta olduğu sürece Mustafa Çelebi ile Cüneyt Bey'i salıvermeyeceğine söz verdi. Edirne'de yapılan antlaşmaya göre Mustafa Çelebi, Cüneyt Bey ve onlara tabi 33 kişi Bizans'a ait Limni adasına gönderildi. Bunların masrafları için Çelebi Mehmed Bizans'a yıllık 300 bin akçe ödemeyi kabul etti.⁹⁵

c) Mehmed Çelebi'nin Vefatı

Çelebi Mehmed, kışı Bursa'da geçirdikten sonra 1421 ilkbaharında, Gelibolu yoluyla Edirne'ye geçti. Padişahın Edirne'ye geldiğini haber alan İmparator, kendi hakkındaki düşüncelerini öğrenmek için elçi olarak Leontarius'u Edirne'ye gönderdi. Sultan Çelebi Mehmed, gelen elçiyi iyi karşıladı. Hastalığı sebebiyle daha sonra kendisiyle görüşeceğini söyledi. Esasen Sultan felç olmuştu. Sultan iyileşemeyeceğini anladığı için vezirleri Bayezid, Çandarlızâde İbrahim ve Hacı İvaz Paşaları çağdırttı. Limni adasında hapiste bulunan Mustafa Çelebi'nin, padişahın ölümünden sonra imparator tarafından serbest bırakılabilirdi. Daha sonra Çelebi Mehmed'in rahatsızlığı arttı.(H.824 / M.1421) de vefat etti. Sultan'ın vefatı gizli tutulup oğlu Amasya Sancakbeyi Şehzade Murad'a haber gönderildi. Edirne - İstanbul yolu kontrol altına alındı. Sultanın vefatını İstanbul'un öğrenmemesi için gerekli önlemler alındı. Bizans

---

⁹⁴ Uzunçarşılı, a.g.e., c.I, s.368-369; Öztuna, a.g.e., c.II, s.381; Yıldız, a.g.e., c.X, s.178-179; Yücel - Sevim, a.g.e., c.II, s.86-87.

⁹⁵ Yıldız, a.g.e., c.X, s.178-179; Öztuna, a.g.e., c.II, s.381; **Osmanlı İmparatorluğu Tarihi, Başlangıçtan 1566'ya kadar**, (Yazarı yok)Trc. Şiar Yalçın, Havass yayınları, İstanbul 1978, s.155-156.

elçisi Mora yoluyla ölüm haberini İstanbul'a duyurdu. Çelebi Mehmed'in ölümü, Murad'ın Bursa'ya gelmesine kadar 40 gün gizli tutuldu.⁹⁶

C. II.MURAD DEVRİ

1. II.Murad'ın Tahta Çıkışı

II.Murad, babasının isteğine uyarak vali olduğu Amasya'dan yola çıktı. Bursa'ya 25 haziran 1421'de gelmesi üzerine Çelebi Mehmed'in ölümü ilan edildi. Cenazesi Bursa'ya getirilip Yeşil Türbeye defnedildi. (1421) 18 yaşında olan II.Murad Osmanlı tahtına çıktı.⁹⁷

2. Anadolu'daki Gelişmeler

a) Mustafa Çelebi Olayı

Sultan II.Murad tahta çıktıktan sonra Bizans imparatoru iki elçi göndererek taziyelerini bildirdi. Bizanslılar, Çelebi Mehmed dönemindeki anlaşmanın yenilenmesi için Sultan II.Murad'ın iki kardeşini rehin vermesini istedi. Eğer bu isteği yerine gelmezse Mustafa Çelebi'yi serbest bırakıp tahta çıkaracağını bildirdi. Padişah adına vezir Bayezid Paşa; "Şehzadelerin küçük yaşta kafirlerin terbiyesine verilemeyeceğini" söyledi. Bizans elçileri red cevabı alınca İstanbul'a döndüler. İmparator II.Manuel, Dimitrios Leontarios adlı generalini Limni'ye gönderdi. Mustafa Çelebi ile Gelibolu ve bazı yerleri Bizans'a bırakması şartıyla anlaştı. Manuel, Mustafa Çelebi ve Cüneyt Bey'i Gelibolu'da karaya çıkardı.⁹⁸

Cüneyt Bey'in kuvvetleri Bizans destekli birliklerle Osmanlı kuvvetlerini yendi. Gelibolu kalesi Mustafa Çelebi'ye direndi. Sonunda Mustafa Çelebi Gelibolu'yu ele geçirdi. Bütün Anadolu beylikleri eski topraklarını almak için ayaklandı. Bunlara Padişahın kardeşi Küçük Mustafa da katıldı.

⁹⁶ Uzunçarşılı, a.g.e., c.I, s.372-374; Öztuna, a.g.e., c.II, s.383, Yücel-Sevim, a.g.e., c.II, s.88.

⁹⁷ Uzunçarşılı, a.g.e., c.I, s.375; Öztuna, a.g.e., c.II, s.388; Yücel-Sevim, a.g.e., c.II, s.91.

⁹⁸ Danışman, a.g.e., c.III, s.262; Aksun, a.g.e., c.I, s.107; Yücel-Sevim, a.g.e., c.II, s.91-92; J.Von Hammer, Osmanlı Devleti Tarihi, Trc.Mümin Çevik, İstanbul 1983, c.II, s.440-441.

Sultan Murad Vezir-i âzam Bayezîd Paşa diğere vezirleri İbrahim ve Hacı İvaz Paşalar ve diğere ileri gelen devlet büyükleri ile görüşmeler yaptı. İbrahim ve Hacı İvaz Paşa Bayezîd Paşa'yı çekemiyorlardı. Bundan dolayı Mustafa Çelebi'nin üzerine Bayezîd Paşa'nın gitmesini önerdiler. Padişah'ta bunu kabul etti.⁹⁹

Bayezîd Paşa İstanbul üzerinden Edirne'ye gitti. Sazlıdere denilen yerde Mustafa Çelebi ile yapılan savaşta mağlup oldu. Kendisi teslim alındı ve öldürüldü. (1421) Mustafa Çelebi Edirne'ye girdi. Hükümdarlığını ilan etti. Bayezîd Paşa'yı mağlup eden, bütün Rumeli akıncılarını yanına alan Mustafa Çelebi daha da güçlendi. Edirne'de hazinelere el koydu ve kendisini eğlenceye verdi.¹⁰⁰

II.Murad bir taraftan Cenevizlilerin Foça madenlerini işleten Adorno adındaki valisi ile anlaşma kurup Rumeli'ye geçme hazırlığı yapıyordu. Diğere taraftan da Gelibolu'yu söz verdiği halde Bizans'a teslim etmeyen Mustafa Çelebi'den haberi yokmuş gibi davranıyordu. Bizans'a vezir İbrahim Paşa'yı anlaşma yapmak üzere elçi olarak gönderdi. Bizans iki şehzadenin rehin olarak verilmesinde ısrar ettiği için anlaşma yapılmadan geri döndü.¹⁰¹

Mustafa Çelebi, Cüneyt Bey'in teşvikiyle Bursa'yı almak üzere Gelibolu'yu geçerek Ulubat köprüsüne vardı. Bunu haber alan II.Murad vezirleri İbrahim Paşa, Hacı İvaz Paşa ve Timurtaş Paşa ile oğulları Umur, Ali ve Oruç Beylerle Ulubat köprüsünü tuttular. Ayrıca akıncılara tesiri olur düşüncesiyle Tokat'ta hapiste olan Mihaloğlu Mehmed Bey'ide Osmanlı ordusuna kattılar.¹⁰²

Mihaloğlu, Rumeli akıncı beylerini gece vakti çağırıp, onlara bir düzmenin peşine takıldıklarını söyledi ve onları azarladı. Hacı İvaz Paşa, Mustafa Çelebi'ye mektup yazdı ve onu şüpheye düşürdü. Timurtaş'ın oğulları da Cüneyt Bey'e mektup yazarak onu şüpheye düşürüp kaçırmaya ve beyliğini yeniden kurmaya teşvik ediyorlardı. Böylece Mustafa Çelebi'nin ordusunda güven sarsıldı. Cüneyt Bey adamlarını alıp

---

⁹⁹ Uzunçarşılı, a.g.e., c.I, s.377-378; Danışman, a.g.e., c.III, s.262-263.

¹⁰⁰ Danışman, a.g.e., c.III, s.264, Yıldız, a.g.e., c.X, s.182-183; Yücel-Sevim, a.g.e., c.II, s. 94-95.

¹⁰¹ Uzunçarşılı, a.g.e., c.II, s.380-381, Yıldız, a.g.e., c.X, s.183, Nuri Ünlü, a.g.e., c.II, s.62; Yücel-Sevim, a.g.e., c.II, s.94-95.

¹⁰² Uzunçarşılı, a.g.e., c.II, s.382-383; Aksun, a.g.e., c.I, s.108; Yıldız, a.y.

kaçtı. Bunu öğrenen Mustafa Çelebi huzursuz olup Lapseki'ye çekildi. Oradan da Rumeli'ye geçti.¹⁰³

Rumeli akıncılarının tamamı Sultan II.Murad'dan af dilediler. Sultan II.Murad onları affetti. Mustafa Çelebi'nin işini bitirmek üzere Foça valisi Adorno'dan gördüğü yardımla Rumeli'ye geçti. Buna karşılık Sultan II.Murad Adorno'nun eski borçlarını affetti.

Gelibolu'ya geçen II.Murad, Gelibolu kalesini teslim aldı. Mustafa Çelebi'nin peşine adamlar gönderdi. II.Murad'ın adamları, kendisini Tunca nehri kenarında Kızılağaç Yenicesi'nde yakalayıp Edirne'ye getirdi. Padişahın emriyle kalenin burcuna asıldı.¹⁰⁴

b) Şehzade Mustafa Olayı

Mehmed Çelebi'nin oğlu olan ve küçük yaşta Hamit ili Sancak beyliğine atanan Şehzade Mustafa, yanında lalası Şarabdar İlyas olduğu halde babasının ölümünden sonra öldürülmek korkusuyla Karamanoğlu'nun yanına gitti. Bizans, lalasına mektup yazarak kendilerine kuvvet toplaması için para gönderdi ve destekledi. Küçük Mustafa, Karaman, Germiyan ve Turgutlu kuvvetlerini yanına alarak harekete geçti. Ordunun başında Şarabdar İlyas ile Kara Taceddinoğlu Mahmud bulunuyordu. Önce Bursa'ya geldiler. Şehir halkı Küçük Mustafa'ya elçi gönderip hediyeler verdiler. Şehri yağmalamasından kaygı duyarak şehre sokmadılar.

Küçük Mustafa, Bursa'dan İznik'e yöneldi. Şehri kuşattı. Kale muhafızı Firuz Beyoğlu Ali Bey Sultan II.Murad'a haber verdi. Bu sırada Sultan II.Murad İstanbul'u kuşatmıştı. Öncü olarak Mihaloğlu Mehmed Bey'i gönderdi. Mihaloğlu Mehmed Bey'i Taceddinoğlu Turgut Bey öldürdü. Kuşatmayı kaldıran II.Murad, Gelibolu yoluyla İznik'e geldi. Küçük Mustafa yakalandı ve idam edildi.¹⁰⁵

---

¹⁰³ Oruç Bey, a.g.e., s.79-80; Uzunçarşılı, a.g.e., c.II, s.384-385; Aksun, a.g.e., c.I, s.109.

¹⁰⁴ Lütflü Paşa, a.g.e., s.79; Oruç Bey; a.y. Uzunçarşılı, a.g.e., c.II, s.387.

¹⁰⁵ Danışman, a.g.e., c.III, s.291; Uzunçarşılı, a.g.e., c.I, s.391-393; Dursun, a.g.e., c.X, s.185-186.

c) İsfendiyaroğlu ile Anlaşma

II.Murad'ın şehzade Mustafa olayıyla uğraşmasından faydalanan İsfendiyar Bey, daha önce elebi Mehmed zamanında oğlu Kasım Bey'e verdiği Tosya, ankırı ve Kalecik'i aldı. Kasım Bey, Sultan II.Murad'a sığındı ve yardım istedi. Bunun üzerine Osmanlılardan aldığı yardımcı kuvvetlerle babasını mağlup etti. İsfendiyar Bey Sinop kalesine sığındı. Bu yenilgi üzerine barış istedi. İskender Bey, Kastamonu üzerindeki zengin bakır madenlerinden elde edilen gelirin bir kısmını Osmanlı devletine verecek, gerektiği zaman Osmanlı devletine asker gönderecekti. Ayrıca İsfendiyar Bey, torununu II.Murad'a vererek akrabalık bağı kurdu.¹⁰⁶

d) Menteşe Beyliğinin Osmanlı Devletine Katılması

Ankara Savaşı'ndan sonra Menteşoğlu Mehmed Bey, Menteşe Beyliği'ni yeniden kurdu. Bir süre sonra Mehmed Bey ld. Yerine oğlu İlyas Bey geçti. (H.805 / M.1402) İlyas Bey saltanat mücadelesinde İsa elebi'ye yardım etti. Çelebi Mehmed, tahta geçince onun hakimiyetini tanıdı. İlyas Bey lnce (H.824 / M.1421) beylik oğullarına kaldı. Sultan II.Murad, İlyas Bey'in oğullarını yakalatıp Tokat'a hapsedti. Böylece Menteşe Beyliği (H.824 / M.1425) tarihinde Osmanlı topraklarına katıldı.¹⁰⁷

e) Cüneyt Bey Meselesi ve Halli

Çelebi Mehmed İzmir'i ele geçirince, Cüneyt Bey'in annesi ve zevcesi padişahtan özür diledi. Osmanlıya bağlı kalacağına yemin ettiler. Bunun üzerine elebi Mehmed Cüneyt Bey'i affetti ve Niğbolu sancağına atadı. Cüneyt Bey, Mustafa elebi olayına karıştı. Mustafa elebi ile birlikte II.Murad'a karşı Ulubat suyu kenarında bulundu. Fakat buradan kaçarak 1415'te kaybettiği İzmir Beyliğini diriltmek için mücadeleye başladı. Anadolu Beylerbeyi Oruç Bey; Cüneyt Beyin üzerine gönderildi. Cüneyt Bey'i mağlup etti ise de yakalayamadı. II.Murad yeni tayin edilen Anadolu Beylerbeyi Hamza Bey'i tekrar Cüneyt Bey'in üzerine gönderdi. Sonunda Cüneyt Bey

---

¹⁰⁶ Oruç Bey, a.g.e., s.81; Uzunçarşılı, a.g.e., c.I, s.395-396; Aksun, a.g.e., c.I, s.110.

¹⁰⁷ Neşri, a.g.e., s.587;Uzunçarşılı, a.g.e., c.I, s.400; Osmanlı İmparatorluğu Tarihi, Başlangıçtan 1566'ya kadar, s.173.

yakalanarak öldürüldü. (H.829/M.1426) Böylece Aydınoğulları sülalesi ortadan kaldırıldı.¹⁰⁸

f) Karamanoğullarının Antalya'yı Kuşatması

Ankara Savaşı'ndan sonra kurulan Karamanoğlu Beyliği'nin başına Alaaddin Ali Bey'in oğlu Mehmed Bey geçti. Kardeşi Ali Bey de Niğde Bey'i olmuştu. Mehmed Bey Osmanlılardan çekindiği için önce Memlûkluların himayesine tabi oldu. Onlara ait yerlerin bazılarını aldığı için tutuklanıp Kahire'de hapsedildi. Sonrada serbest bırakıldı. Yeniden beyliğinin başına geçti. (H.824 / M.1421)¹⁰⁹

Ankara Savaşı'ndan sonra Antalya ile Korkuteli çevresi Timur tarafından Hamitoğlu Osman Bey'e verilmiştir. Osman Bey Antalya'yı Osmanlılardan alamamıştı. Osmanlıların Mustafa Çelebi meselesi ile uğraşmasından faydalanan Osman Bey, Karamanoğlu Mehmed Bey ile anlaşarak Antalya'yı almak isterler. Bu haberi alan Firuz Beyoğlu Hamza Bey, Korkuteli'nde Osman Bey'e baskın yaparak öldürürler.

Karamanoğlu Mehmed Bey Antalya'yı kuşattı. Kuşatma esnasında başına isabet eden bir gülle parçası ile öldü. Böylece Karamanoğlu kuşatması kaldırıldı.(H.826 / M.1423) Mehmed Bey'in ölümü üzerine kardeşi Niğde Bey'i Bengi Ali Bey Konya'yı ele geçirdi. Bunun üzerine Mehmed Bey'in oğulları İbrahim ve İsa Beyler, II.Murad 'a sığınarak yardım istediler.

II.Murad, İbrahim, Ali ve İsa Beylere üç kız kardeşini verdi. Akrabalık bağıni kuvvetlendirdi. İbrahim Bey, Osmanlılarla anlaşarak Hamideli, Otlukhisarı ve Beyşehir'i onlara bıraktı. Aldığı yardımla Konya tahtını ele geçirdi. (H.827 / M.1424)¹¹⁰

g) Lala Yörgüç Paşa'nın Faaliyeti (Kızıl Kocağulları sorununun çözümü)

Sultan II.Murad tahta geçtikten sonra Amasya sancağına Lala Yörgüç Paşayı atamıştı. Doğu bölgesinde ise Akkoyunlu ve Karakoyunlu mücadelesi devam ediyordu.

---

¹⁰⁸ Neşri, a.g.e., s.583-587; Uzunçarşılı, a.g.e., c.I, s.400-401; Osmanlı İmparatorluğu Tarihi, Başlangıçtan 1566'ya kadar, s.173-176, Mustafa Nuri Paşa, Netayi cül-vukuat(Kurumları ve Örgütleri ile Osmanlı Tarihi), nşr.Neşet Çağatay, c.I-II, Ankara 1979 s.36.

¹⁰⁹ Uzunçarşılı, a.g.e., c.I, s.401.

Amasya, Tokat ve Canik çevresine yerleşen bazı Türkmen aşiretleri devleti meşgul ediyorlardı. Lala Yörgüç bunları cezalandırmaya karar verdi. Bu aşiretlerden birisi Amasya, Çorum çevresinde şehirleri basan, halka kötülük eden KızılKocaoğulları adıyla tanınan Türkmenlerden dört kardeştiler. Lala Yörgüç; kadı ve padişahın. ağzından mektup yazdı. Canik taraflarının alınması için Lala Yörgüç'e yardımcı olmalarını istedi. Kendilerine Artukova'nın verileceğini bildirdi. Yörgüç Paşa bu kardeşleri yanına davet etti.

Lala Yörgüç Paşa, hasta olduğunu ileri sürerek gelen misafirleri oğlu Hızır Bey'e karşılattı. Evlere dağıttı. Bunlara ziyafetler verildi. Eğlence düzenlendi. Sonrada geceleyin baskın düzenlenerek dört kardeş öldürüldü. Diğerleri de bir mağaraya doldurulup, içine duman verilerek boğduruldu.¹¹¹

Bundan sonra devlete itaat etmeyen Kocakayası hakimi Haydar Bey'i itaat altına aldı. Canik taraflarında ki Alparslanoglu Hüseyin Bey'in bölgesi de alınarak bu yerler Osmanlı Devleti'ne bağlandı.¹¹²

h) Germiyan Beyliğinin Osmanlı'ya Katılması

Germiyanoglu Yakup Bey şehzadeler mücadelesinde Çelebi Mehmed'i tuttuğu için sahip olduğu topraklarını korudu. Daha sonra Yakup Bey Küçük Mustafa'yı desteklediği halde Sultan II.Murad kendisine dokunmadı. Ölümünden bir yıl önce, kız kardeşinin torunu Yakup Bey Sultan II.Murad'ı ziyaret etti. Hükümdar gibi karşılandı. Memleketine döndükten sonra erkek çocuğu olmadığı için topraklarını Osmanlılara vasiyet etti. Yakup Bey'in vefatı ile Germiyan Beyliği'nin toprakları Osmanlı ülkesine katılmış oldu. (H.831 / M.1428)¹¹³

---

¹¹⁰ Neşri, a.g.e., c.II, s.591; Mustafa Nuri Paşa, a.g.e., c.I-II, s.36-37; Uzunçarşılı, a.g.e., c.I, s.401-403.

¹¹¹ Aşıkpaşazade, a.g.e., s.118-120; Mustafa Nuri Paşa, a.g.e., c.I-II, s.37; Uzunçarşılı, a.g.e., c.I, s.403-404.

¹¹² Uzunçarşılı, a.g.e., c.I, s.404-405, Mustafa Nuri Paşa, a.g.e., c.I-II, s.37

¹¹³ Uzunçarşılı, a.g.e., c.I, s.406; Mustafa Nuri Paşa, a.g.e., c.I-II, s.37

1) Karaman Seferi

II.Murad'ın desteği ile Karaman oğlu İbrahim Bey Konya tahtına oturmuştu. Karamanoğlu, kendisini kuvvetli hissettikten sonra Sırp despotu ve Macarlarla birlik olup Osmanlı devletine karşı harekete geçti. İbrahim Bey, Osmanlılara verdiği Beyşehir ve Hamideli taraflarına karşı saldırıya geçti. Rumeli'den de Macarlar Güğercinlik kalesini muhasara etti. Sultan II.Murad Macarlar üzerine Rumeli Beylerbeyi Sinan Paşa'yı gönderdi. Sinan Paşa (Macarlar'a karşı gayretsizliğini gören Vidin sancak Bey'i Vidin Sinan'ı diye meşhur olan Bey) Macarlar'a aniden saldırarak onları feci şekilde bozguna uğrattı ve mağlup etti. (H.837 / M.1433)¹¹⁴

Sultan II.Murad bu galibiyeti haber alınca Karamanoğlu İbrahim Bey üzerine yürüdü. Yanında Karamanoğlu İsa Bey ve Dulkadiroğlu Süleyman Bey de vardı. Konya ve Beyşehir'i aldı. İbrahim, Taşeli'ne kaçtı. Sultan II.Murad onun peşini bırakmak istemedi. Yerine kardeşi İsa Bey'i geçirmek istedi. İbrahim Bey Sultan II.Murad'a elçi olarak Mevlana Hamza'yı göndererek sulh istedi. Sultan II.Murad'a yalvarıp onu ikna etti. Karamanoğlu'na yemin verdirildi. Affedilerek beyliğinin başında bırakıldı.(H.838/ M.1434)¹¹⁵

3. Rumeli'deki Gelişmeler

a) İstanbul'un Kuşatılması

Sultan II.Murad tahta çıkınca Bizans İmparatoru II.Manuel sultanı kutlamak için iki elçisiyle birçok hediyeler gönderdi. II.Murad, hediyeleri kabul etmediği gibi, gelen elçileri de hapsetti. Kuşatma hazırlıklarını tamamlayınca elçileri serbest bıraktı. Elçilere, İstanbul üzerine gideceğini İmparatora bildirmelerini söyledi.

Bizans İmparatoru, elinde bulunan Mustafa Çelebi'yi koz olarak kullanıyordu. II.Murad, Mustafa Çelebi olayı sebebiyle, İmparator II.Manuel'i cezalandırmak amacıyla İstanbul'u kuşatmaya karar verdi. Mihaloğlu Mehmed Bey 10 bin kişilik bir

---

¹¹⁴ Neşri, a.g.e., c.I, s.615-617, Uzunçarşılı, a.g.e., c.I, s.413-414

¹¹⁵ Aşıkpaşazade, a.g.e., s.128-129; Yıldız, a.g.e., c.X, s.194-195

ordu ile İstanbul çevresini ablukaya aldı. Daha sonra II.Murad İstanbul'u karadan kuşattı. (H.825 / M.1422) Osmanlı ordusu surları topraklarla dövmeye başladı. 24 Ağustos da genel saldırıya geçildi. Fakat başarılı olunamadı.¹¹⁶

Bizans imparatoru II.Manuel, hem ihtiyar hem de ağır hastaydı. Devlet işlerini oğlu VIII.Yuannis yürütüyordu. Bu sırada sultanın kardeşi Hamideli sancak beyi Küçük Mustafa Çelebi'yi yanlarına çektiler. Ona yardım ederek isyan için kışkırttılar. Bu isyan üzerine Sultan II.Murad kuşatmayı kaldırmak zorunda kaldı.¹¹⁷

b) Eflak'ın Osmanlı Devleti'ne İtaati.

Sultan II.Murad, İsfendiyar Bey üzerine yaptığı sefer sırasında Eflak prensi Drakol bundan faydalanarak Silistre'ye geçip Osmanlı topraklarına saldırdı. Bunun üzerine padişah Firuz Bey'i Eflak'a gönderdi. Drakol mağlup edildi. Af dileyen Drakol ile yeni bir anlaşma yapıldı. Sultan II.Murad, Anadolu'dan Edirne'ye gelince Drakol ile iki oğlu birlikte Edirne'ye geldi. İtaatini bildirdi ve iki yıllık vergisini verdi. Oğullarından biri rehin olarak alıkonuldu. (H.827 / M.1424)¹¹⁸

c) Güğercinliğin Fethi

Osmanlılara bağlı olan Sırp despotu İstefan Lazareviç 19 Haziran 1427 yılında ölümü ile yerine erkek oğlu olmadığı için kız kardeşinin oğlu Jorj (Yorgi) Brankoviç (Vilkoğlu) geçti. Yorgi, Osmanlılara dost görünüyor. Ama Macar kralı Sigismund'la da gizli temaslar kuruyordu. Güvercinliği Macarlara bırakmıştı. Sırp'ların merkezi olan Semendire ile Orsava arasında ve Tuna nehri kenarındaki Kolomboç denilen yere Türkler "Güğercinlik" derlerdi. Lazareviç ölümünden önce bu yeri, on iki bin duka borcuna karşılık beylerinden birisine rehin olarak vermişti. Sigismund bu parayı ödemedi Kolomboc'ı almak isteyince bu kalenin beyi burasını Osmanlılara bıraktı. (H.831/M.1428)

---

¹¹⁶ Yücel-Sevim, a.g.e., c.II, s.96-97; Ostrogorsky , a.g.e., s.515; Osmanlı İmparatorluğu Tarihi, s.170-173.

¹¹⁷ Uzunçarşılı, a.g.e., c.I, s.390-391; Yücel-Sevim, a.g.e., c.II, s.96-97; Yıldız, a.g.e., c.X, s.184.

¹¹⁸ Neşri, a.g.e., c.II, s.579; Uzunçarşılı, a.g.e., c.I, s.398.

Sigismund'dan ümidini kesen Jorj Brankoviç yılda 50 bin altın vermeyi, Macarlarla ilişkilerini kesmeyi ve gerektiği zaman Osmanlılara asker göndermeyi kabul ederek antlaşma yaptı.¹¹⁹

d) Selanik ve Yanya'nın Fethi (Osmanlı-Venedik Savaşı)

Selanik, Yıldırım Bayezid tarafından Osmanlı Devleti'ne katılmıştı. (H.796/ M.1394) Ankara Savaşı'ndan sonra Bizans İmparatoru'yla anlaşan Emir Süleyman, burasını Bizans'a bırakmıştı.¹²⁰

Sultan II.Murad, Evrenosoğlu Ali Bey'i Selanik'e göndererek kuşattı. Kuşatma dolayısıyla şehirde açlık ve kıtlık başladı. Bizanslılar şehri, Venediklilere kendilerine yiyecek vermeleri ve 50 bin duka altını karşılığında sattılar. Venedik elçileri Sultan II.Murad'a anlaşmak için geldiler ama anlaşma istekleri reddedildi. Sultan II.Murad, Venediklilerin Selanik'ten geri çekilmesi şartıyla anlaşma yapılacağını bildirdi. Sonunda Selanik kuşatmasına yardımcı kuvvetler sevk edilerek şehir ele geçirildi. Ayrıca, Selanik şehrine Vardar Yenicesi'nden göçmen getirip yerleştirildi. (H.833 / M.1430)¹²¹

Osmanlılara bağlı olan Epir despotu Karlotoci'nin ölümünden sonra oğulları arasında saltanat mücadelesi başladı. Osmanlı Devleti'ne başvuran Epir halkı bunlardan rahatsız olduğunu bildirdi. Osmanlı egemenliği altına girmek istediklerini iletiler. Bunun üzerine Sultan II.Murad, Karaca Paşa'yı fetihle görevlendirdi. Yanya'yı, Karaca Paşa'ya teslim ettiler. Buralara Türkler iskân edildi. (H.835 / M.1431)¹²²

e) Macaristan'a Akın

Eflak prensi Vlad Drakul ile Sırp kralı Brankoviç, Macar kralı Sigismund'a güvenerek Osmanlılara karşı birlik oluşturdular. Osmanlı Devleti de bunları kontrol etmek ve ittifaklarını bozmak için çaba gösteriyordu.

---

¹¹⁹ Yıldız, a.g.e., c.X, s.188; Uzunçarşılı, a.g.e., c.I, s.407.

¹²⁰ İsmail Hami Danişment, *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, İstanbul 1971, c.I, s.153.

¹²¹ Öztuna, a.g.e., c.II, s.395; Hammer, a.g.e., c.II, s.472; Yücel-Sevim, a.g.e., c.II, s.105.

¹²² Uzunçarşılı, a.g.e., c.I, s.411; Aksun, a.g.e., c.I, s.113.

H.836/M.1432 de Evrenozoğlu Ali Bey'in Macaristan'a yaptığı akında dikkatsiz davranması sonucu pusuya düşürüldü. Büyük kayıplar verildi. Ali Bey canını zor kurtarmıştı. Bu olay Haçlı ittifakını kolaylaştırdı.¹²³

Sultan II.Murad Karaman seferinde iken Macar kralı, Alacahisar taraflarını vurdurmuştu. II.Murad, H.840/M.1436'da Evrenozoğlu Ali Bey'i Temeşvar üzerine akına gönderdi. Ali Bey 40 gün bu bölgeyi yağmalayıp pek çok ganimetle geri döndü. Buraların kolay fethedilebileceğini Sultan II.Murad'a bildirdi.

II.Murad, sefer hazırlığını yaptıktan sonra Eflak prensi Drakul ve Sırp despotu Brankoviç'i kendisine yardıma çağırdı. H.841/M.1437'de ilerleyen Osmanlı askerleri Tuna'yı geçerek Transilvanya'ya girdiler. Macarlar çekilmişlerdi. Osmanlı kuvvetlerine Drakul rehberlik ediyordu. Osmanlı kuvvetleri bir hileye uğramaktan çekindikleri için seferden geri dönüldü.¹²⁴

f) Sırbistan İşgali ve Belgrad Muharasası

Sırp despotu Brankoviç'in her an bir hainlik edeceği dikkate alınarak Edirne'ye gelip Semendire'nin anahtarını getirmesi istendi. Semendire'yi tahkim eden Sırp despotu oğlunun birini Edirne'ye gönderirken, diğer oğlunu Macar kralının yanına gönderdi. Osmanlı askerleri Semendire'yi üç ay kuşatmadan sonda fethetti. Yardıma gelen Macar ordusu yenildi. Bu savaşta meşhur tarihçi Aşık Paşazade de bulunmuştu.¹²⁵

Belgrad, bu seferden sonra kuşatıldı H.842/M.1438 Evrenozoğlu Ali Bey kuşatmayı altı ay kadar devam ettirdi. Bazı yerleri yıktığı halde bir sonuç alamayınca muhasarayı kaldırdı.¹²⁶

---

¹²³ Uzunçarşılı, a.g.e., c.I, s.416.

¹²⁴ Neşri, a.g.e., c.II, s.623; Uzunçarşılı, a.y.

¹²⁵ Yıldız, a.g.e., c.X, s.196; Dimitri Kantemir, Osmanlı Devletinin Yükseliş ve Çöküşü, İstanbul 1999, c.I, s.138.

¹²⁶ Yıldız, a.g.e., c.X, s.196; Kantemir, a.g.e., c.I, s.138.

g) Macaristan'a Sefer ve Haçlı İttifakı

Belgrad kuşatmasından bir sonuç alınamamıştı. Sultan II.Murad'ın emri ile Mezid Bey kumandasında bir akıncı kuvveti hazırlanıp H.845/M.1442'de Macaristan'a gönderildi. Akıncı birlikleri Transilvanya'ya girdiler. Hermanstad kalesini kuşattılar. Kale önünde Jan Hunyad'la (Hunyadi Yanoş) yapılan savaşı kaybeden Mezid Bey ve ordusu 20 bin kişi kaybetti. Mezid Bey'le oğlu da şehit oldu. Esirlere acımasızca işkenceler yaparak öldürdüler. Jan Hunyad, bu galibiyetten sonra birçok yeri ele geçirerek Eflak'a girdi.

Osmanlı devleti Jan Hunyad'ı cezalandırmak için Kula Şahin (Hadım Şahabeddin) Paşa komutasında akıncıları sefere gönderdi. Kula Şahin Paşa, Tuna'yı geçerek dikkatsizce ilerliyordu. Kula Şahin Paşa, Jan Hunyad tarafından Vazağ (Yalomitza) mevkiinde pusuya düşürüldü. Büyük kayıplar verildi. Kula Şahin kaçarak Tuna'yı geçti. Kula Şahin Paşa bu sefer sonucunda Rumeli Beylerbeyliği'nden azledildi.(H.846/ M.1442)

Bu iki galibiyet Türkler aleyhine Haçlı birliğinin kurulmasına sebep oldu. Jan Hunyad'ın ünü bütün Avrupa'ya ulaştı. Osmanlı Devleti aleyhine Haçlı ittifakı kuruldu. Buna Karamanoğlu İbrahim Bey de katıldı.¹²⁷

h) Morova Savaşı

Haçlı birliğinin başında Polonya ve Macaristan kralı Ladislas ile Jan Hunyad bulunuyordu. Orduda Sırp despotu Brankoviç, Eflak Bey'i Drakul ve papanın vekili Kardinal Julian Cesarini vardı. Haçlı ordularının en önünde Jan Hunyad olduğu halde Tuna'yı geçip Sırbistan'a girdiler. Alacahisar, Şehirköy ve Niş'i alıp yağmaladılar. Osmanlılarla ilk karşılaşma 3 kasım 1443'te Morava nehri kenarında ve Niş civarında oldu. Rumeli Beylerbeyi Kasım Paşa Osmanlı ordusunun başında idi. Türk ordusu dört bin esir iki bin şehit vererek mağlup oldu ve geri çekildiler.¹²⁸

---

¹²⁷ Oruç Bey, a.g.e., s.89; Uzunçarşılı, a.g.e., c.I, s.419; Yıldız, a.g.e., c.X, s.196.

¹²⁸ Uzunçarşılı, a.g.e., c.I, s.421.

1) İzladi Yenilgisi

Morova'da Osmanlı ordusu yenilince, birliklerimiz Bulgaristan bölgesine çekildiler. Haçlı ordusuna Bulgar halkı yardım etti. Bulgaristan'ın Balkan dağları ile çevrili ve mevsiminde kış olması sebebiyle geçitler kapalı olduğu için İzladi derbendine geldiler. (Aralık ayı 1443) Savunmada kalan Osmanlı ordusu İzladi'de yenilgiye uğradı. Haçlılar Filibe ovasına indiler. Osmanlıları Filibe ve Yalvaç'ta yendiler. Ağır kış şartları nedeniyle Haçlılar geri çekildiler. Osmanlı kuvvetleri onları takip etti. Jan Hunyad sahte bir geri çekilme ile takip eden Osmanlı kuvvetlerini pusuya düşürdü. Bir çok kayıplar verdirdi. Bütün bunları gören II.Murad kızgın ve üzüntülü bir şekilde Edirne'ye döndü.¹²⁹

i) Edirne – Segedin Antlaşması

Osmanlılar, Haçlılar ile yapılan savaşlarda ağır yenilgiye uğradılar. II.Murad, bu durum karşısında Sırp despotu aracılığıyla Macar kralı Ladislas'tan barış talep etti. Macar kralının da Avrupa'dan beklediği kuvvetlerin gelmemesi sebebiyle teklifi kabul etti. Macar heyeti ile Edirne'de yapılan görüşmelerden sonra Edirne Segedin anlaşması imzalandı. Bu anlaşmaya göre; Brankoviç'in Sırp krallığı onaylanacak, Semendere, Kolombaç, Alacahisar, Toplıçe tarafları ona bırakılacaktı Eflak Macaristan himayesinde olacak, Osmanlılara eskiden olduğu gibi vergi verilecekti. Sırbistan kurulacak, Sırp despotunun Osmanlı sarayındaki iki oğlu serbest bırakılacaktı. Sırp Osmanlılara vergi ödeyecek, anlaşma 10 yıl devam edecekti. H.848/M.1444'de Edirne'de imzalanan anlaşmaya bağlı kalacağına Sultan II.Murad yemin etti. Osmanlı heyeti Segedin'e gitti. Macar kralı Ladislas da anlaşmaya uyacağına dair yemin etti ve anlaşma imzalandı.¹³⁰

---

¹²⁹ Neşri, a.g.e., c.II, s.645; Uzunçarşılı, a.g.e., c.I, s.422; Aksun, a.g.e., c.I, s.115.

¹³⁰ Uzunçarşılı, a.g.e., c.I, s.426; Aksun, a.g.e., c.I, s.115; Gustave Edmund Von Grunebaum, İslamiyet II, Osmanlı Devletinin Kuruluşundan Günümüze Kadar, Trc.Esat Necmi Erendar, İstanbul 1993, s.36.

j) Varna Savaşı

II.Murad, Rumeli ve Anadolu'da barışı sağladığına inanıyordu. Karaman seferi dönüşünde Edirne'ye dönmedi. Saltanatı hayatta kalan tek oğlu II.Mehmed'e bıraktı. (H.848 / M.1444)

Sultan Murad'ın, tahtı on iki yaşında bir çocuğa bırakarak çekilmesi Doğu Avrupa'da heyecan uyandırdı. Haçlılar bu durumdan yararlanmak istediler. Segedin antlaşmasını bir oyalama olarak imzalamışlardı. Amaçları iyice hazırlanıp saldırıya geçmekti. Papa IV.Öjen (Eugene) kendi rızası alınmadan yapılan antlaşmanın geçersiz sayılacağını ileri sürerek kralın yemin ettiği antlaşmayı hükümsüz saymıştı. Macar kralı Ladislas Ağustos başlarında Haçlı seferine çıkacağını ilan etmişti. Karamanoğlu Mehmed Bey ise Bizans imparatoru, Macar kralı ve Papa'yı savaşa teşvik ediyor ve fırsatı kaçırmamalarını istiyordu.¹³¹

Bütün Avrupa devletleri Osmanlılara karşı Haçlı seferi açtılar. Ordunun başkumandanı Macar kralı Ladislas, akıl hocası ise Hunyadi Yanoş'tu. Haçlı ordusu 18-22 eylül 1444'te Tuna'yı geçerek Bulgaristan üzerinden Varna bölgesine geldiler.

Rumeli'deki beklenmeyen gelişmeler karşısında başta Sadrazam Çandarlızade Halil Paşa, II.Murad'ın tahta geçmesini istediler ve Edirne'ye çağırdılar. Ancak bu konuda devlet büyükleri arasında görüş ayrılığı çıktı. II.Mehmed'in yakın adamları düşmanı karşılamak için harekete geçilmesini istiyordu.

Başlarında Çandarlı Halil Paşanın bulunduğu devlet adamları ise II.Mehmed'in sefere çıkmasına küçük ve tecrübesiz olduğu için karşı çıktılar ve engel oldular. Sonunda II.Murad'ın Edirne'ye çağırılması kararlaştırıldı. Sultan II.Mehmed babasına etkileyici bir davet mektubu yazdı. II.Murad bu davet karşısında İstanbul üzerinden Edirne'ye geçti.¹³²

II.Murad; Varna önlerine geldiği sırada, düşmanın hareketlerini takip eden Rumeli beylerbeyi Şahabeddin Paşa, Anadolu Beylerbeyi Karaca Beyle sol kanatta

¹³¹ Refik, a.g.e., s.349; Ostrogorsky, a.g.e., s.521.

¹³² Erol Güngör, *Tarihte Türkler*, İstanbul 1990, s.226.

yerini almıştı. 15 Kasım 1444'te Rumeli'nin kaderini belirleyecek olan savaşta Osmanlı ordusunun sol kanadına Turhan Bey gönderilmişti. II.Murad ise kapıkulu askerleriyle merkezde yerini almıştı. Ayrıca Davut Bey'in emrindeki halktan toplanan askerler de sol kanada yedek olarak katılmıştı.

Varna'da uzun ve şiddetli süren bir savaşın sonunda Haçlılar yenildiler. Macaristan kralı Ladislas öldürüldü. Papa'nın vekili Kardinal Julian Cesarini katledildi. Hunyadi Yanoş kuvvetlerini toplayamadan savaş alanından kaçtı. Osmanlı ordusunda pek çok sancak beyi ve devlet adamı savaş meydanında şehit oldu. (28 Recep 848 / 10 Kasım 1444)¹³³

Sultan II.Murad, bütün İslam ülkelerine elçilerle haber göndererek büyük zaferi müjdeledi. Varna savaşı Türk tarihi ve Avrupa tarihi açısından bir dönüm noktasıydı. Haçlıların mağlubiyetiyle sonuçlandı. Bizans'ın ömrünü kısalttı. Rumeli'de ve Avrupa'daki Türk hakimiyeti de kesinleşmiş oldu.¹³⁴

k) II.Murad'ın Mora Seferi

Mora'nın bazı yerleri Yıldırım Bayezid zamanında alınmıştı. Ankara Savaşı mağlubiyetinden sonra ise Bizans'a bırakılmıştı. Mora'da imparatorun kardeşi Konstantin bulunuyordu. Mora yarımadasını karaya bağlayan Korent boğazı vardı. II.Murad tahttan çekilince Konstantin Mora'yı karaya bağlayan boğaza 5 hisar yaparak kapatmıştı. Sultan II.Murad elçi göndererek kaleleri geri vermesini istedi. Red cevabı alınca Turhan Bey Mora üzerine sefere gönderildi. Ardından II.Murad sefere çıktı. Osmanlı ordusu Korent kalesini zaptetti. Bundan sonra Patras ve Gördes kalelerinin de ele geçirilmesi üzerine Mora despotu barış yapmak zorunda kaldı. Konstantin yıllık vergi vermeyi kabul etti. Mora Osmanlı Devleti'ne bağlı önemli bir şehir haline geldi.¹³⁵

---

¹³³ Oruç Bey, a.g.e., s.93; Lütfü Paşa, a.g.e., s.120.

¹³⁴ Aksun, a.g.e., c.I, s.118; Yılmaz Öztuna, a.g.e., c.II, s.420.

¹³⁵ Refik, a.g.e., s.355; Uzunçarşılı, a.g.e., c.I, s.441; Güngör, a.g.e., s.229.

D) Arnavutluk Seferi

Arnavutluk Osmanlı Devleti'ni uzun süre uğraştırdı. 1432'de Andre Topia denilen Arnavut Bey'i isyan etmişti. Daha sonra 1438-1443 arası Turhan Bey komutasında Osmanlı kuvvetleri, Arnavutları yenerek bir süre sükunet sağlanmıştı. Bunun üzerine Yani(Jan) Kastriyota oğullarını, Osmanlı sarayına rehin olarak göndermişti. Bu çocukların en küçüğü İskender idi. Hıristiyan adı Jorj, Müslüman adı İskender olan Arnavut genci Türklerin uzun yıllar yanında ve sarayda yetişti. İskender, sancaqbeyi oldu. Babası Yani Kastriyota 1443'te ölümü üzerine memleketi doğrudan Osmanlıya katıldı. İskender Bey, Osmanlıların Jan Hunyad'la yaptığı Morova Savaşı'nda ordudan kaçarak Osmanlıların yenilgisine sebep oldu. İskender Bey'in amacı memleketi Arnavutluk'a sahip olmaktı. İskender Bey Morova Savaşı'ndan kaçarak Arnavutluk'a gitti. İrtidat edip isyan etti. Kroya'ya (Akçahisar'a) girip Türk muhafızlarını öldürdükten sonra orayı ele geçirdi. Üzerine gönderilen Osmanlı kuvvetlerini yenerek bağımsızlığını ilan etti. (H.848 / M.1444)

II.Murad 1447'de İskender'in amcası oğlu olan Hamza Bey'in teşvikiyle Arnavutluk seferine çıktı. Kroya kalesini iki ay kuşatma altında tuttu. Fakat Jan Hunyad yeni bir Haçlı ordusu ile ilerlediği haberi gelince kuşatmayı kaldırmak zorunda kaldı (H.851/M.1447)¹³⁶

m) II.Kosova Savaşı

Macaristan krallığının nâibi Jan Hunyad, Varna Savaşı yenilgisine sebep Ladislas olduğu için Türkleri kesin olarak yeneceğini iddia ve ümit ediyordu. Bunu gerçekleştirmek için Macar, Çek, Alman, Latin ve Eflak askerlerinden oluşan büyük bir ordu hazırladı. Sınırı geçerek Kosova'ya geldiler. Bu sırada Sultan II.Murad, Arnavutluk seferindeydi. Bunu haber alınca süratle döndü. Tüm hazırlıkları yaptı. Kosova'ya ulaştı. Osmanlı ordusuna Karamanoğlu kuvvetleri de katıldı. II.Murad Jan Hunyad'a elçi gönderip barış istedi. Fakat kabul edilmedi.¹³⁷

---

¹³⁶ Neşri, a.g.e., c.II, s.657; Uzunçarşılı, a.g.e., c.I, s.443-444.

¹³⁷ Uzunçarşılı, a.g.e., c.I, s.446; Güngör, a.g.e., s.230.

II.Kosova savaşı 17-20 Ekim 1448 tarihleri arasında üç gün sürdü Osmanlılar, ordularının arka tarafını emniyete aldı. Savaşın ilk günü hafif kuvvetler arasında geçti. 2. ve 3. günü savaş daha şiddetli cereyan etti. Genellikle kendilerine özgü savaş taktiği uygulayan Osmanlılar sağ ve sol kolların geri çekilmesini sağladıktan sonra merkeze saldıran düşmana her taraftan saldırdılar. Özellikle planın uygulanmasında sağ kanadı kumanda eden Turhan Bey'in büyük faydası ortaya çıktı. Vezir-i Azam Çandarlı Halil Paşa'nın çabası ile Eflak ordusu savaştan ayrılınca panik ortaya çıktı. Jan Hunyad gece kaçtı. Haçlıların kaybı 17 bin kadardı.¹³⁸

II.Kosova zaferi ile Avrupa ülkeleri uzun süre savunma durumuna geçmek zorunda kaldılar. Türkleri Balkanlar'dan atma girişimi sonuçsuz bırakıldı. Bu sonuç; İstanbul'un fethi için Balkanlar'daki emniyeti sağlayan son adım olarak kabul edilir. Bu zafer Türklerin Rumeli'de kesin olarak yerleşmesini sağladı. Bu andan itibaren Osmanlılar üç asır dünyanın en büyük ve kuvvetli devleti olma özelliğini koruyacaktı.¹³⁹

4. Diğer Olaylar

a) Sultan II.Murad'ın Tahtı Oğlu II.Mehmed'e Bırakması

II.Murad Balkanlar da Haçlılar ile Edirne – Segedin anlaşması yaptı. Anadolu'da da Karamanoğlu ile sulh yaptıktan sonra saltanatı Edirne'de bulunan oğlu II.Mehmed'e bıraktı. Kendisi Bursa'ya çekildi.(H.848 / M.1444) Sultan II.Murad'ı buna yönelten sebepler; Amasya sancak beyi Alaaddin'in ölümü, Rumeli akıncılarının daha önce Mustafa Çelebi'yi desteklemesi sonucu aradaki soğukluğun gitmemesi, devlet işlerinde çok yorulması, vezir-i azam Halil Paşa'nın bazı hareketleri olduğu söylenir. Sultan II.Mehmed 13 yaşında bulunuyordu.¹⁴⁰

---

¹³⁸ Uzunçarşılı, a.g.e., c.I, s.448.

¹³⁹ Aksun, a.g.e., c.I, s.121.

¹⁴⁰ Uzunçarşılı, a.g.e., c.I, s.430.

b) Sultan II.Murad'ın Yeniden Tahta Çıkması

Haçlıların sınırı geçmesi üzerine vezir-i azam Halil Paşa Sultan II.Murad'ı ikna edip ordusunun başına geçmesini istiyordu. II.Mehmed babası II.Murad'a mektup yazarak ordunun başına davet etti. Bunun üzerine Sultan II.Murad İstanbul boğazı üzerinden Edirne'ye geldi ve tahta çıktı. (7 Recep 848 / 20 ekim 1444)¹⁴¹

c) Sultan II.Murad'ın Tahtı 2.Kez II.Mehmed'e Bırakması

Sultan II.Murad Edirne'de tahta oturdu. II.Mehmed'i Manisa'ya gönderdi. Sultan II.Mehmed kendisini tahttan uzaklaştıran Çandarlı Halil Paşaya kin besledi. Varna zaferinden sonra Sultan II.Murad ikinci hükümdarlığından bir yıldan az kalarak hiçbir tehlike olmadığını görünce oğluna ikinci defa tahtı bıraktı ve Manisa'ya çekildi.¹⁴²

II.Mehmed'in hükümdarlığı çok kısa sürdü. Çünkü Vezir-i azam Çandarlı Halil Paşa ile Sultan II.Mehmed'in Lalası Zaganos Paşa ve Hadım Şahabeddin geçinmiyorlardı. Bu arada Edirne'de yangın çıktı. (H.849/M.1446) Yeniçeriler ayaklandı. Bunun üzerine Çandarlı Halil Paşa II.Murad'ı gizlice getirip tahta oturttu. II.Mehmed tekrar Manisa'ya gönderildi.¹⁴³

d) II.Mehmed'in Düğünü

İskender Bey'i Hıristiyanlığın bir kahramanı derecesine ulaştıran Akçahisar kuşatmasının kötü etkisi Edirne'de parlak bir düğünle giderilmeye çalışıldı.¹⁴⁴

Sultan II.Murad oğlu II.Mehmed'i Dulkadiroğlu Süleyman Bey'in kızlarından birisiyle evlendirmek istedi. Yörgüç Paşa'nın oğlu Hızır Bey'in hatunu gidip Süleyman Beyin kızlarından Sitti Hatun'u beğendi. Heyet nikahı kıydı ve gelini Edirne'ye getirdi.¹⁴⁵

---

¹⁴¹ Uzunçarşılı,,a.g.e., c.I, s.434.

¹⁴² Refik, a.g.e., s.354.

¹⁴³ Uzunçarşılı, a.g.e., c.I, s.439; Kantemir, a.g.e., c.I, s.143.

¹⁴⁴ Yıldız, a.g.e., c.X, s.205.

¹⁴⁵ Uzunçarşılı, a.g.e., c.I, s.450.

1450 senesi kışında (H.854 Şevval) Şehzade II.Mehmed'in Dulkadiroğlu Süleyman Bey'in kızı Sitti Hatun ile evlenmesi dolayısıyla doğu ve batıdaki dost hükümdarlar Edirne'ye davet edilerek muhteşem bir düğün yapıldı. Düğünden sonra II.Mehmed karısıyla Manisa'ya gitti.¹⁴⁶

e) Sultan II.Murad'ın Vefatı ve Şahsiyeti

Sultan II.Murad oğlu II.Mehmed'i evlendirdikten sonra fazla yorgunluktan ileri gelen bir hastalığa yakalandı. Nûzul isabet etmesi sebebiyle 1 Muharrem 855 / 3 Şubat 1451 tarihinde vefat etti.

Oğlu II.Mehmed'e haber gönderildi. O gelinceye kadar ceset korundu. Vasiyeti üzerine Bursa'ya götürüldü. Kendi adının verildiği Muradiye türbesine defnedildi.¹⁴⁷

II.Murad, bütün sivil ve askerî yeteneklere sahipti. Doğru, cesur, iyi, yürekli, sabırlı ve gayretliydi. Aydın ve dindardı. Alçak gönüllü ve merhametliydi. Bilimi sever ve teşvik ederdi. Memleketini adaletle idare ederdi. Lütufkâr adil bir hükümdardı. Savaşta ve barışta devamlı sözünde dururdu. Memleketin bir tehlikeye düştüğünü haber alınca herşeyi bırakır hududa koşardı.¹⁴⁸ İyi bir yönetici ve büyük bir kumandan idi. II.Murad, çok büyük zaferler kazanan ender insanlardandır. Kumandasındaki askerler sürekli başarılı oldu. Halkı ise; zengin ve güven içinde yaşadı. II.Murad, 49 yıl ömür süresinde 30 yıl hükümdarlık yaptı.¹⁴⁹

---

¹⁴⁶ Yıldız, a.g.e., c.X, s.205

¹⁴⁷ Uzunçarşılı, a.g.e., c.I, s.451; Yıldız, ay.

¹⁴⁸ Uzunçarşılı, a.g.e., c.I, s.451.

¹⁴⁹ Kantemir, a.g.e., c.I, s.147.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

1402-1451 YILLARI ARASINDA OSMANLI-BİZANS MÜNASEBETLERİ

A. SİYASÎ MÜNASEBETLER

1. İsa Çelebi'nin Bizans'a Sığınması

İsa Çelebi, Balıkesir ve Bursa civarında hükümdar olmuştu. Şehzade İsa, Çelebi Mehmed ile Ulubat ovasında yaptığı savaşı kaybedince Bizans imparatoru II.Manuel'in yanına sığındı.¹⁵⁰

İmparatorun güvenini kazanmak için İstanbul'da bulunan Rum büyüklerinden Yuan (Yuannis Tontares) adlı bir beyin kızı ile evlendi.¹⁵¹

Şehzade İsa, İstanbul'dan Edirne'ye geldi. Emir Süleyman ile birleşti. İsa Çelebi; Bizans imparatoru için Osmanlıları bölünmüş olarak tutacak bir silahtı. Ayrıca Süleyman Çelebi içinde Mehmed Çelebi'ye karşı kullanılacak yararlı bir araçtı. Bu yüzden Süleyman Çelebi, Bizans desteği ile İsa Çelebi'yi kuvvetli bir ordunun başında 1404'te Mehmed Çelebi'ye karşı halkı ayaklandırmak ve Bursa'yı almak üzere gönderdi.¹⁵²

---

¹⁵⁰ Ahmet Cevdet Paşa, *Kıyas-ı Enbiya ve Tevarih-i Hulefa*, İstanbul 1986, c.I-2, s.638.

¹⁵¹ Hammer, a.g.e., c.II, s.386; Danişman a.g.e., c.III, s.157.

¹⁵² Stanford Shaw, *Osmanlı İmparatorluğu ve Modern Türkiye*, Trc.Mehmet Harmancı, İstanbul 1982, c.I, s.67.

Bursalılar, Mehmed Çelebi'ye bağlı kalarak Bursa'yı İsa Çelebi'ye teslim etmediler. Başarılı olamayan İsa Çelebi Eskişehir taraflarına çekildiği sırada yakalanıp öldürülmüştür.¹⁵³

2. Musa Çelebi'nin Bizans'la Mücadelesi

Musa Çelebi ile Emir Süleyman mücadelesinde Bizans'ın etkisi olmuştur. Süleyman Çelebi Rumeli'de hükümdar idi. Musa Çelebi Rumeli'ye geçmek için İsfendiyar Bey'den yardım gördü. Sinop üzerinden gemiyle Eflak'a geçti. İstanbul üzerinden geçemezdi. Çünkü Emir Süleyman ile Bizans'ın arası iyi idi.

Musa Çelebi'nin Rumeli'ye geçişiyle Süleyman Çelebi'nin huzuru kaçtı. Durumun ciddi olduğunu gören Süleyman Çelebi, müttefiki olan Bizans'tan yardım gördü. Bizans imparatoru, Musa Çelebi'nin ordusu içinde bulunan Sırp askerlerine haber ve mektup göndererek diğer tarafa geçmelerini sağladı. Bizans surları önünde cereyan eden savaşı Emir Süleyman kazandı. Musa Çelebi Edirne'ye kaçtı(1410). Bu zafer üzerine Bizans ve Balkanlardaki Hıristiyan milletler, Emir Süleyman'a boyun eğmek zorunda kaldılar.¹⁵⁴

Musa Çelebi, Süleyman Çelebi'yi İstanbul'a kaçarken yakalatıp öldürmesi sonucu Rumeli'de hükümdarlığını ilan etti. Musa Çelebi, Eflak'la dost kalıp Venediklilere bir takım imtiyazlar verdi. Bununla beraber özellikle Bizans'a karşı cephe aldı. Kendi hakimiyetini tanımayan Hıristiyanlarla mücadeleye girişti.¹⁵⁵

3. Musa Çelebi'ye Karşı II.Manuel - Mehmed Çelebi İşbirliği

Musa Çelebi, Bizans'a babası Yıldırım Bayezid zamanından kalma üç yıl verilmeyen vergiyi alması için vezir Ali Paşa'nın oğlu İbrahim Bey'i İstanbul'a göndermişti. Musa Çelebi'nin zulmünden korkan İbrahim Paşa vergiyi almak yerine imparatora sığındı. Bizanslılar, İbrahim Bey'i imparatora götürdü. Musa Çelebi'ye karşı gizlice direnme göstermesini tavsiye ettiler. Musa Çelebi'nin tehditlerine önem

---

¹⁵³ Yıldız, a.g.e., c.X, s.168.

¹⁵⁴ Danışman, a.g.e., c.III, s.170; Yıldız, a.g.e., c.X, s.169; Yücel-Sevim, a.g.e., c.II, s.74.

¹⁵⁵ Yıldız, a.g.e., c.X, s.170.

vermemesini söylediler. İbrahim Bey, İmparator'un bir mektubunu Bursa'da bulunan Mehmed Çelebi'ye götürdü. Bu haberi alan Musa Çelebi de İstanbul'u kuşattı.¹⁵⁶

Çandarlıoğlu İbrahim Bey'in tavsiyesi ile hareket eden II.Manuel, Çelebi Mehmed'i Rumeli'ne geçmek konusunda ikna etti. Böylece İstanbul kuşatmasını kaldırma girişiminde bulundu. Çelebi Mehmed davete önce kendisi gitmedi. Gebze kadısı Fazlullah'ı elçi olarak Kostantiniyye'ye gönderdi. Kendisi de daha sonra askerleriyle Üsküdar'a geldi. II.Manuel, Mehmed Çelebi'nin Anadolu sahiline gelişini haber alınca, imparatorların bindiği özel bir kadirga ile karşıladı. Taraflar arasında dostluk ve sulh antlaşması yapıldı.¹⁵⁷

Yapılan antlaşma gereğince; Çelebi Mehmed bazı yerleri Bizans'a bıraktı. Buna karşılık Çelebi Mehmed'in kuvvetleri Bizans gemileriyle Üsküdar'dan Rumeli'ye geçirildi. (1411) Çelebi Mehmed, Bizans desteğini alıp Musa ile İnceğiz'de savaş yaptı. Ancak yenilince Bizans'a sığındı. Çelebi Mehmed, Bizans gemileriyle Anadolu'ya geçti. Ertesi yıl yaptığı (1412) savaşı da kaybetti ve Bizans'a kaçtı. Sonra da Musa Çelebi, Rumeli Beylerini kendinden soğutunca; Mehmed Çelebi bunu fırsat bilerek ikinci kez İstanbul üzerinden Bizans desteği ile Rumeli'ye geçti. Rumeli Beylerini kendi safına çekti. Sofya'nın güneyinde yapılan savaşı Mehmed Çelebi kazandı. Musa Çelebi yakalanarak öldürüldü. Böylece fetret devri 1413'de sona erdi.¹⁵⁸

4. Çelebi Mehmed'in Sulh Siyaseti

Çelebi Mehmed tek başına Osmanlı padişahı olduktan sonra siyasetinin temelini barış olarak belirledi. Timur'un Ankara Savaşı'nı kazanmasından sonra ortaya çıkan fetret devrinin karışıklığı sırasında Anadolu çok zarar görmüştü. Devletin ve toplumun yaralarını sarmak, ülke içindeki işleri yeniden düzene koymak, bozulan devlet teşkilatını yeniden sağlam yapıya kavuşmak için sulh ve sukûnete ihtiyaç vardı. Böylece devletin içerisinde devam edebilecek olan muhtelif karışıklıktan en fazla yararlanacak

---

¹⁵⁶ Hammer, a.g.e., c.II, s.399; Yücel-Sevim, a.g.e., c.II, s.75.

¹⁵⁷ Hammer, a.g.e., c.II, s.399; Hayrullah Efendi, a.g.e., c.III, s.161; A.de Lamartine, İmparatorluk Yolu (Türkiye Tarihi), Haz.M.R.Uzman, İstanbul (ts), c.II, s.302.

¹⁵⁸ Lütfü Paşa, a.g.e., s.61; Aksun, a.g.e., c.I, s.91; Kantemir, a.g.e., c.I, s.115, Shaw, a.g.e., c.I, s.69.

devlet Bizans'tı. Bunun için Bizans'ı tehlikesiz hale koymak, onun hilelerinden emin olmak gerekirdi. Bu yüzden Bizans'a karşı devamlı sulh siyaseti takip etti.¹⁵⁹

Bizans'tan başka diğer İslam ve Hıristiyan devletleriyle de barış içinde yaşamak için hükümdarlığını kutlamaya gelen Balkan ve Mora prensleri ile yabancı devletlerin elçilerine "kendisinin barış taraftarı" olduğunu söyledi. Bu amaçla antlaşmalar yaptı. Devamlı sulh siyaseti izleyen Çelebi Mehmed bu düşüncelerinde başarılı oldu.¹⁶⁰

5. Bizans'ın Mustafa Çelebi'yi Himaye Etmesi

Mustafa Çelebi, Osmanlı tarihlerinde Düzmece Mustafa diye anılmıştır. İmparator, menfaati için Mustafa Çelebi'yle anlaştı. Ona yardım etti. Cüneyt Bey de Mustafa Çelebi'ye katıldı. Elde ettikleri kuvvetlerle Teselya ve Selanik'te faaliyete geçtiler.¹⁶¹

Çelebi Mehmed, Şeyh Bedreddin* meselesinden sonra Mustafa Çelebi olayını duyunca üzerine kuvvetler sevk etti.¹⁶²

Mustafa Çelebi, Selanik önünde Çelebi Mehmed'e mağlup oldu. Cüneyt Bey ile birlikte Selanik valisi Dimitrios Laskaris Leontarius'a sığındı. Selanik valisi Mustafa Çelebi'yi koruyarak Çelebi Mehmed'e teslim etmedi¹⁶³

Bizans'ın eline iyi bir koz geçmişti. İmparator onları teslim etmeyip Çelebi Mehmed hayatta olduğu sürece salıvermeyeceğine söz verdi. Onları Limni'de tuttu. Çelebi Mehmed bunların masraflarına karşılık Bizans'a yılda 300 bin akçe vermeyi kabul etti.¹⁶⁴ Böylece Bizans'ın Mustafa Çelebi'yi kullanarak Osmanlı devletini zor durumda bırakmasının önüne kısa bir süre de olsa geçilmiş oldu.

---

¹⁵⁹ Donald, M. Nicol, *Bizans'ın Son Yılları (1261-1453)*, Çev. Bilge Umar, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 1999, s.343.

¹⁶⁰ Danışman, a.g.e., c.III, s.241; Mustafa Cezar, *Mufassal Osmanlı Tarihi*, İstanbul 1957, c.I, s.241, Yücel-Sevim, a.g.e., c.II, s.78.

¹⁶¹ Danışman, a.g.e., c.III, s.223; Yıldız, a.g.e., c.X, s.178.

* Şeyh Bedreddin'in babası İsrail Dimetoka Bizans kumandanının kızı ile evlenmiş. Bu izdivaçtan Şeyh Bedreddin doğmuştur. (Öztuna, a.g.e., c.II, s.377) .

¹⁶² Yıldız, a.g.e., c.X, s.178 .

¹⁶³ Yıldız, a.g.e., c.X, s.178.

¹⁶⁴ Aksun, a.g.e., c.I, s.103; Öztuna, a.g.e., c.II, s.381.

6. II.Murad Zamanında Düzmece Mustafa Olayında Bizans'ın Etkisi

Bizans İmparatoru iki elçi göndererek hem taziyelerini bildirdi, hem de mevcut antlaşmanın yenilenmesi için hükümdarın iki kardeşini rehin olarak Bizans'a vermesini istedi. Vermediği takdirde Mustafa Çelebi'yi tahta çıkaracağını bildirdi. Bayezıd Paşa padişah adına "Şehzadelerin küçük yaşta olduğunu ve kâfirlerin terbiyesine verilmeyeceğini..." söyledi. İmparatorun elçileri bu cevapları alınca geri döndüler. İmparator II.Manuel 10 kadirga hazırlattı. Dimitrios Leontarios adlı general emrinde Limni'ye gönderdi. Mustafa Çelebi ile Gelibolu ve bazı yerleri Bizans'a terk etmesi vaadi üzerine anlaştı. II.Manuel, Mustafa Çelebi ve Cüneyt Bey'i serbest bıraktı. Onları Gelibolu'da karaya çıkarttı.¹⁶⁵

Cüneyt Bey'in kumanda ettiği Bizans destekli birlikler Osmanlı kuvvetlerini yendiler. Mustafa Çelebi Gelibolu'da karaya çıktığı zaman çatışma devam ediyordu. Gelibolu kalesi Mustafa Çelebi'ye teslim olmayıp direniyordu.

Sultan II.Murad, Bayezıd Paşa'yı Mustafa'nın üzerine gönderdi.¹⁶⁶ Bayezıd Paşa az bir kuvvetle İstanbul boğazından geçip Edirne tarafında Sazlıdere mevkiinde Mustafa Çelebi ile yapılan savaşta yenildi. Mustafa Çelebi Edirne'ye girdi ve hükümdarlığını ilan etti. Bayezıd Paşayı Sazlıdere'de mağlup ve katleden Mustafa Çelebi bütün Rumeli akıncılarını kendi safına alınca daha da kuvvetlendi.¹⁶⁷

Sultan II.Murad Cenevizlilerin Foça madenlerini işleten Adorno adındaki valisi ile ittifak kurdu. Rumeli'ye geçme hazırlığı yaptı. Gelibolu'yu söz verdiği halde Bizans'a teslim etmeyen Mustafa Çelebi'den haberi yokmuş gibi vezir İbrahim Paşa'yı anlaşma yapmak için Bizans'a elçi olarak gönderdi. Bizans iki şehzadenin rehin olarak yerilmesinde ısrar ettiği için anlaşma yapılmadan geri döndü.¹⁶⁸

Cüneyt Bey'in Anadolu'yu alması ve bütün devlete sahip olmak istemesi üzerine Mustafa Çelebi Gelibolu'ya geldi. Oradan gemilerle Lapseki'ye geçti. Bunu haber alan

---

¹⁶⁵ Dukas, *Bizans Tarihi*, Trc.V.Mirmiroğlu, İstanbul 1956, s.80.

¹⁶⁶ Uzunçarşılı, a.g.e., c.I, s.381.

¹⁶⁷ Uzunçarşılı, a.g.e., c.I, s.382; Danişmend, a.g.e., c.I, s.186.

¹⁶⁸ Uzunçarşılı, a.g.e., c.I, s.382.

Sultan II.Murad yanında vezir-i azam İbrahim Paşa ve Hacı İvaz Paşa ile Timurtaş Paşa'nın oğulları Ali, Umur ve Oruç beyler olduğu halde gelip Ulubat köprüsünü tuttu.¹⁶⁹ Mihaloğlu Mehmed Bey'inde Tokat kalesindeki esareti sona erdirildi. Akıncılara etkili olur diye II.Murad'ın ordusuna katıldı.

Mihaloğlu, Rumeli akıncı beylerini bir gece subaşına çağırıp onları bir düzmenin peşine takıldıkları için azarladı ve ikaz etti. Hacı İvaz Paşa, Mustafa Çelebi'ye mektup yazıp onu şüpheye düşürdü. Timurtaş'ın oğulları da Cüneyt Bey'i kaçırmaya ve Beyliğini yeniden kurmaya teşvik ediyorlardı. Böylece Mustafa'nın ordusunda güven sarsıldı. Cüneyt Bey ve adamları kaçıp İzmir'e gitti.

Bunu öğrenen Mustafa Çelebi tamamiyle huzursuz olup bir gece Lapseki'ye geldi. Oradan Gelibolu'ya geçti. Gelibolu'ya gelen Sultan II.Murad Gelibolu kalesini teslim aldı. Oradan Mustafa Çelebi'nin peşine adamlar saldı. II.Murad'ın adamları kendisini Tunca nehri kenarında Kızıl-Ağaç Yenicesi'nde yakalayıp Edirne'ye getirdi. Mustafa Çelebi hisar burcuna asıldı.¹⁷⁰

7. Küçük Mustafa'nın İsyanı

Padişahın küçük kardeşi Hamideli sancakbeyi Küçük Mustafa yanında Lalası Şarabdar İlyas olduğu halde öldürülmek korkusuyla kaçıp Karamanoğlu'nun yanına gitmişti. Bizans imparatoru da kendilerini desteklemişti. Küçük Mustafa Çelebi Karaman, Germiyan, Turgutlu kuvvetlerini yanına alıp Bursa üzerine gelmişti. Bursa halkı birçok hediyeler vererek Küçük Mustafa'nın kuvvetlerinin yağmalama yapması endişesi ile şehre sokmamışlardı.¹⁷¹

Başlarında Şarabdar İlyas ile Kara Tacüddinoğlu Mahmud'un bulunduğu ordu Bursa'dan İznik'e yöneldi. İznik'in bir süre muhasarasından sonra kale muhafızı Firuz Beyoğlu Ali Bey Sultan II.Murad'a durumu haber verdi. II.Murad da şehri teslim etmemesini, şehirden çıkmalarına izin vermemesini ve kendisinin gelmekte olduğunu bildirdi. Şarabdar İlyas'da elde edilerek, şehzade Küçük Mustafa'yı salıvermemesi

---

¹⁶⁹ Dukas, a.g.e., s.101.

¹⁷⁰ Oruç Bey, a.g.e., s.78, Lütfü Paşa, a.g.e., s.79.

istendi. Böylece kendisine Anadolu Beylerbeyliğinin verildiği bildirildi. Sultan II.Murad Gelibolu yoluyla İznik'e geldi. Öncü olarak gelen Mihaloğlu Mehmed Bey'i Turgutoğlu Mahmud Bey öldürmüştü. Daha sonra Küçük Mustafa yakalanıp bir incir ağacının dibinde boğularak öldürüldü. (H.826 / M.1423)¹⁷²

8. 1402-1451 Yılları Arasında Osmanlı Bizans Münasebetlerinin Siyasi Yönden Tahlili

a) Bizans Açısından

Bizans imparatoru, 1402-1451 yılları arasında siyasi, askerî ve ekonomik yönden çok zor durumdaydı. Bizans saygınlığını ve itibarını kaybetmişti. Sınırlarını muhafaza etmek için kardeşler arasındaki taht mücadelelerini kendi çıkarı doğrultusunda desteklemişlerdir. Böylece Osmanlı devletinin geleceğinde de etkin bir rol oynamıştır. Örneğin Emir Süleyman, İsa Çelebi ve Çelebi Mehmed'e yardım ederek onlardan menfaat da sağlamıştır. Osmanlıyı zayıf ve güçsüz bırakmak, kendi varlığını korumak için ikili politika yapmaktan geri kalmamıştır.

Bizans politikasında temel hedef; anlaşılıyor ki yaşamının devamı Osmanlı devleti üzerindeki ikili oyunların devam etmesine bağlıydı. Fakat Bizans Fetret devrinde izlediği politikalarında başarılı olamamıştır. Daha sonra Osmanlılara karşı Hıristiyan dünyasıyla gizlice birleşmeye de çalışmıştır. Bizans, Osmanlı devletini içten yıkamayacağını anlayınca politikasını değiştirmiştir. Batı ve Hıristiyan dünyasıyla gizlice ittifaklar kurmaya çaba göstermiştir. Bizans imparatoru, kardeşler arasındaki mücadelelerde zaman zaman bazı şehzadeleri himaye ederek onları kardeşlerine karşı kullanmıştır. Örneğin Mustafa Çelebi'yi himaye etmiştir. Bizans'ın Mustafa Çelebi'yi korumuş, sonra da onu diğerlerine karşı koz olarak kullanmıştır. Aynı zamanda Bizans, şehzadeleri kendi politikası doğrultusunda isyana teşvik ederek desteklemişlerdir. II.Murad'ın kardeşi Küçük Mustafa'nın isyanı bunu doğrulamaktadır.

---

¹⁷¹ Neşri, a.g.e., c.II, s.567.

¹⁷² Neşri, a.g.e., c.II, s.571; Aşıkpaşazade, a.g.e., s.108.

b) Osmanlı Devleti Açısından

Ankara Savaşı'ndan sonra Osmanlı devleti, fetret dönemine girdi. Yıldırım Bayezid'in oğulları arasında taht mücadeleleri başladı. Emir Süleyman, İsa Çelebi, Musa Çelebi ve Çelebi Mehmed arasındaki mücadelelerde, her şehzade tahta geçebilmek için kendi çıkarları doğrultusunda politika gütmüşlerdir. Buna bağlı olarak Bizans'ı da kullanmaktan geri kalmamışlardır.

Bizans'ın içinde bulunduğu durumdan faydalanarak Emir Süleyman, İsa Çelebi ve Çelebi Mehmed tahta geçebilmek veya birbirlerine karşı üstünlük kurabilmek için Bizans'ın yardımını gerekli görmüşlerdir. Bu yardımları alabilmek, imparatorun güvenini kazanmak için bir takım tavizler vermekten de geri kalmamışlardır. Örneğin Emir Süleyman imparatorun güvenini almak için, imparatorun yeğeni ile; İsa Çelebi'de Rum büyüklerinden birinin kızıyla evlendiler.¹⁷³

Çelebi Mehmed, tek başına hükümdar olunca siyasetinin temelini barış olarak belirlemiştir. Çünkü Bizans'ın Anadolu'daki karışıklıklardan daha fazla faydalanmaması ve Bizans'ın hilelerine son vermek gayesiyle onlara karşı devamlı sulh siyaseti takip etmiştir. Bu amaçla Bizans ve diğer devletlerle antlaşmalar yapmıştır. Bu düşüncelerinde başarılı olmuştur.

II.Murad, başlangıçta babası Çelebi Mehmed'in barış siyasetini devam ettirme taraftarıydı. Ancak II.Murad tahta çıkınca, Bizans elçileri gelerek babası Çelebi Mehmed'in vasiyetini bildirdiler. Bu vasiyet üzerine padişahın kardeşlerini Bizans'a rehin olarak vermelerini istediler. Bizans'ın bu tehdit politikasını devam ettirip, Düzmece Mustafa'yı himaye ve sonra da isyana teşvik etmesi, II.Murad'ın Bizans'a karşı barış siyasetinden vazgeçmesine sebep olmuştur.

---

¹⁷³ Öztuna, a.g.e., c.II, s.361; Hammer, a.g.e., c.II, s.386.

B. ASKERÎ MÜNASEBETLER

1. Musa Çelebi'nin İstanbul Kuşatması

Musa Çelebi, Emir Süleyman'a yardım eden Bizans imparatoruyla mücadeleye girişti. Emir Süleyman'ın Bizans'a bırakmış olduğu Karadeniz kıyısındaki şehirleri ve Teselya'yı geri aldı. Yıldırım Bayezid zamanında Bizans, haraca bağlanmıştı ve üç yıldan beri vergisini vermiyordu. Bunu istemek üzere Vezir Çandarlı Ali Paşanın oğlu İbrahim Bey'i İstanbul'a gönderdi. Ama vezir, II.Manuel'e sığındı. Bunun üzerine Musa Çelebi İstanbul'u kuşattı. (1411) İstanbul'u yakından şiddetle muhasara etti. Top ateşine tuttu. Bu muhasara esnasında ilerde başvekil olacak olan Nikola Notaras'ın oğlu öldü. Bizans imparatoru şehri ablukadan kurtarmak amacıyla Emir Süleyman'ın imparatora rehin olarak verdiği Şehzade Orhan'ı serbest bıraktı. Şehzade Orhan'ın Selanik ve Teselya'da saltanat mücadelesine başlaması üzerine Musa Çelebi, İstanbul kuşatmasını kısmen kaldırdı. Selanik'e gitti. Orhan'ın kuvvetlerini mağlup etti.¹⁷⁴

Bundan sonra karadan ve denizden İstanbul'u muhasara eden Musa Çelebi 1411 haziran da Silivri'ye geldi. İstanbul'u açıklıkla teslim zorlamak istedi. Bu esnada Yassı ada civarına gelen Osmanlı filosu, II.Manuel komutasındaki Bizans donanmasına mağlup oldu. Bunun üzerine Musa Çelebi doğrudan İstanbul üzerine yürüdü. Böylece İstanbul'u şiddetle tazyik etti. Musa Çelebi kuvvetlerinin azlığına rağmen; Bizans savunmalarının giriştikleri birçok çıkış hareketlerini başarıyla önledi.¹⁷⁵

Esasen Osmanlı şehzadeleri arasındaki saltanat mücadelelerinden faydalanan imparator II.Manuel, şehirde çok az kuvvet olduğu için İstanbul'un Musa Çelebi'nin eline geçmesinden korkmakta idi. Bu sebeple Bursa'da bulunan Mehmed Çelebi'yi şehre davet etti. Çelebi Mehmed Gebze kadısı Fazlullah'ı elçi olarak gönderdi. Bizans'la bir anlaşma yapıldı. Çelebi Mehmed, Musa Çelebi'nin üzerine gidince İstanbul kuşatmasını kaldırmak zorunda kaldı. Bizans imparatoru kuşatmanın şiddetinden kurtularak emeline kavuşmuş oldu.¹⁷⁶

---

¹⁷⁴ Danışman, a.g.e., c.III, s.177; Hammer, a.g.e., c.II, s.398; Yücel-Sevim, a.g.e., c.II, s.75.

¹⁷⁵ Yıldız, a.g.e., c.I0 s.170; Hammer, a.g.e., c.II, s.399.

¹⁷⁶ Danışman, a.g.e., c.II, s.177; Hammer, a.g.e., c.II, s.399; Yıldız, a.g.e., c.X, s.170.

2. Hereke, Gebze, Darıca, Pendik ve Kartal'ın İkinci Kez Bizans'tan Geri Alınması

Darıca, Hereke, Pendik ve Gebze şehirleri daha evvel Sultan Orhan zamanında Osmanlı Devleti'ne katılmıştı. İstanbul'a çok yakın olan bu yerler fetret dönemindeki kardeş mücadelelerinde Bizans İmparatoru II.Manuel ile anlaşan Emir Süleyman tarafından Bizans'a verilmişti.¹⁷⁷

Çelebi Sultan Mehmed, Anadolu hareketi sırasında Bizans'ın elinde bulunan bu yerlerin tekrar geri alınması için Timurtaşoğlu Umur Bey'i görevlendirdi. Umur Bey, önce Hereke'yi, sonra eski Gebze, Darıca, Pendik ve Kartal civarını aldı. Birçok ganimetlerle Sultan'ın yanına döndü. Çelebi Mehmed, fethedilen bu yerleri yaptığı hayır eserlerine vakfetti.¹⁷⁸ (1419)

3. II.Murad'ın İstanbul Muharasası

Bizans İmparatoru II.Manuel, Sultan II.Murad'ı tebrik için iki elçi ve hediyeler göndermişti. Sultan II.Murad, hediyelerini kabul etmediği gibi elçileri de hapsettirdi. Hazırlıkları bitirince elçileri serbest bıraktı ve onlara "Gidiniz süratle İstanbul üzerine geleceğimi İmparator'a söyleyiniz" demişti.¹⁷⁹

II.Murad'ın tahta çıkmasından itibaren Bizans'la mücadele başlamıştı. Bizans imparatoru II.Manuel elinde büyük koz olarak Mustafa Çelebi'nin olması ve buna dayanarak büyük hayallere kapılması, Osmanlı Devleti ile anlaşma yoluna girmemesi Sultan II.Murad'ı intikama sevk etti. Mihaloğlu Mehmed Bey'i 10 bin kişi ile İstanbul'u karadan ablukaya aldırdı. Ardından kendisi H.825 / haziran M.1422'de İstanbul'u karadan kuşatırken donanma da denizden bu kuşatmaya katılmıştı.

---

¹⁷⁷ Semiha Ayverdi, *Türk Tarihinde Osmanlı Asırları*, İstanbul 1977, c.I, s.238.

¹⁷⁸ Münecimbaşı, a.g.e., c.II, s.188; Aksun, a.g.e., c.I, s.103; Güngör, a.g.e., s.217.

¹⁷⁹ Dukas, a.g.e., s.109.

Mevcut topraklar ve sur yüksekliğinde yapılan tekerlekli muhasara kuleleri vasıtasıyla Bizans sıkıştırılmaya başlanmıştır. 6 Ramazan 825 / 24 Ağustos 1422'de umumi taarruz yapılmıştır. Fakat başarılı olunamamıştır.¹⁸⁰

Bu sırada hasta olan imparator II.Manuel ve oğlu VIII. Yuannis Sultan II.Murad'ın kardeşi Hamideli sancakbeyi Küçük Mustafa Çelebi'yi de alıp yanlarına getirmişlerdi. Ona yardımda bulunarak isyana teşvik ve yardım etmişlerdir. Bu isyan haberi Sultan II.Murad'a ulaşınca muhasarayı kaldırmaya mecbur kaldılar.¹⁸¹

4. Selanik ve Yanya'nın Zaptı.

Selanik, Balkan yarım adasında yolların düğüm noktası olması, işlek deniz ulaşımına bağlı bulunması ile önemli bir ticaret merkezi haline gelmiştir. Bundan dolayı Bizans'ın siyasal, ekonomik ve kültürel alanda İstanbul'dan sonra ikinci önemli merkezi olmuştur.¹⁸²

Selanik, I.Murad zamanında Türk egemenliği altına girmiştir. Ankara Savaşı'ndan sonra Süleyman Çelebi tarafından Bizans'a geri verilmiştir.¹⁸³

Şehzadeler arasındaki taht mücadeleleri sırasında M.1411 yılında Musa Çelebi daha sonra M.1416 yılında Çelebi Mehmed tarafından kent tekrar Türkler tarafından kuşatılmıştır. M.1421'de II.Murad tahta çıktıktan sonra bir yandan İstanbul'u kuşatırken diğer yandan da Türk akıncıları Mora'ya giriyorlardı. Sürekli Türk akınları ve kentte baş gösteren kıtlık nedeniyle Selanik halkının içinde bulunduğu durum her gün daha da ağırlaşıyordu.

Bizans imparatoru, Türk tehdidine karşı bütün umudunu batıdan gelecek yardıma bağlamıştı. Bu nedenle Selanik despotu Andronikos ve Baş piskopos Simeon'un Bizans'tan yardım istekleri de sonuçsuz kalmıştı. Bu durumda kenti fazla

---

¹⁸⁰ Ostrogorsky, a.g.e., s.515.

¹⁸¹ Dukas, a.g.e., s.111.

¹⁸² Melek Delilbaşı, "Selanik ve Yanya'da Osmanlı Egemenliğinin Kurulması", *Bellekten*, sy.199, Ankara 1987, s.76.

¹⁸³ Güngör, a.g.e., s.224.

elinde tutamayacağını anlayan despot Andronikos bazı şartlarla Selanik'i Venedik yönetimine terk etmişti.¹⁸⁴

Venedikli yöneticilerin Selanik'i teslim alırken yapmış oldukları anlaşma şartlarını yerine getirmedikleri için Selanik halkının durumu gün geçtikçe daha da kötüleşmekteydi.¹⁸⁵

Sultan II.Murad; Anadolu ve Balkanlarda durumunu kuvvetlendirdikten sonra M.1430 yılının şubat ayında Selanik'in fethine karar verdi. Sultan II.Murad önce savaş açmak istemeyerek halkı teslim olmaya çağırdı. Şehir, üç gün direndi. Savaşın dördüncü günü 29 mart 1430 günü Osmanlı egemenliği altına girdi.¹⁸⁶

Ayrıca Osmanlılara tabi olan Epir despotu Karlotacı'nın ölümü ile oğulları arasında taht kavgaları başladı. Bundan rahatsız olan Epir halkı Osmanlı devletine başvurarak Türk idaresine geçmek istediklerini bildirdiler. Karaca Paşa'ya teslim edilen şehre Türkler iskan edildi. Türkleşip Müslümanlaşması için çalışıldı. (H.835 / M.1431)¹⁸⁷

II.Murad tarafından Selanik savaş, Yanya barış yoluyla Osmanlı egemenliğine katılmıştır.¹⁸⁸

5. Varna Savaşı

II.Murad tahtı kendi isteği ile oğlu II.Mehmed'e bıraktı. (H.848/M.1444) Macar kralı ve Bizans imparatoru ile papa bunu iyi bir fırsat olarak değerlendirdiler. Haçlı ordusu hazırlıklarına hız verdiler.¹⁸⁹

---

¹⁸⁴ Delilbaşı, a.g.m., sy 199, s.77.

¹⁸⁵ Delilbaşı, a.g.m., sy 199, s.79

¹⁸⁶ Delilbaşı, a.g.m., sy 199, s.81

¹⁸⁷ Uzunçarşılı, a.g.e., c.I, s.411; Hamdi Köseoğlu, **Varna, II. Kosova meydan muharebeleri ve II. Murad** Haz.Genel Kurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı, Kültür ve Turizm Yayınları, İstanbul 1987, s.10.

¹⁸⁸ Delilbaşı, a.g.m. Belleten, sy 199, s.81.

¹⁸⁹ Halil İnalcık, "*Osmanlı Devletinin Kuruluşu*", *İslam Tarihi Kültür ve Medeniyeti*, trc. Hulusi Yavuz, İstanbul 1988, c. I, s. 290.

Papa IV.Öjen (Eugene) kendi rızası ve isteğine aykırı olarak yapılan anlaşmanın bozulması için vekili Kardinal Julian Cesarini'yi Kral Ladislas'a gönderdi. Kardinal, Kral Ladislas'ı "Kitaba el basarak dahi olsa yapılan yeminin " bozulması için iknaya çalıştı. "Müşriklere karşı yapılan yeminin hükmü olmayacağını, hatta bu yeminin tutmanın günah olduğunu " beyan ile anlaşmayı bozdurdu.¹⁹⁰

Krallık meclisi Türklerle tekrar savaşa karar verdi. Türkleri üst üste mağlup etmek başta papa olmak üzere Bizans imparatoru ve Karamanoğlu'nu heyecanlandırmıştı.¹⁹¹ Bu sebeple işi sona erdirmek kararında idiler. Sonunda Sultan II.Murad Varna savaşında Haçlılara karşı ezici bir zafer kazandı. Bu savaşta da Osmanlıları durdurmayı amaçlayan Avrupalıların önemli Haçlı seferi de bitmiş oldu. Avrupa'nın Bizans'ı yıkılmaktan kurtarma umudu da suya düştü. Buna paralel olarak Bizans'ın direnme isteği en alt düzeye inmiş oldu.¹⁹²

6. Mora'daki Bazı Yerlerin Zaptı

H.850/M.1446 Mora yarımadası; Korent boğazı hariç her tarafı denizlerle çevrili bir yarım adadır. Yıldırım Bayezid Mora'nın bazı yerlerini almış ve Osmanlı mülküne katmıştı. Ankara Savaşı mağlubiyetinden sonra Bizans'a bırakılan Mora'da İmparatorun kardeşi Konstantin (Bizans'ın son imparatoru) bulunuyordu. II.Murad tahttan çekildiği sırada Konstantin Mora'yı karaya bağlayan boğaza 5 adet hisar yaparak iyice kapatmıştı. Kışı Edirne'de geçiren Sultan II.Murad Konstantin'e elçi gönderip aldığı kaleleri geri vermesini istedi. Red cevabı alınca H.850/M.1446 baharında Mora ağzındaki Korent'te surları bir denizden diğerine uzanan Germe hisarı almak için Turhan Bey akıncılarını önden gönderdi. Ardından kendiside sefere çıktı. Develerle bakır ve demir sevk edilip kale önünde toplar döküldü. Aynı ayda 5 hisara birden hücum edildi. Top gülleleri ile hisarlar yıkılıp teker teker ele geçirildi. Askerin eline pek çok ganimet malı geçti. Patras ve Gördes kaleleri alındı. İki koldan Osmanlı

---

¹⁹⁰ Refik, a.g.e., s.349; Ostrogorsky, a.g.e., s.521.

¹⁹¹ Oruç Bey, a.g.e., s.93; Lütfü Paşa, a.g.e.,s.120 .

¹⁹² Edmund, a.g.e., s.38.

birliklerinin Mora'ya dalması üzerine Konstantin yıllık vergi vermeyi kabul etti ve Mora Türk nüfusuna girdi.¹⁹³

7. II.Kosova Savaşı ve Sonuçları

Osmanlı Devleti'nin Anadolu ve Rumeli'de giderek büyümesi ve güçlenmesi karşısında Bizans ortada kalmıştı. Er geç ortadan kaldırılacağını kestiren Macaristan, kendisini Bizans'ın doğal varisi olarak görmekteydi.¹⁹⁴

Macar Krallığının işlerini Jan Hunyad yürütüyordu. Varna Savaşı'nda Ladislas'ın yenilgiye sebep olduğunu düşünüyordu. Jan Hunyad Türkleri mutlaka yeneceğini ümit ediyordu. Bunu gerçekleştirmek amacıyla Macar, Eflak, Polonya, Ertel ve Alman askerlerinden meydana gelen büyük bir ordu hazırlattı. Haçlı birlikleri harekete geçti.¹⁹⁵

Sultan II.Murad bu sırada Arnavutluk seferindeydi. II.Murad'a Haçlıların ilerleyerek Kosova'ya geldiği haberi bildirildi. Bunun üzerine Osmanlı ordusu süratle harekete geçerek Kosova'ya yöneldi. Osmanlı kuvvetlerinde Karamanoğlu'nun yardımcı birlikleri de vardı. Sultan II.Murad Jan Hunyad'a elçi gönderip barış talep etti. Ama Jan Hunyad barışı kabul etmedi.¹⁹⁶

II.Kosova Savaşı, 17-20 ekim 1448 tarihleri arasında üç gün devam etti. Savaşın üçüncü günü erkenden başladı. Plan gereğince Haçlı hücumu ile Osmanlılar sağ ve sol kolların geri çekilmesini sağladılar. Haçlılar bütün gücü ile merkeze yüklendi. Merkezde yavaş yavaş geri çekilmeye başladı. Haçlı ordusu içeri çekilerek sağ ve sol kanatlar etrafını sardılar. Özellikle planın uygulanmasında sağ kolu kumanda eden Turhan Bey'in büyük yararlılığı oldu. Ayrıca Çandarlı Halil Paşa'nın gayreti ve vaatleri ile Eflak ordusu cepheden ayrılınca panik arttı. Jan Hunyad gece kaçtı. Haçlı ordusu büyük kayıplar verdi. II.Kosova Savaşı, Osmanlıların kesin zaferi ile sonuçlandı.¹⁹⁷

---

¹⁹³ Dukas, a.g.e., s.135; Refik, a.g.e., s.355.

¹⁹⁴ Köseoğlu, a.g.e., s.71.

¹⁹⁵ Uzunçarşılı, a.g.e., c.I, s.446.

¹⁹⁶ Uzunçarşılı, a.g.e., c.I, s.447.

¹⁹⁷ Uzunçarşılı, a.g.e., c.I, s.448-449; Hammer, a.g.e., s.238.

II.Murad'ın II.Kosova zaferinden sağladığı sonuçlar şunlardır;

Osmanlı Devleti, Rumeli'deki topraklarına artık kesinlikle sahip olmuş, M.1451 yılında yapılan üç yıllık bir anlaşma ile Rumeli'nin kuzeyindeki mücadelelere son verilmiştir. Avrupalılar, Türk ulusunun yüceliğini, ordusunun yenilmezliğini iyice anlamışlardır. Bundan sonra uzun süre Türkleri Rumeli'den çıkarma girişiminde bulunulmamıştır.

Stratejik taarruzu esas alan II.Kosova örnek hareketi, Türk ordusu tarafından yükseliş dönemi süresinde olduğu gibi sonraki seferlerde de uygulanmıştır. Kazanılan zaferle İstanbul'un fethi için bekleme süresi daha da kısalmış, dolayısıyla uygun ortam hazırlanmıştır.¹⁹⁸

8. 1402-1451 Yılları Arasında Osmanlı Bizans Münasebetlerinin Askeri Yönden Tahlili

a) Bizans Açısından

Bizans imparatorluğu, bu dönemde askerî yönden çok güçlü olmadığından Osmanlı devletinin bu karışıklık döneminden istifade edememiştir. Ancak kardeşler arasındaki mücadelelerde ikili politika güderek Osmanlıya zarar vermeye çalışmıştır. Diğer yandan da askerî yönden güçlenmek için Avrupa Hıristiyan dünyasıyla gizlice birleşmeye çaba göstermiştir. Bu amaçla; Bizans'ın isteğini yerine getiren papa, öncülük ederek Avrupalı Hıristiyan toplumlardan Haçlı ordusu meydana getirmiştir. Bizans'a yardım etmek ve Osmanlı Devleti'ni Balkanlar'dan atmak için değişik zamanlarda bu ordular Haçlı seferi düzenlemiştir.

b) Osmanlı Devleti Açısından

Yıldırım Bayezid'in ölümüyle başlayan fetret döneminde; Osmanlı Devleti'nin askerî alandaki ilerlemeleri durmuştu. Bizans'ın ömrü ise uzamıştı. Osmanlı Devleti daha çok iç karışıklıklar ve taht mücadeleleriyle uğraştığından Bizans yönünde ilerleyememişti. Ancak Musa Çelebi'nin İstanbul'u kuşatması dışında da kayda değer

bir olaya rastlanmamıştır. Hatta şehzadelerden bazıları (Emir Süleyman ve İsa Çelebi) Bizans'ın desteğini almak için elindeki bazı toprakları(Gebze, Hereke, Darıca ve Pendik) Bizans'a bırakmışlardır. Bunun sonucunda Bizans'tan ekonomik para ve askerî yardım sağlamışlardır. Diğer yandan şehzadelerden Emir Süleyman ve İsa Çelebi Bizans'la askerî işbirliğine bile gitmişlerdir.

Bizans'ın şehzadeler arasındaki mücadelelerde de taraf tutması Musa Çelebi'yi kızdırdı. Bunun sonucunda Musa Çelebi Bizans'ı cezalandırmak için İstanbul'u kuşattı. Ancak Bizans'ın Çelebi Mehmed'le ittifakı sonucunda kuşatma başarısız olmuştur. Gelişen olaylara baktığımızda da Çelebi Mehmed ve Musa Çelebi arasındaki mücadelelerde Bizans sağladığı askerî yardımlarla Osmanlı üzerinde etkili olmuştur. Sonunda Çelebi Mehmed Musa'yı bertaraf ederek mücadeleyi kazanmıştır. Böylece Çelebi Mehmed, Osmanlı saltanatına hakim olarak fetret devrini sona erdirmiştir.

Çelebi Mehmed, yönetimi ele geçirdikten sonra Bizans'la askerî alanda barış siyasetini devam ettirmeye gayret gösterdi. Ancak Emir Süleyman'ın Bizans'a verdiği Hereke, Gebze, Darıca, Pendik ve Kartal'ı da Bizans'ın elinden almaktan geri kalmamıştır.

Osmanlıların Venedik kolonileriyle yaptığı ilk deniz Savaşı'nda çok büyük kayıplara uğraması sonucu, Bizans'lılar araya girmiştir. Osmanlıların lehine bir barışın yapılmasına arabuluculuk yapmıştır.

II.Murad, Bizans imparatorluğunun Balkanlarda karışıklık çıkarması ihtimalini göz önünde bulundurup Rumeli'de bulunan devletlerle dostane ilişkilere önem vermiştir.

Bizans'ın Anadolu'daki şehzadeleri, özellikle de Mustafa Çelebi'yi kışkırtmasından dolayı II.Murad tahta çıkınca Bizans'la askerî mücadeleye başlamıştır. II.Murad Bizans'ın şehzadelere verdiği desteği sona erdirmek için İstanbul'u kuşatmıştır. Bunun dışında Osmanlı devleti, bu dönemde Bizans'a ait Selanik ve Yanya ile Mora'daki bazı yerlerin zaptını da gerçekleştirmiştir.

---

¹⁹⁸ Köseoğlu, a.g.e., s.94.

Bizans, bu dönemde Osmanlı devletiyle tek başına mücadele edemeyeceğini anlamış, Avrupa'dan Hıristiyanlığı kullanarak yardım çağrısında bulunmuştur. II.Murad, Bizans'ın isteğiyle oluşan Haçlı seferlerine karşı Balkanlarda mücadele etmiştir. II.Murad, Bizans'ın yardımına gelen Haçlı ordularını Varna ve II.Kosova savaşlarında yenerek Bizans'ın tüm ümitlerini tüketmiştir. Böylece Osmanlı devletinin Balkanlara yerleşmesi kesinleşmiştir. Bundan sonra Bizans'a Avrupa'dan gelebilecek yardımların önü kesilmiştir. İstanbul'un fethine zemin hazırlanmıştır.

C. DİPLOMATİK MÜNASEBETLER

1. Süleyman Çelebi – Manuel İttifakı

Süleyman Çelebi, Ankara Savaşı'nın kaybedildiğini görünce Bursa'ya geldi. Süleyman Çelebi Kostantiniyye'den geçerken Bizans imparatoruyla bir ittifak anlaşması yaptı. (H.805 / M.1403) Bu anlaşmayı desteklemek için imparatorun kardeşi Teodor'un (Teodoros) kızı ile evlendi.¹⁹⁹

Süleyman Çelebi, Edirne merkez olmak üzere Trakya'ya hakimdi. II.Manuel ile yaptığı anlaşmaya göre Kartal, Pendik ve Gebze ile bazı adaları; Misivri'ye kadar Karadeniz sahilini, Silivri, Selanik, Teselya ve Mora'yı imparatora terk etmişti. Kız kardeşi Fatma ile küçük kardeşi Kasım Çelebi'yi Bizans'a rehin olarak bırakmıştı.²⁰⁰

Süleyman Çelebi anlaşma gereğince Bizans'a bıraktığı yerler karşılığında Bizans'tan para ve askerî yardım sağladı. Bizans'ın Osmanlılara ödediği vergide kaldırıldı. Bu kendi kardeşlerine karşı yardım sağlamak için ödenen çok ağır bir bedeldi.²⁰¹

Süleyman Çelebi, gücünü kapıkullarına ve devletin Hıristiyan unsurlarına bağlayarak imparator II.Manuel ile sıkı bağlar kurdu.²⁰²

---

¹⁹⁹ Öztuna, a.g.e., c.II, s.361; Hammer, a.g.e., c.II, s.385; Danişman, a.g.e., c.III, s.55; Nicol, a.g.e, s.343

²⁰⁰ Refik, a.g.e., s.283; Ostrogorsky, a.g.e., s.513.

²⁰¹ Shaw, a.g.e., c.I, s.67.

²⁰² Shaw, a.g.e., c.I, s.66.

Emir Süleyman, Bizans'la kurduğu dostlukların yardımı ile Anadolu'ya geçti. Bursa, İzmir ve Ankara'yı aldı.²⁰³

Bütün bu dönem içinde Osmanlı sınırları Timur tarafından alınan topraklarla Süleyman Çelebi'nin Hıristiyan desteği karşısında verdiklerinin dışında hiçbir değişikliğe uğramamıştır.²⁰⁴

2. Çelebi Mehmed ve II.Manuel Arasında Üsküdar Anlaşmasının Yapılması

Çelebi Mehmed hükümdar olunca memleketi yeni baştan düzene koymaya başladı. Bu düşüncelerle komşu Müslüman ve Hıristiyan devletlerle iyi geçinme siyaseti takip etti. Başlangıçta tuttuğu yol, ülkenin ıslahı için faydalı oldu. Hükümdarlığını kutlamak için Bizans'tan elçiler geldi. Bunları nezaketle karşıladı. Buna karşılık sulh içinde yaşamak arzusunu bildirdi.

Çelebi Mehmed, Bizans ile münasebetlerini "Üsküdar anlaşması" ile sağlam esaslara bağladı. Çelebi Mehmed Bizans'ın mevki olarak önemini biliyordu. Bu sebeple Bizans imparatoru II.Manuel Paleologos ile Üsküdar anlaşmasını imzaladı. (H.816/M.1413)²⁰⁵

Bizans imparatoru Çelebi Mehmed'den Osmanlı padişahları tarafından ele geçirilen; Süleyman Çelebi tarafından geri verilen; fakat Musa Çelebi tarafından tekrar Bizans'tan alınan İstanbul civarındaki Karadeniz ve Marmara sahilleriyle; Selanik çevresindeki arazileri istemekteydi. Buna karşılık Çelebi Mehmed'in askerlerini Rumeli yakasına geçirmeyi ve askerî yönden yardım etmeyi kabul ediyordu. Bu şartları kabul eden Çelebi Mehmed hükümdar olunca da yaptığı anlaşmaya sadık kaldı. Böylece Bizans'ın güvenini kazandı. Çelebi Mehmed hayatının sonuna kadar Bizans ile dostane ilişkilerin bozulmamasına özen gösterdi.²⁰⁶

---

²⁰³ Kantemir, a.g.e., c.I, s.109; Aksun,a.g.e., c.I, s.92.

²⁰⁴ Shaw, a.g.e., c.I, s.66.

²⁰⁵ Danişmend, a.g.e., c.I, s.170; Nicol, a.g.e., 350.

²⁰⁶ Danişman, a.g.e., c.III, s.195.

3. Osmanlı-Venedik Mücadelesinde Bizans ile Olan Münasebetler (1416)

Akdeniz’de Naksos adası dükünün koruduğu korsanlar Osmanlı kıyılarında gemilere saldırdı. Bunun üzerine korsanları defetmek için Çalı Bey komutasında bir donanma gönderildi. Çanakkale boğazının Marmara ağzında meydana gelen savaşta başarı elde edilemedi. Çalı Bey şehit oldu. Osmanlı donanması bozularak geri çekildi. Venedik donanması komutanı Amiral Loredano’nun iki yerinden yaralanması ve ağır hasarlar almaları karşısında geri çekildiler. Venedikliler Bozcaada’ya gittiler.²⁰⁷

Bu savaşın sonunda Bizans imparatoru II.Manuel aracılığıyla her iki taraf aldıkları tutsakları geri vermek şartıyla barış yaptılar.(M.1416) Osmanlı Devleti barışseverliğini göstermek için “Çanakkale boğazı ile Ege denizinde deniz ulaşımına zarar verecek korsan gemilerine düşman muamelesi yapmayı kabul etmiştir.”²⁰⁸

Bu sefer Osmanlıların ilk deniz seferidir. Venedik’e gönderilen ilk elçi, Avrupa’ya gönderilen ilk Türk elçisi sayılmıştır.²⁰⁹

4. Çelebi Mehmed ile II.Manuel’in Buluşmaları

Mustafa Çelebi olayında Bizans ile anlaşılan Çelebi Mehmed Kostantiniyye’den geçerek Asya’ya gitmek istediğini imparatora bildirdi. Bizans reisleri bu fırsattan faydalanarak tutuklamayı tavsiye ettiler. Fakat Kostantin’in varisi bu fikri kabul etmedi.²¹⁰

İmparator II.Manuel önce yüksek memurlarını padişahı karşılamaya memur etmişti. Bunlar Çelebi Mehmed’i karşılayınca imparatorun hediyelerini de takdim etmişlerdi. Padişahla imparator mülakatının Beşiktaş’ta vuku bulduğu anlaşılmaktadır. Mülakatta dostça görüşmeler yapılmıştır.²¹¹

Daha sonra iki kadirge ile Üsküdar’a geçildi. Kendileri için hazırlanmış çadırlarda gün boyunca karşılıklı muhabbet ve sadakatleri hususunda teminata

---

²⁰⁷ Danişman, a.g.e., c.II, s.205; Aksun, a.g.e., c.I, s.102; Öztuna, a.g.e., c.II, s.371.

²⁰⁸ Uzunçarşılı, a.g.e., c.I, s.353; Yücel-Sevim, a.g.e., c.II, s.81; Nicol, a.g.e, s.354.

²⁰⁹ Danişmend, a.g.e., c.I, s.176; Aksun, a.g.e., c.I, s.102.

²¹⁰ Danişman, a.g.e., c.II, s.427.

bulundular. Akşama doğru Çelebi Mehmed atına binerek İzmit'e gitti. Manuel ise kadirgasına binerek sarayına döndü.²¹²

5. Çelebi Mehmed ile Bizans Elçilerinin Görüşmesi

Çelebi Mehmed kışı Bursa'da geçirdikten sonra Edirne'ye döndü. İmparator II.Manuel Sultan Çelebi Mehmed'in Edirne'ye geldiğini haber alınca onun kendi hakkındaki düşünce ve niyetini öğrenmek için iki elçi gönderdi. Çelebi Mehmed elçileri iyi bir şekilde kabul etti. Bu arada Çelebi Mehmed rahatsızlandı. Ona felç geldi. Çelebi Mehmed'in iyi olamayacağı anlaşılınca oğlu Amasya sancakbeyi Şehzade II.Murad'a haber gönderildi. Üç gün sonra Çelebi Mehmed vefat etti. (23 c.evvel 824 / 26 mayıs 1421) Ölümü gizli tutuldu. Çünkü Bizans'ın elinde bulunan Mustafa Çelebi'nin serbest bırakılması Çelebi Mehmed'in ölüm haberinin duyulmasına bağlı idi. Bu sebeple İstanbul – Edirne yolu tutuldu. Haberin İstanbul'a ulaşmaması için bütün tedbirler alındı. Birkaç gün sonra Bizans elçileri Çelebi Mehmed'in ölüm haberini Mora yoluyla İstanbul'a duyurdular. Sultanın ölümü II.Murad'ın Bursa'ya gelmesine kadar 40 gün gizlendi.²¹³

6. II.Murad'ın Tahta Çıkışı ve Bizans Elçileriyle Görüşmesi

II.Murad'ın Bursa'ya 25 Haziran 1421'de gelmesi üzerine Çelebi Mehmed'in vefatı ilan edildi. II.Murad, Bizans imparatoru ile Mustafa Çelebi'nin Rumeli'nde bir karışıklık çıkarması ihtimalini düşünerek Anadolu ve Rumeli de bulunan devletlerle dostluk anlaşmalarına önem verdi.²¹⁴

Bu sırada Bizans imparatoru II.Manuel'in; Paleologos Lakines ve Teologos Corax adındaki iki elçisi Bursa'ya geldi. Daha evvel Çelebi Mehmed Bizans ile hoş geçinmek maksadıyla iki oğlunun Bizans sarayına rehine olarak gönderilmesini vasiyet etmişti. Bu iki Bizans elçisi, görünürde Sultan II.Murad'ın saltanatını tebrik etmek, gerçekte bu vasiyetnamenin uygulanmasını istemek için gelmişlerdi. II.Manuel'in iki

---

²¹¹ Cezar, a.g.e., c.I, s.257; Hayrullah Efendi, a.g.e., c.III, s.185 .

²¹² Cezar, a.g.e., c.I, s.258; Hayrullah Efendi, a.g.e., c.III, s.186; Hammer, a.g.e., c.II, s.427.

²¹³ Yücel-Sevim, a.g.e., c.II, s.88; Öztuna, a.g.e., c.II, s.383.

elçisi Sultan II.Murad'a şu teklifle gelmişlerdi; eğer Çelebi Mehmed'in vasiyetnamesi gereğince iki şehzade Bizans sarayına gönderilmezse Yıldırım Bayezıd'ın oğlu Mustafa Çelebi'yi salıvereceği, saltanat hakkı onun olduğu için Rumeli tarafında hükümdarlığının ilan edileceğini bildiriyordu.

Bizans elçilerine vezir Bayezıd Paşa “Şehzadelerin küçük yaşta olduğunu ve kâfirlerin terbiyesine verilmeyeceğini...” söyledi. İki Bizans elçisi bu haberle İstanbul'a eli boş döndüler. Bunun üzerine II.Manuel Mustafa Çelebi'yi serbest bıraktı.²¹⁵

7. II.Murad'ın Bizans'la Sulhu

II.Murad 20 bin kişilik bir ordu ile İstanbul'u kuşatmıştı. Şehri II.Manuel'in veliahdı Yuannis Paleologos müdafaa ediyordu. Bu sırada II.Murad'ın küçük kardeşi Mustafa, imparator II.Manuel'in ve Karamanoğlu'nun teşviki ile isyan etti. İznik şehrini zaptetti. II.Murad İstanbul muhasarasını kaldırdı. Küçük Mustafa idam edildi. Bu sırada II.Manuel'de vefat etti. Bunun üzerine Bizans imparatoru VIII.İoannis barış isteğinde bulundu.²¹⁶

Bizanslılar, anlaşmaya göre senelik 300 bin akçe, yani 30 bin duka ağırlığında altın vergi olarak vermeyi kabul ettiler. Bizans, Terkos ve Silivri'den ötesini Osmanlıya bırakmak zorunda kaldılar. (H.828 / M.1424)²¹⁷

8. 1402 – 1451 Yılları Arasında Osmanlı Bizans Münasebetlerinin Diplomatik Yönden Tahlili

a) Bizans Açısından

Fetret devrinde kardeşler arasındaki taht mücadelelerini kendi lehine kullanmak isteyen Bizans, ikili politika uygulamıştır. Bu iki yüzlü politikalara dayanarak şehzadelerle ittifaklar kurmuştur. Bunlara örnek olarak da; Emir Süleyman-II.Manuel ve

---

²¹⁴ Danışman, a.g.e., c.III, s.260.

²¹⁵ Danışman, a.g.e., c.III, s.261; Hammer, a.g.e., c.II, s.440.

²¹⁶ Reşat Ekrem Koçu, *Osmanlı Muahedeleri ve Kapitülasyonlar*, Türkiye Matbaası, İstanbul 1934, s.16.

²¹⁷ Aksun, a.g.e., c.I, s.110.

Çelebi Mehmed – II.Manuel ittifaklarını gösterebiliriz. Bizans'ın bu politikaları zaman zaman tutmuş, kendi çıkarlarına göre başarılı da olmuştur. Anadolu'daki fetret devrinin uzun sürmesi, bu politikanın eseridir diyebiliriz. Yine iddia edebiliriz ki, Çelebi Mehmed'le girdiği ittifakın sonucunda, İstanbul'un Musa Çelebi tarafından alınmasını da bu şekilde engellemiştir. Bu yöndeki diplomatik politikalarıyla Bizans, bazı yerleri de Osmanlıların elinden geri almayı başarmıştır. (Hereke, Gebze, Darıca, Pendik ve Kartal gibi...)

Bizans, diplomatik girişimlerle zaman zaman da Osmanlıyı tehdit etmiştir. Örneğin, II.Murad'a istediği iki şehzadeyi rehin olarak vermeze Düzmece Mustafa'yı serbest bırakacağını açıklamıştır.

Bizans'ın diplomatik girişimleri bazen Osmanlı'nın lehine de olmuştur. Osmanlı Devleti'nin Venediklilerle yapılan ilk deniz savaşı sonucundaki barışta Bizans, arabuluculuk vazifesini üstlenmiştir. Böylece Osmanlıyı zor durumdan kurtarıırken, diplomasideki etkinliğini de göstermiştir.

Bizanslılar, din birliğine dayanarak Batı Hıristiyan dünyasından çeşitli konularda yardım taleplerini diplomatik etkinlikleriyle sağlamıştır. Böylece kendilerine göre Osmanlılardan kurtulmaya çalışmışlardır.

b) Osmanlı Devleti Açısından

Osmanlı iktidarını ele geçirmek isteyen şehzadeler, birbirleriyle mücadelelerinde Bizans'tan medet umarak, onlarla diplomatik münasebetlere girişmişlerdir. Bu münasebetlerin sonucunda para ve askerî yardım başta olmak üzere çeşitli faydaları, diplomatik güçleriyle sağlamıştır. Ayrıca Osmanlıların, Venediklilerle yaptıkları ilk deniz savaşını kaybetmeleri sonucunda zararı en az şekilde atlatmak için diplomatik yollara başvurduğunu da görüyoruz. Bizans'ın araya girmesiyle iki taraf arasında barış antlaşması yapılmıştır.

Çelebi Mehmed'in politikasında da genel noktayı barış anlayışı oluşturmaktaydı. Anlaşıyor ki, Çelebi Mehmed'de barış siyasetini diplomatik ilişki temeline dayandırmıştır. Çelebi Mehmed Bizanslılarla ilk temaslarında bu yönde diplomatik

ilişkiler kurularak işbirliği yapmıştır. Çelebi Mehmed ve II.Manuel arasındaki Üsküdar antlaşması buna örnek gösterilebilir.

II.Murad'da başlangıçta; Anadolu ve Balkanlardaki devletlerle barışa önem veriyordu. Ancak Bizans'ın tavrı sebebiyle Balkan devletleriyle diplomatik ilişkiler kurulamamıştır. Yalnız, II.Murad'ın İstanbul'u kuşatmasının ardından, Bizans sulh talebinde bulunmuştur. Böylece II.Murad ve VIII.İoannes arasında barış antlaşması imzalanmıştır. Bu antlaşma uzun süre devam etmiştir.

II.Murad, Osmanlı ordusunun Balkanlarda üst üste aldığı mağlubiyetten sonra Balkan devletleriyle barış antlaşması yapmıştır. Daha sonra her tarafta sulhu garanti altına aldığını düşünerek kendi isteği ile tahttan çekilmiştir. Bunu fırsat bilen Macar kralı, Bizans ve Papa Haçlı hazırlıkları yapmıştır. II.Murad, Haçlıları Varna ve II.Kosova'da yenmişti. Osmanlı bu savaşılarından sonra tekrar fetih politikasına dönmüştür. Varna ve II.Kosova savaşları, Bizans'ı kurtarma girişimlerinin sonuncusu olmuştur.

SONUÇ

Ortaçağın, kuşkusuz en büyük devletlerinden biri Bizans imparatorluğuydu. Askeri, siyasi, ekonomik ve diplomatik alanlardaki üstünlüğü, Bizans'ın çağa damgasını vurmasında önemli bir paya sahiptir. Bizans, en güçlü olduğu ortaçağda Anadolu ve Balkanlarda kuvvetli bir teşkilatlanması vardı. Ne varki bu üstünlüğünü uzun süre devam ettiremedi.

1071 Malazgirt Meydan Muharebesiyle Türklerin Anadolu'ya girişi, Anadolu'da Bizans'la Türklerin çıkarlarının çatışmaya başladığı dönem olmuştur. Türkler, devamlı Bizans istikametinde ilerleyerek onların Anadolu'daki topraklarına yerleşmeye başlamışlardır.

Anadolu'ya giren Türkler; başlarındaki Türkmen beylerinin üstün gayreti ile uç denilen sınır boylarına yerleşmişlerdir. Buralarda bağımsız birer beylik kurmuşlardır. Bunların içerisinde konumu itibariyle en avantajlısı Osmanlı beyliğidir. Ortaçağın sonlarına doğru Bizans imparatorluğunun askeri, siyasi, ekonomik ve sosyal açıdan durumu iyi değildir. Ayrıca Balkanlarda da siyasî birlik bulunmamaktadır. Böylece Osmanlı beyliğinin batıya doğru ilerlemesini kolaylaştırmıştır. Kısa sürede Osmanlı Devleti Bizans yönünde ilerleyerek Balkanlara da hakim olmayı başarmıştır.

Osmanlı Devleti fethettiği yerlerdeki halka istimalet politikasıyla (gönülleri fethetme) yaklaşarak adil ve hoşgörülü davranmış, halkın güvenini kazanmıştır. Nitekim fethettiği yerlere Anadolu'dan Türkleri getirerek Balkan topraklarına yerleştirmiştir. Böylece Osmanlı Devleti fetih ve iskân siyaseti ile Bizans'ın topraklarını daraltmıştır.

Genel olarak ortaçağa damgasını vuran Bizans imparatorluğu ile bu çağın sona ermesinde etkili olan Osmanlı Devleti'nin ilişkileri; 1402-1451 yılları arasında önemli bir yere sahiptir.

1402-1451 yılları arası Osmanlı-Bizans münasebetlerini siyasi, askerî ve diplomatik yönleriyle incelediğimiz bu çalışmamızda kısa bir değerlendirme yapmış bulunuyoruz.

1402-1451 yılları arası Osmanlı-Bizans münasebetlerinde Ankara Savaşı sonrası Yıldırım Bayezid'in oğulları arasındaki taht mücadelesi önemli derecede etkili olmuştur. Fetret devri denilen bu taht mücadelesi olaylarından sonra ise Bizans'ın Hristiyan dünyasıyla olan Haçlı ittifakı münasebetlerde temel noktayı oluşturmuştur.

Yıldırım Bayezid'in İstanbul'u kuşatması üzerine imparator II.Manuel Batı'lı ülkelerden yardım aramaya gitmişti. Ancak Ankara Savaşı'nın ortaya çıkması ve Bayezid'in Timur'a yenilmesiyle İstanbul'a döndü. Bu arada Batı'dan da umduğu yardımı bulamamıştı. Fakat Bizanslılar şanslıydı. Çünkü Ankara Savaşı'nı Timur kazanmış, Yıldırım Bayezid ölmüş, Osmanlı devleti için büyük bir bunalım olan fetret devrine başlanmıştır. Bundan sonra Osmanlı şehzadelerinin tahtı ele geçirme mücadelesinde II.Manuel önemli derecede etkili olmuştur. Zayıf olanı kuvvetliye karşı destekleme siyaseti güderek durumdan faydalanmasını bilmiştir. Şehzadelerde, mücadelelerinde Bizans'ın yardımına baş vurmaktan geri kalmamışlardır.

Musa Çelebi gücünü ortaya koyup, Rumeli'de idareyi tek başına ele alınca Bizans'ın ikili politikalarına karşı sert tavır takınmıştır. Hatta Bizans'ı cezalandırmak için İstanbul'u kuşatmıştır. Bizans, ikili politikalarına devam ederek, Musa Çelebi'ye karşı Çelebi Mehmed'le işbirliği yapmıştır. Neticede Çelebi Mehmed Musa Çelebi'yi ortadan kaldırarak hükümdar olmuştur. Fetret devrinde Bizans'ın takip ettiği bu politika şehzadelerin mücadeleleri sırasınca zaman zaman kendisine sığınmalarına sebep olmuştur. Böylece Bizans, Osmanlı devletinin toparlanmasına engel olmayı başarmıştır. Buna karşılıklı kendisi, fetret devrindeki yaşanan olaylardaki rolüyle ömrünü uzatmıştır. Aynı zamanda Osmanlı Devleti'nin Anadolu ve Rumeli'de birliği sağlamasını geciktirmiştir. Özetle fetret devri bu kadar uzun olduysa sebebi Bizans'ın ikili politika gütmesidir.

Çelebi Mehmed ile II.Manuel şehzadeler mücadelesi sırasında iyi ilişkiler içinde olduklarını görmüştük. Hatta bu ilişkiyi barışa dayalı ittifaka dönüştürmüşlerdi. Bu dostluk 1419 yılında Yıldırım Bayezid'in oğlu Mustafa Çelebi (Düzmece Mustafa)'nin ortaya çıkışıyla bozuldu. Çünkü II.Manuel çıkarları gereği Mustafa Çelebi'yi desteklemişti. Mustafa Çelebi'yi kendi çıkarlarına göre kullanmak isteyen imparator II.Manuel, ona yardım ederek Çelebi Mehmed'e karşı Rumeli'ye gönderdi. Bunun

üzerine Çelebi Mehmed imparatora müracaat ederek kendisine sığınan Mustafa Çelebi'yi istedi. II.Manuel Çelebi Mehmed'e cevap olarak yazdığı mektupta; tehdit altında bulunmak istemediğini, buna karşılıklıta hükümdarlığı süresince Mustafa Çelebi'yi serbest bırakmayacağını belirtmiştir. Böylece aralarında yapılan antlaşmaya dayalı olarak Çelebi Mehmed'in hükümdarlığı süresince Bizanslılar, Mustafa Çelebi'yi serbest bırakmamışlardır. Ayrıca Çelebi Mehmed İstanbul yakınlarında bazı bölgeleride hakimiyeti altına almıştır. Bu topraklar Bizans'ın Anadolu'da elinde bulunan son yerleriydi.

Çelebi Mehmed, hayatının son dönemlerinde vezirleriyle toplantı yaparak gelecekteki saltanat meselelerini görüşmüştür. Vezirleri uyararak Bizans'ın Mustafa Çelebi'yi serbest bırakabileceğini söylemiştir. Kendisinden sonra yerine Amasya valisi olan oğlu II.Murad'ın tahta geçmesini vasiyet etmiştir. Anlaşıyor ki Çelebi Mehmed, fetret devrindeki gibi bir karışıklığın yaşanmaması için sağlığında gerekli tedbirleri almıştır.

Çelebi Mehmed'in vefatı üzerine vezirler vasiyete uyararak II.Murad'ı Bursa'ya getirip tahta çıkarmışlardır. Bizans İmparatoru zaman kaybetmeden II.Murad'a elçiler gönderip kendi isteklerini bildirmişlerdir. Buna göre Çelebi Mehmed'le yapılan anlaşma gereği iki şehzadenin Bizans'a rehin olarak verilmesini talep etmişlerdir. II.Murad, gerçekçi bir politikaya dayanarak Osmanlı şehzadelerini Bizans'a teslim etmemiştir. Bu cevap üzerine II.Manuel, elindeki Mustafa Çelebi'yi serbest bırakmıştır. Osmanlıya karşı Mustafa Çelebi'yi destekleyerek gerekli yardımlarda bulunmuştur. Ancak II.Murad amcası Mustafa Çelebi'yi ortadan kaldırmayı başarmıştır.

II.Murad, Bizans imparatorunun bu tavrı üzerine İstanbul'u kuşatmıştır. Ancak II.Manuel bu tehlike karşısında tekrar ikili politikaya dönmüştür. Bu sefer padişahın küçük kardeşi Mustafa'yı yanına alıp, ona yardım ederek isyana teşvik etmiştir. Küçük Mustafa isyanı büyük çaplı olunca II.Murad İstanbul kuşatmasını zorunlu olarak kaldırmıştır. Görüyoruz ki Bizans, Osmanlı'ya karşı politikalarında başarılı olmaya devam ediyor ve yine amacına ulaşıyordu. Gerçi Bizanslılar politikalarına bağlı hedeflerini daha ileri noktalara götürmede etkili olamamışlardır. Çünkü Düzmece Mustafa ve Küçük Mustafa isyanları beklentileri doğrultusunda bir sonuç vermemiştir.

Bunu çok iyi bilen yeni Bizans imparatoru VIII.İoannes, daha kötü akıbeta uğramamak için II.Murad'la barış yapmıştır.

Siyasi ve askerî durumunun kendisini daha zora sokacağını anlayan Bizans, II.Murad devrinde yeni politikalara yönelmiştir. Bu politikaların özünü Avrupa'daki devletlerle din birliği esasına dayalı birleşme olarak düşünmüştür. Böylece Haçlı seferleri ruhunu yeniden canlandırarak kendini kurtarmaya ve ayakta kalmaya çalışmıştır. Bizans'ın bu yeni siyasetine dayalı olayları incelediğimizde şunları görüyoruz; Balkanlardaki en önemli kent Selanik'i koruyamayacaklarını ifade edip Venediklilere bırakıyorlar. Ancak II.Murad, Selanik'i Venediklilerin elinden alıyor. Selanik'in fethi Bizans'ta ve Avrupa'da büyük yankılar uyandırıyor.

II.Murad'ın Balkanlarda rahatça ilerlemesi Hristiyan dünyasını telaşa düşürüyor. Fakat bu tarihlerde Avrupa'nın son derece karışık olması Haçlı birliğinin kurulmasını bir müddet için geciktiriyor.

Bizans imparatoru VIII.İoannes, Osmanlının önlenemez bu gücü karşısında Roma kilisesiyle birleşme girişiminde bulundu. Sonunda Papa'nın önderliğinde çeşitli Avrupa devletlerinin katılımıyla ortak Haçlı seferinin düzenlenmesine karar verildi. Bazı Osmanlı akıncı kuvvetlerinin, Macaristan'da yerel kuvvetler karşısında bozguna uğraması sonucunda, bu olay kurulan Haçlı ittifakını daha da cesaretlendirmiştir.

II.Murad, Balkanlı devletlerle Edirne Segedin antlaşmasını yaptıktan sonra, Balkanlarda barışın sağlandığını düşünmüştü. Devlet işlerini yoluna koyduğuna inanan ve bu mücadelelerde çok yorulduğunu bahane eden II.Murad tahtı oğlu II.Mehmed'e bıraktı. Macar kralı, Bizans imparatoru ve papa bunu fırsat bilerek daha önce yapılan barışı bozdular. Osmanlı Devleti'ne karşı Haçlı seferi hazırlıklarına hız verdiler. Haçlı ordularıyla, Osmanlılar Varna ve II.Kosova savaşlarında karşılaştılar. Osmanlılar, düşmanlarını büyük hezimete uğrattılar. Anlıyoruz ki, Haçlıların da Bizans'ı kurtarma girişimleri sonuçsuz kalmıştır. Böylece Osmanlıların Balkanlar bölgesi hakimiyetleri uzun bir süre için kesinleşmiştir.

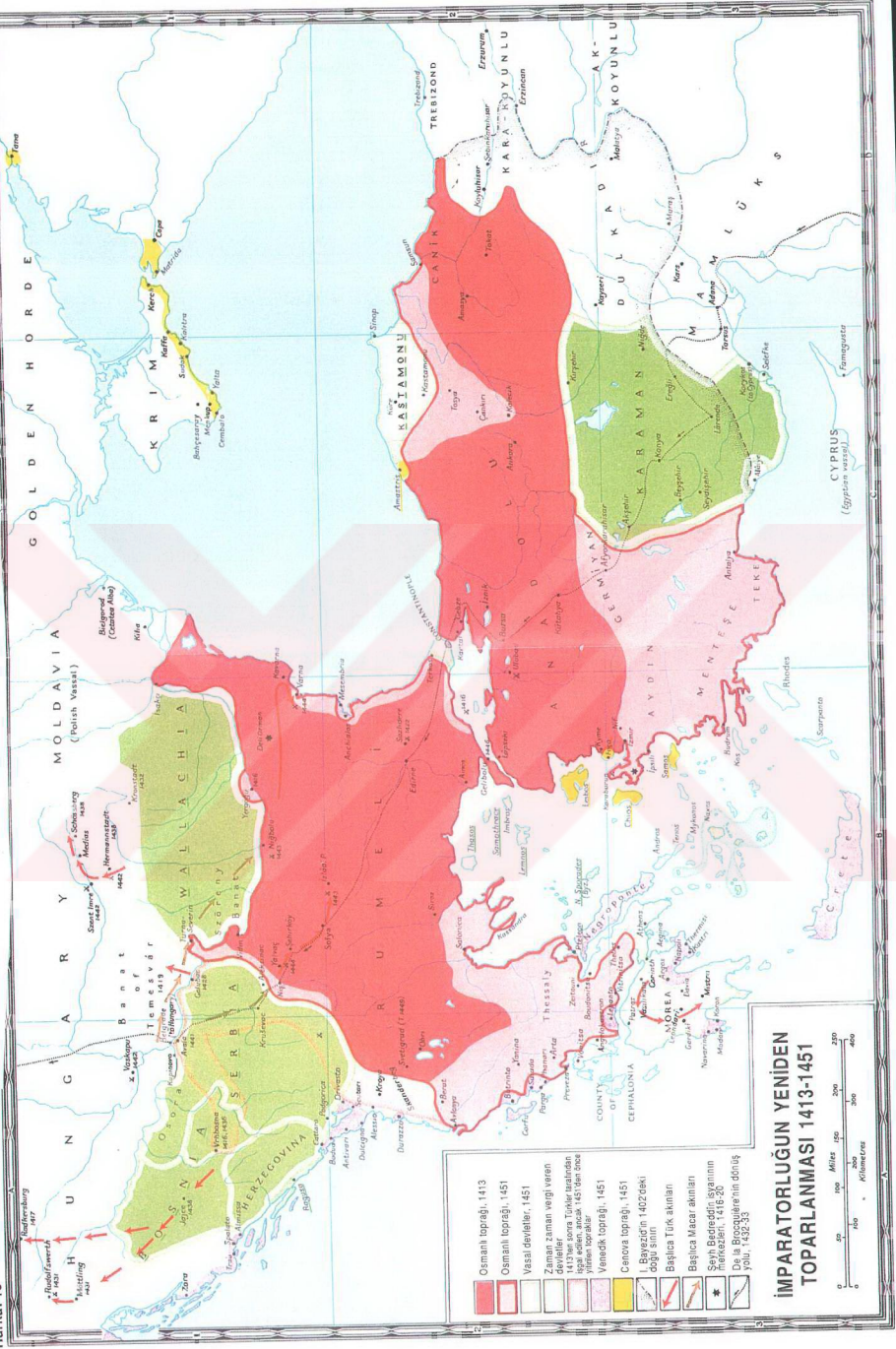
BİBLİYOGRAFYA

- AHMET CEVDET PAŞA, **Kıyas-ı Enbiya ve Tevarih-i Hulefa**, c.I-II, İstanbul 1986.
- AHMET REFİK, **Bizans Karşısında Türkler**, İstanbul 1927.
- AKA, İsmail, *"Timur Devri Anadolu'su"*, **Osmanlı**, c.I, Yeni Dünya Yayınları, Ankara 1999.
- AKSUN, Ziya Nur, **Osmanlı Tarihi**, c.I, Ötüken Yayınları, İstanbul 1994.
- AŞIKPAŞAZÂDE, **Tevarih-i Âli Osman** İstanbul, H. 1332.
- AŞIKPAŞAOĞLU, **Aşıkpaşaoğlu Tarihi**, Düzenleyen Atsız, Milli Eğitim Yayınları, İstanbul 1992.
- AYVERDİ, Semiha; **Türk Tarihinde Osmanlı Asırları** c.I, İstanbul 1997.
- BAİLLY, Auguste, **Bizans Tarihi** Trc.Haluk Şaman, Tercüman 1001 Temel Eser (ts) .
- BARKAN, Ömer Lütfi, **Osmanlı İmparatorluğunda Bir İskan ve Kolonizasyon Metodu Olarak Sürgünler** İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası, sayı: 13.
- BAŞTAV, Şerif, **Bizans İmparatorluğu Tarihi Son Devir (1261-1461) Osmanlı-Bizans Münasebetleri**, Ankara 1989.
- , *"Osmanlı İmparatorluğunun Kuruluşta Bizans ve Avrupa"* **Osmanlı**, c.I, Yeni Dünya Yayınları, Ankara 1999.
- BULDUK, Üçler, *"Osmanlı Birliğinin Oluşumunda Oğuz / Türkmen Egemenliğinin Yeri"*, **Osmanlı** c.I Yeni Dünya Yayınları, Ankara 1999.
- CEZAR, Mustafa, **Mufassal Osmanlı Tarihi**, c.I, İstanbul 1957.
- CHARANİS, Peter, *"Bizans İmparatorluğunun Çöküşündeki Ekonomik Faktörler"*, Çev.Melek Delilbaşı, **Bellekten**, sayı: 48, 1984.
- DANIŞMAN, Zuhuri, **Osmanlı İmparatorluğu Tarihi** c.I, İstanbul 1964.
- DANIŞMEND, İsmail Hami, **İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi**, c.I, İstanbul 1971.
- DELİLBAŞI, Melek, *"Selanik ve Yanya'da Osmanlı Egemenliğinin Kurulması"*, **Bellekten**, sayı: 199, Ankara 1987.

- DEMİRKENT, Işın, “Bizans” Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, c.VI, İstanbul 1992.
- DUKAS, Bizans Tarihi Tercüme, V.Mirmiroğlu, İstanbul 1956.
- GRUNEBaum, Gustave Edmund Von, İslamiyet II, Osmanlı Devletinin Kuruluşundan Günümüze Kadar 1, Trc.Esat Necmi Erendar, İstanbul 1993.
- GÜNGÖR, Erol; Tarihte Türkler, Ötüken Yayınları, İstanbul 1990.
- HAYRULLAH EFENDİ; Devlet-i Âliye-i Osmaniye Tarihi Haz.Zuhuri Danışman, İstanbul 1971.
- HAMMER, J. Von; Osmanlı Devleti Tarihi, c.II, Trc.Mümin Çevik, İstanbul 1983.
- İHSANOĞLU, Ekmeleddin; Osmanlı Devleti Tarihi, C.1, İstanbul 1999.
- İNALCIK, Halil, “Osmanlı Devletinin Kuruluşu”, İslam Tarihi Kültür ve Medeniyeti, trc. Hulusi Yavuz, İstanbul 1988. c. I.
- KANTEMİR, Dimitri, Osmanlı Devletinin Yükselişi ve Çöküşü, c.I, İstanbul 1999.
- KOÇU, Reşat Ekrem, Bizans Tarihi Şarki Roma İmparatorluğu (395-1453), Muallim Ahmet Halit Kitaphanesi, İstanbul 1934.
- , Osmanlı Muahedeleri ve Kapitülasyonlar (1300-1920), İstanbul 1934.
- KÖSEOĞLU, Hamdi, Varna(1444), II.Kosova(1448) Meydan Muharebeleri ve II.Murat, Haz.Genel Kurmay Askeri Tarih ve Etüd Başkanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1987.
- KUNT, Metin, “Siyasal Tarih (1300-1600)”, Türkiye Tarihi (Osmanlı Devleti 1300-1600), c. II, İstanbul 1991.
- LAMARTİNE, A. De, İmparatorluk Yolu (Türkiye Tarihi), Haz.M.R. Uzman, c. II, İstanbul, Ts.
- LEVÇENKO, M.V., Kuruluşundan Yıkılışına Kadar Bizans Tarihi, çev. Maide Selen, İstanbul 1999.
- LÜTFİ PAŞA, Tarih-i Âli Osman, İstanbul H.1341.
- “Bizans”, MEYDAN LAROUSSE; Sabah Yayınları (ts).
- MUSTAFA NURİ PAŞA, Netayic-ü'l-Vukuat (Kurumları ve Örgütleri ile Osmanlı Tarihi) Sadeleştirilen: Neşet Çağatay, c.I-II, Ankara 1979.
- MÜNECCİMBAŞI, Ahmet Dede, Müneccimbaşı Tarihi (Sahaif-ü'l-Ahbar Fi Vakayi-ü Basar), trc.İsmail Erünsal İstanbul ts.
- NEŞRÎ, Kitab-ı Cihan-nûmâ (Neşri Tarihi), Yayınlayanlar: Faik Reşit Unat-M.A. Köymen, c.I-II, Ankara 1987.

- NİCOL, Donald M., **Bizansın Son Yüzyılları (1261-1453)**, çev. Bilge Umar, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 1999.
- ORUÇ BEĞ, **Oruç Bey Tarihi**, Haz. Atsız, İstanbul (ts.).
- Osmanlı İmparatorluğu Tarihi (Başlangıçtan Günümüze Kadar)**, trc. Şiar Yalçın, Havass Yayınları, İstanbul 1978.
- OSTROGORSKY, George; **Bizans Devleti Tarihi**, trc.Fikret İşıltan, Ankara 1995.
- ÖZTUNA, Yılmaz, **Büyük Türkiye Tarihi**, II Ötüken Yayınları. İstanbul 1993.
- SHAW, Stanford, **Osmanlı İmparatorluğu ve Modern Türkiye**, c.I, trc. Mehmet Harmancı, İstanbul 1982.
- ŞÜKRÜLLAH, **Behçetü't-Tevarih**, trc.Atsız, İstanbul 1947.
- "Bizans", **THEMA LAROUSSE**, Tematik Ansiklopedisi I-VI, Milliyet Yayınları İstanbul 1993.
- Tevarih-i Âli Osman*, Anonim, nşr. F. Giese; Haz. Nihat Azamat, İstanbul 1992.
- TURAN, Osman, **Türk Cihan Hakimiyeti Mefkuresi Tarihi**, Boğaziçi Yayınları, İstanbul 1993.
- UZUNÇARŞILI, İ. Hakkı, **Osmanlı Tarihi I**, T.T.K. Basım Evi, Ankara 1988 .
- ÜNLÜ, Nuri, **İslam Tarihi (Osmanlı Cihan Devleti) II**, İstanbul 1994.
- VASİLİEV, V., **Bizans Devleti Tarihi**, trc. Arif Müfit Mansel, İstanbul 1943.
- WITTEK, P., "*Ankara Bozgunundan İstanbul'un Zaptına (1402-1455)*", trc. Halil İnalçık, **Bellekten**, sayı: 27, Ankara 1943.
- YILDIZ, Hakkı Dursun, **Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi** c.X, Çağ Yayınları, İstanbul 1989
- YÜCEL, Yaşar- SEVİM Ali, **Türkiye Tarihi**, TTK Bsm., c.II, Ankara 1990

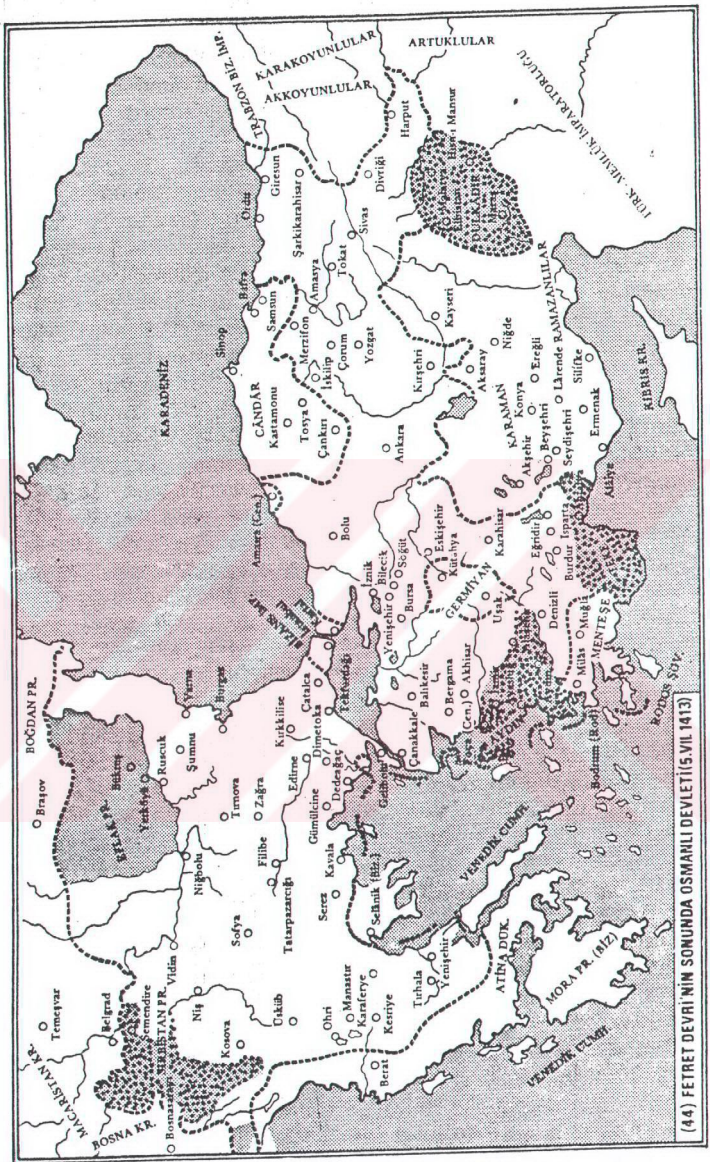

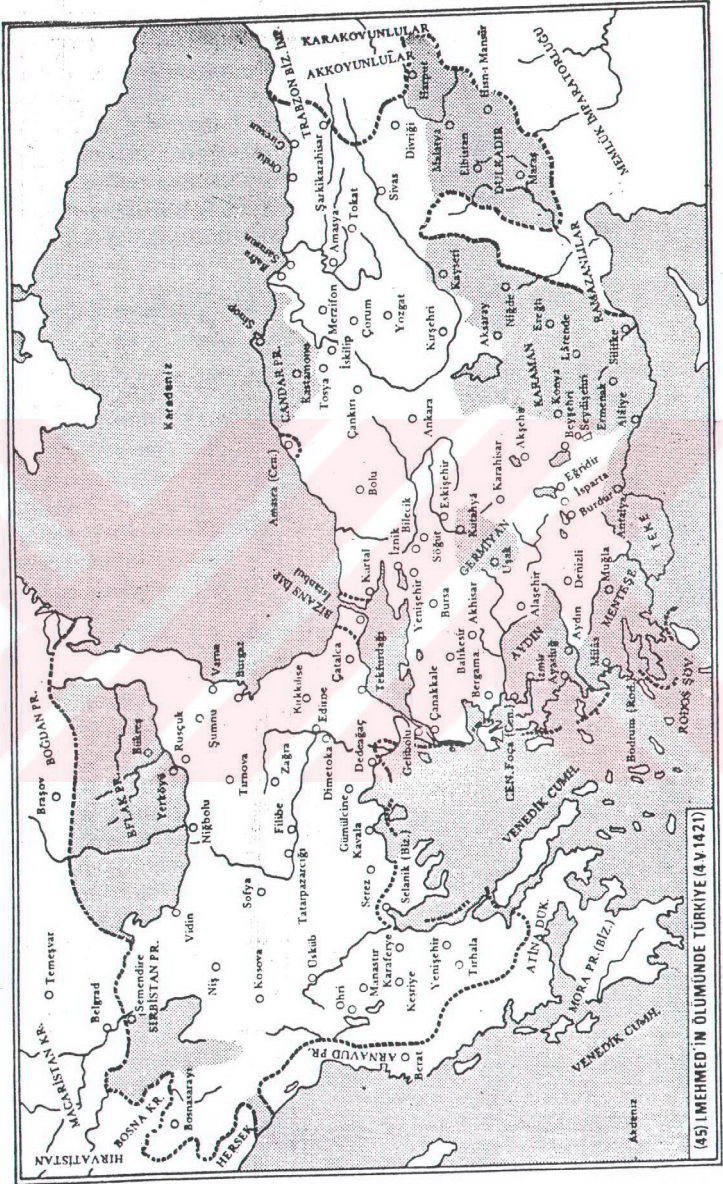

- Osmanlı toprağı, 1413
- Osmanlı toprağı, 1451
- Vassal devletler, 1451
- Zaman zaman vassal veren İğne eden topraklar (1413-1453 arası)
- Venedik toprağı, 1451
- Cenova toprağı, 1451
- İ. Bayezid'in 1402'deki doğu sını
- Başlıca Türk akınları
- Başlıca Macar akınları
- Savaş alanları, 1413-20
- Zorunlu, 1416-20
- De la Boccakelinin dönüş yolu, 1432-33

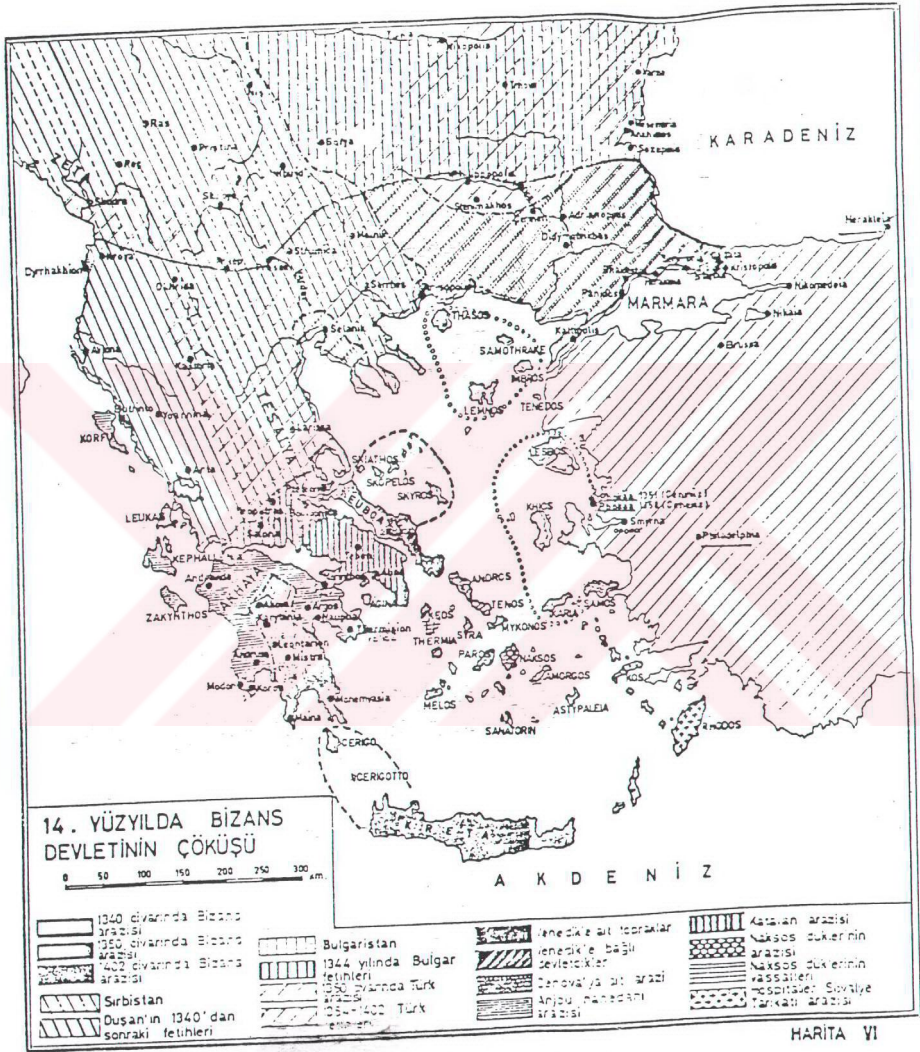
**İMPARATORLUĞUN YENİDEN
TOPARLANMASI 1413-1451**

George Ostrogorsky; Bizans Devleti Tarihi